מעריב

סופשבוע

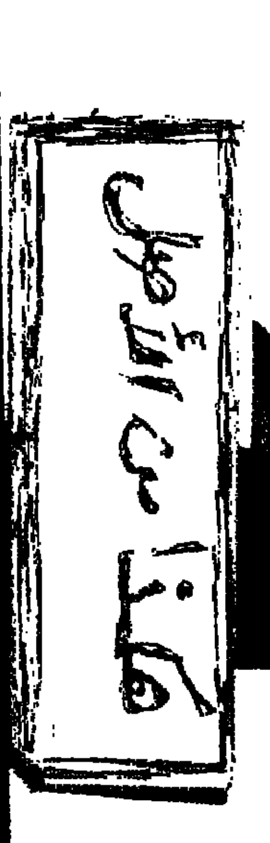
בתשרי, תשמ"ט 30.9.1988

קוראים לה
רוני,
והיא זמרת

תיכוניסטים
מפחדים
מהאינתיפאדה

לחיות באושר
נוסח משרד
הדתות. מתכון

אהבת קצין
הס.ס. ליהודיה

קילוויטין®
טעים · לרזות
שיטת הקילוויטין®
המהפכנית.
להרזיה
ולפירוק השומנים.
- ביסקוויט התרזיה הכפול - (במילוי שוקולד שוויצרי טעים) - לסייע בהליך המסת השומנים והענקת תחושת שובע.
- כמוסות לפירוק השומנים - עם תמציות טבעיות מיוחדות להרזיה.
- משקה עשיר במינרלים וויטמינים - לעכב ספיגת הסתמיכות ורזה פרוק הפסולת מהגוף.
שילוב כל מרכיבי הקילוויטין® מבטיחלך תוצאות מדהימות.
בזמן קצר - ולתמיד.
תוך 48 שעות
שיטת הקילוויטין® בביתך!
שירות מיוחד להרזיה מיידית עומד לרשותך - טלפונית - בכל יום.
צלצל ותכנית ההרזיה והמסת השומנים בדרך אליך,
עם כל מרכיבי שיטת הקילוויטין®
.02-222676 ;02-222903 ;02-225784
גם בלילות ובשבתות.
מרזי מורית
המלך ג'ורג' 35, ת.ד. 4456, ירושלים 91043
טלפונים: 02-225784; 02-222903; 02-222676
16
המשביר לצרכן
2.10 - 7.10.88
חדש אופנת סתיו 89
"סריגי הלן"
סריגים לנשים
עודפי יצוא (דגמי "אוויטה")
רק 69.90
הצעה מיוחדת
מעילי רוח לגברים
בד דקרון "איגלטקס"
15% הנחה
מבחר סריגים איטלקיים לנשים לערב עם אפליקציה
רק 49.90
חולצות לנשים
שרוול ארוך
Baruch
רק 49.90
יום המוצר
יום שלישי 4.10.88
גרביים לנשים, גברים וילדים
כל המבחר
15% הנחה
יום המוצר
יום רביעי 5.10.88
מזוודות תיקי נסיעה
כל המבחר
15% הנחה
לעונת הפיקניק
גרילרים
כל המבחר
25% הנחה
מוצרי שיער
"הלן קרטיס"
20% הנחה
MARKS & SPENCER
טרנינגים לתינוקות
עם הדפסה
דגמים 6022, 6026, 6027
רק 33.90
כדאי לקנות במשביר לצרכן

סופשבוע

י"ט בתשרי, תשמ"ט 30.9.1988

This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

בשער: רוני, זמרת. היא כתבה, הבעל הפיק, החברים ניגנו, תקליט הבכורה בדרך (כתבה בעמוד 34. צילום: שמואל רחמני).

עורך: עמי דור־און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטין
סגנית עורך: אורית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: אודלי אנשל, נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

המכון הישראלי למחקרים צבאיים: תלמידי תיכון חוששים מהאינתיפאדה. עמוד 6

רוני בכר, חלק מתופעה. זמרת שגם כותבת את שיריה. עמוד 34

בס מאידסון, יהודיה מניו־יורק. מלכת־יופי לשעבר, פוליטיקאית. סיפור של נפילה. עמוד 24

תקשיב טוב, זוג צעיר, ותהיה מאושר. תשדיר שרות של משרד הדתות. עמוד 14

ציפורה ציטרון ואחותה שושנה. שתי אחיות באושוויץ. עמוד 10

הם מפחדים מהאינתיפאדה

מאת עמוס לבב

אלה מול אלה. תלמידי בית־הספר הריאלי בחיפה (מימין) ותלמידים מעפרה. מימין לשמאל: עמיר פינק, תומר גולדשטיין, שרון שחר, רז ספקטור, דני חלמיש, מרב קליין, חנן ארליך, יונתן בונה. (צילמו: דורון הורוביץ ויוסי אלוני)

"פצצת השטחים" לא פסחה גם על בני הנוער. המכון הישראלי למחקרים צבאיים ע[illegible]חקר, המקיף ביותר מסוגו, ומצא: 40־70 אחוז מהתלמידים מוטרדים וחוששים מההתקוממות. 74 אחוז בבתי־הספר המקצועיים והדתיים הצהירו: "אנחנו שונאים ערבים". מורים בחיפ[illegible]ששוחחו עם תלמידיהם מצאו: נוצר זעם כלפי הערבים; העמדות הוקצנו, בעיקר ימינה; גבר החשש מפני מלחמת אזרחים; יש הכרה בצורך למצוא פתרון מהיר לסכסוך. המצב שונה אצל נ[illegible]ילם בהתנחלות עפרה. הללו אינם חשים בלבול ומבוכה. שום דבר לא בוער להם.

ה אינתיפאדה עשתה להם משהו, לבני הנוער, מה שהיה עד כה בגדר השערה נהפך היום לוודאות, עם פרסומו של מחקר – הרחב ביותר מסוגו – על עמדות הנערים. חוקרי המכון הישראלי למחקרים צבאיים מצאו, כי 74% מתלמידי בתי־הספר המקצועיים והדתיים ו־12% מתלמידי התיכון בקיבוצים שונאים ערבים. 40%־70% מהתלמידים, בכל המיגזרים, מוטרדים ואף נפחדים מהאינתיפאדה.

"זו היתה אחת ההפתעות הגדולות של מחקרנו", מודה ד"ר ראובן גל, מנהל המכון. אך היה מי שלא הופתע. מורי בית־הספר הריאלי בחיפה, כבר לפני ארבעה חודשים הם בדקו ביוזמתם את השפעת האינתיפאדה על תלמידיהם, בעיקר בשביעיות ובשמיניות. ואלה הממצאים: נוצר זעם כלפי הערבים, העמדות הוקצנו (בעיקר ימינה), האינתיפאדה עורה לתלמידים להבין מושגים, הגבירה את העניין בערביי ישראל, עוררה מבוכה, הגבירה את החשש מפני מלחמת אזרחים ואת תחושת הדחיפות בצורך למצוא פתרון מהיר לסכסוך.

באחרונה יצאנו לפגוש תלמידים מבית־הספר הריאלי בחיפה ומבית־הספר בעפרה, התנחלות ליד רמאללה. שאלנו שאלות כמעט זהות, לא מדעיות, ניסינו לתהות וחזרנו תוהים, אבל עם אותה מסקנה: האינתיפאדה עשתה משהו לבני הנוער בארץ.

מה עובר לכם בראש בימים אלה?

עמיר פינק, בן תלמיד שמינית, היום חייל: "מבחנים וצבא, זה מה שאקטואלי היום".

תומר גולדשטיין: "אחרי הבגרות קצת עבודה, אחר־כך טיול ואחר־כך צבא".

שרון שחר: "בחינות, קצת כיף בחופש, צבא".

רז ספקטור: "אין שום דבר שהכי חשוב לי היום. בחופש אני רוצה לטייל באמריקה".

אפרת וייגרט: "טיול לאנגליה".

עד כה – אינתיפאדה יוק.

על מה אתם מדברים בימים אלה, רבותי הצעירים?

"מרכלים".

על מי?

צחוקים. חבר'ה נחמדים. רז: "אני דווקא חושב על פילוסופיות, מוסר, עניינים ברומו של עולם".

למשל?

"למשל, חוק וציות לחוק".

יש לך בעיה עם הנושא הזה?

רז: "כן, בגן לימדו אותי שהחוק שווה לכולם. היום זה לא כל־כך מתאים לי".

כן, פתאום?

רז: "חצי שנה של פתאום".

כלומר, ערבי שווה פחות בפני החוק?

"בלי קשר לערבי. אני מרגיש שאני מתמרד נגד חוקים שאיני מסכים להם. כמו הציות לשרת בשטחים".

אתה לא רוצה לשרת בשטחים?

"אני לא בדיוק יודע. אינני רואה עצמי יורה כדורי גומי בערבים, או מכה ערבי כאלה. זה זר לי. אף פעם לא הייתי מעורב באלימות".

תומר: "אני מאמין שייצא לי לעשות את זה בצבא. אני כבר עושה לעצמי סימולציות בעניין הזה. קשה לי להתמודד עם התמונות שעולות בסימולציה, אבל המסקנה שלי היא שאני כן אעשה את זה, אם אדרש. שני ערכים מתנגשים אצלי: אחד – השרות בצבא, שהוא חשוב לי, והשני – הצד ההומניטרי. אעשה את זה, וארגיש מתורבן".

עמיר: "לי לא תהיה שום בעיה להענות לפקודה, אלא אם כן תהיה בלתי חוקית בעליל. מלחמה – כמו במלחמה. וזוהי מלחמה, סוג שטרם הכרנו, ונצטרך להתרגל אליה. לדעתי האינתיפאדה פרצה משום שלא דאגו לספח את השטחים בזמן. טיילתי לא מזמן ליד ג'נין, דיברנו עם אנשים".

חוץ מעמיר ותומר, שהשקפותיהם נוגרות, האחרים לא ביקרו בשנים האחרונות בשטחים. הם אומרים ש"הריאלי" הוא בית־ספר פלורליסטי, סובלני, אבל אינו מחנך ואינו נותן תשובות.

"אני חושבת שבית־ספר צריך קודם כל לתת את החומר", אומרת מקי וולף, מחנכת כיתה י"א ומורה להיסטוריה ואזרחות. "הפיכת הנוער לציוני לא תיעשה בעזרת סיסמאות. תפקידם של המורים להיסטוריה הוא

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

עצום, מפני שדרך העובדות יוכל הנוער לגבש את עמדותיו. צריך להקדיש ל'תולדות הציונות' הרבה זמן ומחשבה", היא מדגישה ומעלה טענות קשות נגד משרד החינוך, "שלא מייחס לנושא הזה חשיבות מספקת". "מתמטיקה מקבלת חמש נקודות לבגרות, ביולוגיה חמש, תולדות הציונות – רק אחת. וכמות השעות היא בהתאם. נותר לנו מעט זמן לדיון ולוויכוח".

היא חושבת שבית־הספר צריך לאפשר לתלמידים להתבטא, להרגיל אותם לכך שזכותו של כל אחד לחשוב ולהרגיש כפי שהוא מוצא לנכון, והעיקר: "האמת אינה נחלתו הבלעדית של כל צד".

המורים בבית־הספר הריאלי חשים חופשיים לחלוטין להביע את עמדותיהם הפוליטיות. "יותר מדי חופשיים", אומר התלמיד עמיר פינק ומוסיף באותה נשימה: "עד כדי עבריינות". את אברהם מלמד, מחנך כיתה י"ב ומורה להיסטוריה ואזרחות, מדעי המדינה ופילוסופיה, ההערה האחרונה של תלמידו אפילו לא מקפיצה. "המורים להיסטוריה הם מה שנקרא במרכאות כפולות שמאלנים", הוא אומר בשקט.

רז ספקטור: "אינני רואה עצמי יורה כדורי גומי בערבים, או מכה באלה".

"חובתו, ולא רק זכותו, של מורה להביע את דעותיו. זה גם הוגן יותר. גם משרד החינוך נותן לכך לגיטימציה. השאלה אינה אם עושים את זה, אלא איך עושים את זה. סתימת פיות היא תהליך לא חינוכי".

עמיר: "אבל מורה להיסטוריה אמר בכיתה שחוק השבות הוא חוק מגוחך".

"זו התבטאות אומללה, אבל הדיון בה לגיטימי", משיבה לו עליזה ליידנר, מחנכת י"ב ומורה להיסטוריה ואזרחות. דומה שבגורלם של המורים להיסטוריה והמחנכים נפל לעמוד בפרץ התהיות והבילבול שהביאה עמה האינתיפאדה.

עמיר: "אבל רוב בני הנוער מגיעים היום לשמינית עם השאלה – האם יש לנו זכות על הארץ הזו".

אברהם מלמד: "אנחנו מלמדים את תקופת בית שני. אינני זוכר שתלמידים עשו אי פעם אקטואליזציה כזו של התקופה ההיא, כמו בימים אלה".

עליזה: "לפני חמש שנים, כאשר עשיתי השוואה אמרו עלי שאני 'מצפן'".

מקי: "אני בעד השמעת דעות, ובגלוי, אך לא צריכים להפוך את השיעור לבמה פוליטית. למשל, החלטנו לא לערוך בבית־ספרנו בחירות נסיוניות. אקט ההצבעה אינו תורם. הוויכוח והדיון תורמים הרבה יותר".

הוויכוחים בכיתות מגיעים לטונים גבוהים. עליזה אומרת שהיא חוששת מנער בן 18 שדעותיו מגובשות. היא חושבת שתפקידו של המורה לשאול, אפילו לבלבל. "מותר לבלבל בגיל הזה", היא אומרת. "בית־הספר צריך לשאול שאלות".

הוויכוח מתלהט. עמיר אומר שציונות היא ההכרה שכל העם היהודי צריך להמצא בארץ ישראל, השייכת כולה לעם היהודי. המורה עליזה מתריסת נגדו: "אז אם אני חושבת שצריך להחזיר שטחים אינני ציונית"?

מקי טוענת לעומתם, כי הנוער לא יהפוך לציוני בעזרת בסיסמאות. "כאן תפקידם של המורים להיסטוריה הוא עצום", היא שבה וטוענת, אבל רז מתגרה בעמיר: "תראו, תראו את פינק. תראו מה האינתיפאדה עשתה לו. הוא נכנס למין מיגננה קיפודית כזו".

שרון אומרת שהאינתיפאדה עשתה לה דברים אחרים. "המעורבות שלי גדלה, האיכפתיות, הצורך להגיד משהו. הרי אי אפשר להמשיך כך. צריך למצוא פתרון. ואני כל כך מבולבלת".

רז: "התחושה שלי, למרבה הצער, אינה פוליטית. אני לא יושב על הסקאלה הזו – להחזיר או לא להחזיר שטחים. התהיה שלי מתבטאת בכך, שמה שקורה בשטחים זו אבן־דרך. אצלי יש תחושה שהתרופפה האמונה שעם ישראל שונה מעמים אחרים מבחינה מוסרית".

הוא יותר גרוע מהם?

"לא. הוא בדיוק כמותם".

וזה מפריע לך?

"לא, משום שהכרתי בכך מזמן. וזוהי הנורמליזאציה של העם שלנו".

המכות? המעצרים ההמוניים. זה נורמאלי?

רז: "אני לא מרוצה ממה שקורה, אבל זה קורה וקרה גם אצל עמים אחרים".

שקט רגעי משתרר בחדר, ואז זורקת מקי: "אני בן חשה בסתירה".

רז בשלו: "התהליך הוא רע, אבל הוא הביא להתפכחות".

אברהם מלמד: "אנחנו לא צריכים לצפות מעצמנו להיות טובים?"

רז: "צריכים. אבל גם האנגלים צריכים לצפות מעצמם להיות טובים". מקי אומרת שאין ספק כי האינתיפאדה הביאה למודעות רבה יותר אצל תלמידיה. נשאלות יותר שאלות, רוצים לדעת יותר עובדות. "הם מבינים שהנושא הערכי הוא בעיה קיומית שלנו".

ומה המורים עושים בעניין?

מקי: "פועלים. מדברים על אקטואליה, כל יום עשר דקות. יש גם שעת מחנך. מדברים הרבה על האינתיפאדה. התלמידים רוצים בכך מאוד".

אברהם מלמד מסכים עם מקי וולף. המצב מזכיר לו את תקופת מלחמת לבנון. גם אז סערו הרוחות. "מירת הערנות עולה ויורדת בהתאם לאירועים", הוא מנתח. "כשצה"ל יצא מלבנון, היתה תקופה די שקטה. עכשיו האווירה רחוסה, לדעתי אפילו יותר מאשר בימי לבנון. כל נשכח שגם העתיד האישי של השמיניסטים כרוך בכך".

עמיר פינק: "מנסים להחדיר לנו שאנחנו כמו לבנון, זה לא ציוני".

עליזה ליידנר אומרת ששמה לב שיותר תלמידים פונים השנה לעתודה האקדמאית. ואברהם מלמד מבחין בין התלמידים שהיו להם דעות מגובשות כאשר האינתיפאדה פרצה, לבין אלה שהתלבטו כבר אז. "הראשונים הרצינו וגיבשו את עמדותיהם", הוא קובע. "האחרים נעשו יותר מבולבלים, וזה ביטוי של מצוקה. הם שואלים – עם מי אפשר לדבר? מה אפשר לעשות? מהו הפתרון?"

עליזה: "נוצר גם תהליך של שחיקת פרות קדושות. פעם, אם נעשה בכיתה נסיון להשוות בינינו לבין דרום אפריקה, רצו לטרוף אותך. היום אתה יכול להיות גם ציוני טוב וגם לדון במרצף הלא יפה שלנו".

עמיר: "מנסים להחדיר לנו אנחנו כמו לבנון, כמו לבנון, כמו לבנון. זה לא ציוני. המורים יותר מדי חופשיים בהבעת דעותיהם".

אפרת אומרת שכל העסק עושה לה מצב רוח רע. "אני מרגישה לא טוב", היא מודה. "גדלתי על מיתוסים. פתאום, אהדתי הטבעית נתונה לצד השני. לדעתי, אם יהיה הסדר על שתי מדינות, זה יהיה נצחון השפויים. הבחירות הקרובות הן הכי גורליות. אבל אני די פסימית. אני חשה בחוסר אונים".

שוב משתרר שקט בחדר, ורז שובר אותו לבסוף. "אני לא מדוכדך", הוא אומר כמעט בפליאה. "אני אמור להיות, אבל אני לא. אולי זו הרתקה".

עמיר חושב שכל הסיפור עצוב. הוא מסכים ש"עם ההנהגה הנוכחית, אנו צועדים לקראת עצמאות זו או אחרת של הפלשתינים. וזה מצער אותו. הוא חושב שזה יהיה צעד ראשון להשמדת היהודים. אפרת מטיחה לעומתו: "הדיעה שלך אינה ריאליסטית ולבסוף היא תהרוס גם אותי". ולתוך השקט שמשתרר זורק רז בשמץ של קנאה וללא קינטור: "עם ישראל של עמיר הרבה יותר בוטח מעם ישראל שלי".

תומר מסכם: "היום, לאדם מוסרי ולשמאלנים יותר קשה לחיות בארץ. הדירדור תופס תאוצה. האינתיפאדה רק חידדה את המצב. כמו בזכוכית מגדלת, אני רואה את המצב ברור ובגדול. וזה מפחיד".

אפרת וייגרט: "אני מרגישה לא טוב. פתאום, אהדתי נתונה לצד השני".

את הפחד הזה, החשש והבילבול איתרה ד"ר עפרה מייזלס, שעמדה בראש המחקר של המכון למחקרים צבאיים. הנתונים כולם הועברו למשרד החינוך, שהמחקר נערך על־פי הזמנתו. ומי יודע, אולי בעתיד כבר יהיו יותר שעות היסטוריה וציונות בבתי־הספר. בינתיים בודק המרען הראשי של המשרד, ד"ר יוסף באשי, את הממצאים.

אצל התלמידים מעפרה לא תמצא בילבול. גם לא תהיות. לפחות לא על פני השטח. כן, מאשרים שם התלמידים (המורים לא רצו להתראיין), זה נכון שמשהו השתנה בחודשים האחרונים. יהונתן בונה, תלמיד ישיבת בני עקיבא "נתיב מאיר" בירושלים: "אין שינוי באורח החיים. לא נוסעים פחות. ברור שעל דברים מסויימים התחלתי לחשוב יותר. דוגמאות? האמנתי יותר בדו־קיום עם הערבים. היום אני רואה שזו סיסמא נחמדה. בחודשים האחרונים התחלתי לראות את השלום כחוסר סיכוי".

עד כדי כך?

"כן. להאמין, לקוות לשלום, זה נחמד. אבל השנאה של הצד השני אלי לא תפחת, והפחד שיש אצלי מהתוצאות שלה – גם הוא לא יפחת. והפחד מוליד עוד שנאה, והיא מולידה עוד פחד. לא, אינני מאמין שנצא מהמעגל הזה".

יהונתן אינו מאמין שאי פעם תצמח אהבה בין יהודים לערבים, במיוחד לא בינו לבין שכניו הקרובים בשטחים. "תראה", הוא אומר. "אין לי שום יחס שלילי למי שגר בהולנד. אבל לערבי השכן.. אני כל הזמן חושש שאפגע מאבנים או מבקבוקי תבערה. אני חושש גם למשפחה, לחברים. אני חי היום יותר בזהירות, יש לי יותר מודעות לסכנה".

דני חלמיש, תלמיד אבסטרגי. יושב בעפרה ומצהיר שאינו מאמין באלוהים. כיפה הוא עדיין חובש "בגלל ההורים". כשיתגייס לצבא, הוא מבטיח, יוריד אותה. "האינתיפאדה לא עשתה לי הרבה", הוא אומר בפשטות. "אני באופן עקרוני לא קורא עיתונים ולא

(המשך בעמוד 42)

אושוויץ. אהבת קצין הס. ס. לנערה היהודיה

הלנה ציטרון, יפהפיה בת 16, עבדה באושוויץ "עבודת מוות" והקאפו אמרה לה: "זה יומך האחרון". אך היא לא מתה. קצין הס. ס. פרנץ וונש התאהב בה, שלח לה פתקי אהבה ונתן לה חבילות מזון שקיבל מאמו. לשיא העזתו הגיע בשחילץ את הלנה ואחותה מציפורני ד"ר מנגלה. הלנה, היום ציפורה טהורי, חושפת עתה את הסיפור. ב־1945 אמר וונש לה ולאחותה: "אני מקווה שתעזרו לי". ב־1972 ישב על ספסל הנאשמים. ציפורה, שנקראה להעיד: "היו לי רגשות אליו. אבל הוא עשה פשעים נוראים. העדתי נגדו".

מאת יצחק בן־חורין
צילמו: שמואל רחמני וגרי אברמוביץ

ציפורה (מימין). אחותה שושנה (משמאל): "כשתפסתי מה קרה לילדיי ניסיתי לחנוק את אחותי". למטה – קטע מהמחזה על השואה שכתבה בתה של שושנה.

עשרות שנים ניסו אמה ודודתה של מיקי מרין לגונן עליה מפני עולם הזוועות. של אושוויץ, הטבוע בהן לנצח. חשבו שהצליחו. לא ידעו שליד מיטתה היא מצפינה את תמונת אחותה אביבה, שניספתה לפני שהיא, מיקי, נולדה. והנה לפתע גילו אמא שושנה ודודה ציפורה שמיקי צללה למראות האימים, גילו שמיקי מביימת מחזה העוסק בשואה, המועלה בפסטיוואל עכו לתיאטרון אחר.

מיקי מרין: "עד לאחרונה לא יכולתי לשמוע או לקרוא על השואה. עכשיו הדברים מתחילים לצאת החוצה. קראתי סיפור של שולמית הראבן 'ברמרומים' והיתה לי תחושה כי הוא נכתב ממש בשבילי. הרגשתי שאשתגע אם לא אביים אותו".

בהשראת הסיפור הזה היא כתבה וביימה את המחזה "עיר האין־אור", עם קבוצת התיאטרון "אור־סתו" (יוצאי בית־הספר לתנועה ואמנות "הבוסתן" מנתניה) שהועלה השבוע לראשונה בפסטיוואל עכו. גיבורת המחזה היא אשה החיה בארץ ומדמיינת חזרה לעיר הולדתה מתקופת השואה.

מיקי: "בכמה קטעים במחזה אני רואה ממש לנגד עיני את אמי שושנה ודודתי ציפורה. וזו חווייה קשה. אני יושבת בחזרות ובוכה. קשה לקחת אנשים אחרים ולשים עליהם את הטראומה הפרטית שלך, את השק שלך. אני מעמיסה את הנטל על גב שחקנים צעירים שהשואה רחוקה מהם".

וכדי להבין במקצת את הדרך הקשה שעברה מיקי עד שהחליטה לכתוב מחזה על השואה, ניתן את רשות הדיבור לאמה ודודתה. 46 שנים עברו מאז אותו יום נורא, במרס 1942, בו יצאה נערה בת 16 (ציפורה, דודתה של מיקי) מביתה בכפר ליד ברטיסלבה, צ'כוסלובקיה. הוריה היו מיכאל ורבקה ציטרון. לציפורה היו שלוש אחיות ושלושה אחים. השלטונות הציעו עבודה לבנות בגיל 15־25 ודרשו מהמעוניינות להתייצב לבדיקות רפואיות. ציפורה ציטרון, יפהפיה בעלת קול של זמיר, האמינה ועלתה לרכבת. היא הגיעה הישר לשער שעליו היה כתוב "העבודה משחררת" אחת מאלף הנשים הצ'כיות הראשונות שהובאו למחנה ההשמדה אושוויץ.

ציפורה (אז קראו לה הלנה) מספרת: "בימים הראשונים במחנה היה לנו קשה לקלוט מה בעצם מתרחש. המעבר היה כל־כך קיצוני. המכות שהיכו אותנו, ההשפלה. גזזו את שיער ראשינו ולקחו מאתנו את הבגדים והתכשיטים. הבנו שהביאו אותנו לגיהנום, אבל עדיין לא דיברנו על מוות. אחרי כמה ימים התחילו להוציא אותנו לעבודה בעיר אושוויץ שנפגעה בהפגזות. יצאנו בשלג ובגשם, רעבות ובלי לבוש

(המשך בעמוד הבא)

מיקי (למטה). האם והדודה ניסו לגונן עליה מפני הזכרונות. היא כתבה על זה מחזה – "עיר האין־אור".

(המשך מהעמוד הקודם)

הולם, לפנות הריסות בתים. 30־20 בחורות רעבות מצויידות במוטות ברזל הולמות בקירות בתים פגועים כדי למוטטם. בחורות ניסו לברוח וכלבי האס.אס. התנפלו עליהן. יום יום מתו כמה בנות. הבנו שרוצים להרוג אותנו.

"אחרי כמה חורשים נראינו כבר כמו חיות, התייחסו אלינו כאל חיות והרגשנו כמו חיות. התחילו להגיע שמועות על תאי גאזים ומשרפות, שמכניסים לשם אנשים שלא יכולים לעבוד. היינו כהלם. כל בוקר עשו סלקציה. אלה שלא יכלו לעבור – נשלחו למוות. מצבי החמיר, לקיתי בטיפוס. היה לי ברור שתוך יומיים יוציאו אותי מהשורה. כשמצבי היה נואש סיפרו לי חברות בקבוצה על 'המטפחות הלבנות' – מאה בחורות שעובדות בצריף מוגן ותפקידן לאסוף ולסדר את חפצי אלה שנרצחו בתאי הגאזים. תמורת זאת הן מקבלות מזון ובגדים. בבוקר נתנה לי חברה בגדים של בחורה שהיתה חולה קשה. זה היה הסוף שלה.

"את הסיפור הזה אף פעם לא סיפרתי. לקחתי את הבגדים שלה – בגד לבן, מטפחת ראש לבנה ונעליים לבנות. ניסיתי להציל את עצמי. הנעליים לא התאימו ונאלצתי לצאת לעבודה עם קבקבי עץ. התגנבתי לשורה של 'המטפחות הלבנות'. היתה שם קאפו בשם ריטה, זונה גרמניה. בדרך לצריף היא הבחינה שאני נועלת קבקבי עץ וצרחה עלי 'זהו יומך האחרון'. חשבתי לעצמי 'או מה? בינתיים ארוויח עוד יום בלי גשם ושלג'.

"הגענו לאחד הצריפים ואת פנינו קידם קצין בשם פרנץ וונץ. ריטה סיפרה לו עלי. הוא נעץ בי מבט ואמר: 'ידוע לך שזה יומך הראשון והאחרון'. הייתי אדישה לחלוטין. ניסיתי ולא הלך. אחר־כך הודיעה הקאפו שלוונץ יש יום הולדת וצריך להכין לו מסיבת הפתעה. היא שאלה מי יודעת לשחק, לרקוד או לשיר. כמה בנות ידעו שאני שרה יפה והפצירו בי לשיר. לשיר? בחיים לא. 'אבל אולי זה יציל אותנו. אולי תצילי את עצמך', אמרו.

לא רציתי לשיר. "לפני כן גיליתי במחנה את גיסי שלום גרינברג, בעלה של אחותי הגדולה גולדה. הסתכנתי והגנבתי לו אוכל וסוודר. זו היתה הפעם האחרונה שראיתי אותו. הייתי בטוחה שהוא, אחותי ושלושת ילדיה כבר אינם. לא, אני לא אשיר כדי לבדר קצין אס.אס. ביום הולדתו.

"אך השמועה על כשרון השירה שלי הגיעה לאוזני ריטה והיא הכניסה אותי לרשימה שלה. אותה רקדה, אותה דיקלמה ואז הגיע תורי. ידעתי שאין לי ברירה. שרתי והדמעות זלגו לי מהעיניים. זה היה שיר שלמדתי מזוגות גרמניות במחנה. השיר מצא חן בעיני וונץ והוא ביקש: 'אולי את יכולה לשיר את השיר הזה עוד פעם'. שרתי. לאחר ארוחת הצהריים, הודיעה לי הקאפו שהמפקד החליט להשאיר אותי בקבוצת 'המטפחות הלבנות'. יחסו של הקצין אלי השתנה אך אז עדיין לא הרגשתי בכך.

"אחרי כמה ימים, בעוד אני שקועה בקיפול בגדי הנרצחים, הכה בי ריח בושם מוכר. הסתכלתי וראיתי שאלה הבגדים של אחותי גולדה וילדיה. שמות האחיינים שלי היו רקומים על תרמיל. קיבלתי חלום. חיבקתי את חבילת הבגדים והתמוטטתי. יותר לא הייתי מסוגלת לעבוד ופירוש הדבר היה הוצאה להורג. ידעתי שזה יקרה, אבל לא היה איכפת לי. הקאפו צעקה, 'הלבנה'ה קומי', אך לא הגבתי. היא רצה לספר לקצין הס.ס. וונץ והוא פקד להניח לי".

קצין הס.ס. התאהב בך?

"הוא היה אחד הסדיסטים הנוראים באושוויץ. הוא התאהב בי ומאז שינה את יחסו גם לבנות בקבוצה שלי".

ביצד הביע את אהבתו?

"מדי פעם אירגן אירועים כדי שאשיר. לדוגמא, לפני נסיעה לחופשה, הוא ביקש מריטה לארגן מסיבת פרידה, כדי שיוכל לשמוע אותי שרה. הוא העביר אלי מלים של שיר שאמו נהגה לשיר לו בילדותו".

דיברתם?

"הוא לא היה יכול להתקרב אלי. היה חוק 'שישה צעדים מהאויב'. לנו היה אסור להתקרב אליהם. הוא זרק אלי פתקים. שנאתי אותו למרות שהציל את חיי. הייתי רואה את המדים שלו ומתפלצת. המדים, המדים האלה, ואני רואה את עשן המשרפות מול העיניים שלי. אז הוא הציל אותי, אבל כמה הוא לא הציל?

"יום אחד הוא חזר מחופשה וזרק לי פתק, שם כתב שנפרד מארוסתו. זה היה בינואר 1943, עשה חודשים אחרי שהגעתי למחנה. יתכן שהוא נפרד ממנה בגללי. הוא התחיל לדאוג לי והעביר אלי חבילות מזון שקיבל מאמו – תפוחים, עוגות. החבילות הללו הצילו את הבנות מרעב וממוות".

נפגשתם בארבע עינים?

"זה היה בלתי אפשרי. הוא חי בין אנשי ס.ס. ואני בין אסירות. הוא פחד להתקרב אלי. בגלל מה שעשה בשבילי קראו לי שם אסתר המלכה. אבל היו לי בעיות, כי באו אלי בכל פעם שוונץ עולל משהו. יום אחד ריטה אמרה לי שוונץ נפצע ביד ושאני צריכה לחבוש אותו. על תקן של כאילו אחות היה מותר לו להכניס אותי למשרד שלו והוא החליט לנצל את ההזדמנות. אמרתי שאני מסרבת. פתאום לא פחדתי. החברות התחננו שאלך, כי אם וונץ יכנס לאטוק הוא ירים את כל הצריף. לבסוף החלטתי ללכת.

זו היתה הפעם הראשונה שנכנסתי אליו. הוא אמר: 'למה לא באת מיד? למה את מביישת אותי?' שתקתי. הוא ביקש שאחבוש את ידו. סירבתי. 'לא רציתי לחבוש יד שבה הרג יהודים. לא פחדתי, כי ידעתי שהוא אוהב אותי. הוא שלף אקדח וכיוון אלי. 'תירה בי', אמרתי, הסתובבתי ויצאתי מהמשרד".

זו היתה הפעם היחידה שדיברתם בארבע עיניים?

"כן. מיום ליום זה היה יותר מסוכן בשבילו. הס.ס. גילו את היחס שלו כלפי. מבחינתם זו היתה בגידה. אך לי היה בטחון והתחלתי לשלוח אליו פתקים שיציל חברות שלי שהיו בסכנת מוות. הוא חולל נסים ונפלאות, היה מוציא אותן מהטרנספורטים. הוא היה עובר על ידי ולוחש 'אני אוהב אותך'. כשזרקתי אליו פתק, היה מרים את הפתק ולוחש 'בשבילך, הכל'.

"העבירו אותנו לעבוד מול הכניסה למשרפות. כבר לא התרגשנו משום דבר. הנאצים החרידו ברום למזון שלנו וכך טישטשו אותנו. היינו חלשות ואדישות, דורכות על גוויות של חברות. ופתאום לילה אחד הופיע אלי אבי בחלום ואמר לי, 'מתי יהיה לך

(המשך בעמוד 69)

מיקי גודלה כמו נסיכה

מיקי וקבוצת תיאטרון התנועה "אורי־סתו", מספרים את סיפורן של האחיות ציטרון בפנטזיה פסטוראלית, בביטוי סוריאליסטי, תוך שימוש באלמנטים של מוסיקה, פנטומימה, ריקוד ומשחק. סצינת הסיום: תיקיצת. בני המשפחה יושבים ליד השולחן, עם עיתון הבוקר. ברדיו נשמע יומן החדשות וברקע ממשיכים הזכרונות החם להלום בראשה של האשה.

ציפורה: "יש לי בעל אוהב, בת ובן נפלאים, אבל הם חיים בעולם שלהם, לעולם הם לא יהיו שייכים לעולם שלנו: הם אפילו לא מסוגלים לשמוע את הסיפור שלי. אתה רואה, הם יושבים במטבח. גם מיקי בת אחותי לא מסוגלת. היא בורחת ממני כל החיים. מיקי היא ההמשך שלי. אני מלדתי שתקנית והיא מגשימה את החלום".

שושנה חזרה לישראל והתחתנה עם אדם שהיו לו כבר ילדים. אחר־כך נולדו עוד שניים – מייק ומיקי, על שם הסבא והסבתא שאינם.

את מיקי היא גידלה כמו נסיכה. שלחה אותה לבית־ספר לבושה שמלות מלמלה, כפפות לבנות וכובע רחב שוליים, שלא תקבל חלילה מכת־שמש. העמידה בבית פסנתר, בגיל תשע שלחה אותה ללמוד בלט אצל מיה ארבטובה. חשבה שהיא מרחיקה את הילדה מהזוועה ומגדלת בבית נסיכה. היא קבעה את הלבוש, אבל לא כבשה את הנפש. היא פתחה לה פתח לעולם האמנות כדי להרחיק אותה מהזוועה. ולא העלתה בדעתה שדווקא דרך עולם זה תגיע מיקי שלה ל"עיר האין־אור" – למחנה המוות אושוויץ.

מתכון לאושבנוסח משרד הדתות

עד היום לא הקרינה הטלוויזיה אושר כזה: אחת בלונדינית והחבר שלה קופצים בזרועה אל יציאה אלגרי אהבה קסומה. תשדיר שרות של משרד הדתות. מישהו שם החליט על פרוייקט שיסביר לזוגות טריים כיצד לחיות ביחד בלי להתפוצץ. אז הלכנו לפגישות. היו שם רבנית ובעלה הרב, שבמקרה או לא גם משיא זוגות. והם הסבירו ש"לא יפה לתת לרב ללכת בלי כלום. זו לא הרגשה נעימה. אתם מוציאים הרבה כסף, אז תוציאו עוד כמה שקלים, מה יש"? וחילקו עצות מעשיות ש"לא כדאי להתחתן באולם מלוכלך" וש"צריך מאוד להזהר שהאורחים לא יתפסו את השולחן של החתן־כלה"; ועצות על מהות החיים שהתמקדו בסיפור על בעל שרצה חומוס ואשתו הכינה לו עדשים ולהיפך; ועל בעל רעב שחוזר מאוחר ואבוי לצרה – אין אוכל ואשתו ישנה. ואחר־כך הסבירו כמה חשוב שהסקס לא יהיה כמו מכונית משומשת. שגעון. השכלנו ויצאנו מחוזקים ומעודדים אל העולם האפל.

מאת מיכל קפרא ואבי מור גושטרן

מיכל: לפני כמה חודשים החל לשוטט על מסך הטלוויזיה זוג חדש. היא בלונדינית, הוא לא, וביחד הם מתעקשים משום מה, לבטא את אהבתם ואושרם בדילוגים חסרי פשר ובמתיחה בלתי פוסקת של שרירי השפתיים. הזוג הזה, שכיכב בתשדיר שירות טלוויזיוני מטעם משרד הדתות, פסע ללא היסוס על מדרגות הרבנות כדי להשתתף בפרוייקט המיוחד – "לחיות ביחד". בשלושה שיעורים, טען התשדיר המחוייך, ילמד אותך משרד הדתות לחיות ביחד. רק ראש בטטה יוותר על הפיתוי. שלא לדבר על הסקרנות. לא כל יום מציעה הרבנות משהו חינם. הציעה – לקחנו. עולה כסף?

אבי: טלפונים סקרניים שהודמו לרבנות בתל־אביב ולעוד סניפים ברחבי המרכז, לא הועילו. בצידה השני של האפרכסת ענו טיפוסים עצבניים שלא ידעו במה דברים אמורים. חלפו שבועיים ובמודעות כבר החלו להופיע מספרי טלפון. "לחיות ביחד" יצא מהערפל. בטלפון ניסתה מישהי לשכנע בקול נעים שכדאי מאוד להגיע. "כולם יוצאים מרוצים והמיפגשים מאוד עוזרים להם. לאט לאט נפתחים ומלבנים בעיות". נשמע כמו דינמיקה אופיינית של מפגשים חברתיים. אולי משהו בסגנון "האסט" או ה"איי.אס". מי יודע.

כדי לדעת בדיוק מה מסתתר מאחורי שלושת הפגישות, שבעזרתן יוכל כל זוג ממוצע לעבור את חיי הנישואין בשלום, הגענו לפגישות, כזוג שעומד כביכול להנשא בקרוב. פגישות שלאחריהן תוכלו לחופה מוכנים למשימה. וכשתאמר לה חגיגית "הרי את מקודשת לי" ותרסק לכל מצהלות המשפחה את הכוס הנצחית, כבר תדע שנישואין זה לא גן עדן, אבל ב"לחיות ביחד" בטוחים שתהיה לך מספיק תחמושת איך להחזיר את החיים למסלול הנכון.

מיכל: כל יום שני, שמונה בערב, בית מלון בתל־ימי, מיץ תפוזים מתרכיז, קפה דלוח. אבי טוען שהעוגות היו מתוקות מרי. פגישה ראשונה נערכת בחדר הפיזיותרפיה. משום מה. עשרים זוגות של רגע לפני חתונה. אין חצאיות מיני, אין נעליים מלונדון, אין תספורות ניו־יורקיות. אין מוציניו פוציניו, משהו סולידי מאוד. נערות במכנסי ברמודה, סנדלים מצועצעות עם חור אוורור קטן לבוהן. גברים בחולצות בד מגוהצות, בתוך המכנסיים, כמובן. תנועות ידיים של מבוכה. גם של רגליים. איך להניח אותן? רגל על רגל? האור חזק, לא מוותר על פרטים. עין נשית קטנונית קולטת, למשל, כיצד אחת הנערות מקללת את הרגע שלא הורידה את השערות מרגליה המוארות כליכך.

אף אחד לא מיישיר מבט לשאר הנוכחים. מקסימום מציצים. אחד הבחורים עומד אוי־טוי־טו להכניס איזה פליק לאשתו המיועדת שסחבה אותו לעסק הזה. רואים עליו.

אבי: ואז נכנסת המדריכה. אשה דתיה. חמושה במשקפיים. קול צייצני משהו. טון דיבור מחנך שמוסווה בחיוך מרוחף. עוד רגע ואתה אומר בחגיגיות "שלום כתה א'". הנה המדריכה שתחשוף לפניך את סודות החיים.

מיכל: יש לה שפתיים רישת דקות צבועות אדום ארום. כובע סרוג מחוטי רפייה, נעלי עקב, חיוך מאולץ ואצבעות קטנות ורגדגניות. אבי הרחיק לכיתה א', אבל האשה הזו מזכירה לי דווקא את כיתה ו'. לא משנה איזו מורה. היא ההתגלמות של טון מערכת החינוך. הטון המורתי שלה מביך ממש. היא בכל אופן לא מפסיקה לשנן בקולה הצווחני לעשרים הזוגות הנבוכים, שהם המלך והמלכה בערב החתונה. עשרים המלכים והמלכות מביטים ברקת השפתיים בחשדנות קלה. "אתם המלך והמלכה, אתם המלך והמלכה, אתם המלך והמלכה". טוב בסדר, שמענו.

אבי: פתאום צץ גם צלם. מטעם הפרוייקט, כנראה. זקן פלוס כיפה. הטיפוס המזוקן מצלם בלי לבקש רשות. עכשיו מתווכחים עם מישהו מהמלון למה מכשיר הווידיאו לא בחדר. הצלם המשועמם מסתובב ושואל את אחד מאנשי המלון "כמה שוקל המכשיר שמקרין את הווידיאו". ההוא מהמלון אפילו לא מסתובב כדי לענות לו. "ושלא תשכחו שמישהו מהמשפחה יאסוף את המתנות", מתריעה הרבנית. הצלם לא מאושר שמביאים מתנות. הוא חושב שהיום רק צ'קים הולכים טוב. מתפתח דיאלוג בין הצלם למורתנו החסודה. מה כדאי להביא לחתונה. צ'ק או מתנה?

צלם: כדאי להביא צ'ק. בחתונה נותנים כסף. זה ידוע.

מדריכתנו: גם מתנה זה יפה מאוד. לפעמים נותנים צ'ק קטן וזה מגוחך מאוד. עדיף כבר להביא מתנה.

צלם: כן, אבל עדיף צ'ק מאשר סיפולוקס או מפית.

מדריכתנו: היום כבר לא נותנים סיפולוקס. אולי סודהסטרים (חה חה חה).

הכיתה יושבת בשקט. 22 תלמידים ותלמידות מוכנים ומזומנים לדעת איך להתחתן בשמחה. דרך אגב, הוויכוח בין הסיפולוקס לצ'ק נשאר פתוח. הצלם, אומר תודה ונעלם. מי הוא? מה הוא עשה כאן? אף אחד לא יודע. אולי זה מיסטר איקס המפורסם?

מיכל: הצלם. בעל האנרגיה המתפרעת לא מפסיק לצלם ולדבר. אני ואני מכסים את פנינו. לא רוצים להצטלם. הצלם קולט. עושה סיבוב, יעני מצלם מישהו אחר, והופ מכניס לנו פלש, והולך.

מדריכתנו־בשבילי־הנישואין מחלקת דפים צהובים, עם עשרה סעיפים צהובים. זכרו צועק הנייר, אתם מרכז הערב. סעיף ראשון: "לקבוע מראש את מקום ישיבתכם באולם". סעיף חשוב מאוד. מדריכתינו מחייכת בערמומיות ושולפת סיפור מהחיים: "זוג התחתן באולם בחולון, וכשגמרו את החופה רצו לשבת בשולחן הכבוד. אבל, אוי לבושה, האורחים תפסו להם את המקום ולא רצו לקום. לזוג הטרי לא היה איפה לשבת. "תקבעו מראש איפה אתם יושבים, שיהיה ברור לכולם מי כאן המלך והמלכה", היא מזהירה. עוד סעיף (לזוג): אין צורך לאחר יותר מחצי שעה. עוד סעיף (לכלה): כדאי מאוד לשמור על לבוש לבן ונוח. עוד סעיף: בערב זה הנכם מלך ומלכה. בוודאי אין זה מתאים למלך ומלכה שייכנסו לאולם מלוכלך. מדריכתינו: "אם רואים שהאולם מלוכלך, חייבים להודיע לבעל המקום שינקה אותו בחתונה שלכם. אם הוא לא רוצה תלכו לאולם אחר". חד וחלק. את הסעיפים האלה, אגב, קוראים לאט לאט ובקול רם. שייכנס לראש.

אבי: מכשיר הווידאו סוף סוף מסודר. "או.קיי, חושך בבקשה". מקרינים קלטת. התמונה מטושטשת מאוד. גם הסאונד איום ונורא. בקושי שומעים מלה. על תקיר הלבן שמתפקד כמסך מוקרנת חתונה. הרב מברך

(המשך בעמוד 19)

עוברים למשחק פנטומימה. "אל תהיו כאלה ביישנים", אומרת הרבנית. בסוף מתרצה איזה זוג ומגיע למרכז החדר. הרבנית מסכימה להקל עליהם ומעניקה להם זכות דיבור. כשמגיע הרב כעבור שעה ורואה מה קורה הוא פוסל את השיטה ומסתכל בפליאה על הרבנית. זו מנסה להצטדק.

יהונתן גפן

אליפלט, קווים לדמותו

"זהו זמר פשוט, גם תמוה,
אין ראשית לו וסוף והמשך,
זימרוהו בלי דעת מדוע
וכיצד, ובשל מה זה, ואיך".

הנה, ללא כל אזהרה מוקדמת, "אליפלט" ברדיו, בגלי צה"ל כל הזמן, או בכולם עם גימל וגימל עם כולם. מהמקום בו אני יושב איני רואה את מחוג התחנה, רק שומע את השיר הזה שזימזם את ילדותי ודפק את נעורי.

אני לא יודע מה פתאום הם שמו את השיר הזה עכשיו. אחת בלילה. בתוך צינה ראשונה של סתיו, ורק עכשיו אתה מתחיל ממש להירגע מחמסינים וחגים, מחכה לחורף שאחרי הבחירות, והסתיו קצר, קצר כמו תקותיך, ופתאום זה: ה"אליפלט" הזה. באחת בלילה זה לגיטימי לתת שיר שקט של אלתרמן וארגוב, לידיעת הנהגים, אבל אם תתחיל פה שרשרת שירי גבורה ומלחמה אני כבר ממש אתחיל לדאוג, כי זה אולי סימן לכוננות או מלחמה. הם הרי תמיד מתנפלים עלינו בחגים היהודיים העצובים שלנו. השיר הזה כואב לי באוזנים, אבל אני לא מכבה את הרדיו, אלא ניזרק לימים אחרים, ימי אליפלט:

"נזמר נא את שיר אליפלט
ונגידה כולנו בקול:
כאשר עוד חיה הוא רק ילד
כבר היה הוא ביש־גדא גדול".

אם לנסח זאת בפרוזה ברורה: כבר בתור ילד אליפלט לא היה הצלחה גדולה. הוריו לא בנו אותו לעורך־דין או רופא. הם ידעו שהילד אריש, דיסלקטי, חסר תושייה, מגיב משונה:

"אם גוזלים מידיו צעצוע,
הוא נשאר כך בוהה ומחייך,
מחייך מבלי לדעת מדוע,
וכיצד, ובשביל מה זה, ואיך?"

אתה לוקח ממנו משהו, ובמקום להיאבק אתך – הוא בוהה. ואם זה לא מספיק, הוא גם רופק חיוך. הוא לא עושה עניין. הוא בסדר גמור, תודה. אליפלט, אבי המוטיוואציה של מלחמות האין־ברירה. ואיך שאני אהבתי את השיר הזה, ואת אליפלט, האבלה הזה. שמעתי את השיר לראשונה כשהייתי נער, ורציתי להיות חייל בדיוק כזה, כמו אליפלט. היום אני לא רוצה. אני לא יודע מה השתנה פה: אני או אליפלט, או אולי שנינו. אולי כבר כולנו לא כמו שהיינו, והיום, אם תיקחו ממני צעצוע – אתם תשמעו מעורך־הדין שלי. לא נותן יותר צעצועים. לא תודה. עברתי טיפול ארוך כדי להיגמל, בין השאר, גם מחרדות מסירת הצעצועים שלי.

השיר, שכתוב באופן יוצא מן הכלל, כמו שאלתרמן ידע לכתוב פזמונים, מגיע לשיאו כשהעמדה הקדמית מנותקת, האש ניתכת על החבריה מכל עבר, התחמושת נגמרה, ומישהו מוכרח לצאת מעמדה, לרוץ בין הכדורים ולהביא תחמושת טרייה. ומי אתם חושבים רץ שם, בשיר ההוא? נכון, אליפלט. הילד שהיה מוסר צעצועים בהכנעה, התבגר עם החיוך הנבוך שלו, וכעת הוא חייל שבוהה ומחייך, ולא עושה חשבון:

"אז תרגיש אליפלט כאילו
הוא מוכרח את המלאי לחדש,
וכיוון שאין אופי במיל לו,
הוא זחל כך ישר מול האש".

כשאין לך אופי – אתה זוחל, לא שואל שאלות, רק עושה מה שצריך. אוי איך שאני אהבתי אותו, את הטמבל, את התמים הזה, את הביש־גדא הזה, את אליפלט האריש הנהדר הזה, שהיה והלך, והיום לא תמצאו אותו אפילו בזכוכית מגדלת. לא, אין לנו פה אליפלטים יותר. השיר עדיין יפה, אבל הטיפוס אזל.

"ובשובו מחומם ופצוע,
התמוטט הוא, כרע וחייך,
הוא חייך מבלי דעת מדוע,
וכיצד, ובשל מה זה, ואיך".

ראיתי כבר פצועים בחיים שלי, ואף אחד מהם לא חייך. ואם הם היו יכולים לדבר, הם קודם כל היו שואלים כיצד ובשל מה זה ואיך, ואולי גם על מה נהרגים, לעוזאלז אחרי מלחמת לבנון, לך תאשים חייל אם הוא מתעניין קצת בנושא המלחמה לפני שהוא פורץ קדימה במקום לזחול כך ישר מול האש. חיילים היום שואלים הרבה שאלות לפני המלחמה, ובעיקר אחריה, והם כבר לא נותנים צעצועים – כמו חיים ואהבה – כל־כך בקלות. חברים וחברות, לטוב או לרע, בואו נהיה ריאליים – תמה תקופת אליפלט.

"ובלילה חבוש קסדת פלד,
אט ירד המלאך גבריאל,
ויגש למראשות אליפלט
ששכב במישלט על התל

הוא אמר: "אליפלט אל פחד,
אליפלט אל פחד וחיל,
במרום לנו יש ממך נחת
אף שאין לך אופי במיל".

וזה אומר לכם שלא רק המדינה קיבלה אותו, גם הדת. תתנות הימים. כי אל מי יורד המלאך גבריאל לתת לו צל"ש שמימי שכזה? לרב גורן? לפופיק? לאריק שרון? לא, המלך בוחר דווקא בתמהוני הזה, האבלה הזה, הגבר עם הביצים הזה, שלא שואל שאלות, רק מקריב את עצמו למען עמו. ולא רק המלאך גבריאל, כולנו היינו מרוצים ממנו פעם עד שכולנו התבגרנו, והתחלנו לשאול כיצד, ובשביל מה ואיך. כמו כן הסברנו לכל מי שרוצה לשמוע שאנחנו לא פריירים של אף אחד, ושלא נמות למען מלים שאנחנו לא מבינים. ושטוב לשאול בעד ארצנו.

לפני כך וכך שנים וכך וכך מלחמות, ברירה ואין־ברירה, אני אהבתי את השיר הזה, ואני עדיין אוהב אותו. אבל אני כבר לא אוהב את אליפלט, וחושב שלפני שזוחלים מול האש צריך לשאול לפחות שאלה אחת חשובה: למה? כדאי מאוד אפילו לצעוק את השאלה הזאת, כי לא תמיד הם שומעים, במלחמות.

השיר מזמזם, בשתים בלילה, בתוכנית לילית, עם שירים עגומים, וכשאני מסתכל על מחוג התחנות אני רואה שהוא בכלל על אייבי, הבוגר הזה. אייבי נתן, שהוא אולי האליפלט האחרון במדינה הזאת, ותיראו מה עושים לו.

לא, אין לנו יותר עניין באליפלטים. אין לנו זמן לאליפלטים. אליפלט לא גר כאן יותר.

כמו כן יש להניח שאם אליפלט היה חי היום ומקבל הוראה להרביץ לנערים ונערות בשכם, הוא בטח היה בוהה ומחייך, שואל למה ואיך, ומקבל את הסעיף.

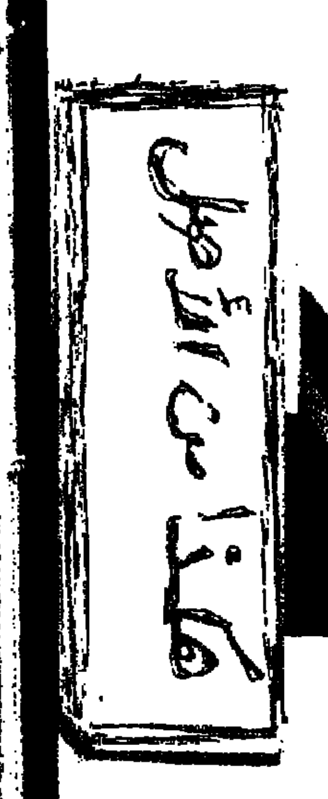
"בלי מדוע ובלי כיצד,
בלי היכן ובלי איך ולמה,
בלי לאן ומאיזה צד,
בלי מתי ובלי איך וכמה,

כי סביב בכינור וחליל
מנגינה מאירה, מצלצלת,
אם נסביר לך, מה זה יועיל,
איזה ילד אתה, אליפלט".

ואיזה ילדים היינו אנחנו, אחי, בתקופה האליפל־טית שלנו. ולך תדע מה השתנה פה בדיוק. אולי הכל השתנה ורק השיר נשאר. רבים מאלה שהקשיבו לשיר הזה בילדותם, עשו מעשים נואשים ואמיצים בהשראתו, וקיבלו צלש"ים מהרמטכ"ל. ובאופן טבעי, רבים כבר לא שומעים אותו יותר. כמה מחברי הטובים ביותר היו אליפלטים שזחלו בעקבות השיר ישר מול האש והלכו לעולם שכולו אליפלט. ואף אחד לא חזר כדי לומר לנו שזה היה המלאך גבריאל שלקח אותו.

בחוץ מתחילה רוח ממש קרירה. אין מה להגיד – זהו הסתיו הקצר שלנו, הוא כבר פה. ומה שלא פה – לא פה. ופתאום השיר הזה, איך זרק אותך מהתחנה של אייבי לתחנה הכי רחוקה שלך. והנה, כבר שתיים בלילה. אתה מעביר מהר לגלי צה"ל, מחכה למיבזק, מחכה לשירים שמחים יותר.

(המשך מעמוד 15)

את הזוג, מזיז קצת את הצלם, הצלם מזיז את הרב, מזיז את הזוג המאושר, מזיז את החופה. מזיז את כולם. מבקש איזו פוזה. צלם. כמו בכל חתונה.

מדליקים את האור. ניתוח לאחר החתונה. מורתנו מחוייכת כולה. "מה לא היה בסדר?" היא שואלת בקול חגיגי. והתלמידים המשומעים וחסרי הניסיון מביטים נבוכים ברצפה. אנחנו בולעים שאגות צחוק. לא נעים. "אז מה היה לנו פה?", שואלת מדריכתינו. היה צלם, היה רב, היה רעש. מי אשם במהומה?

"הרב אשם. מסקנה!!!" צוותת מדריכתנו, "צריך ליצור קשר עם הרב לפני החתונה, כי פתאום יכול לבוא לכם איזה רב שאתם לא מכירים בכלל, ואתם תגידו – לא, לא, לא, לא רצינו יצור מוזר שכזה". וכדי לתת תוקף לצוותה היא מביאה סיפור מהחיים. "בעלי פעם אכל אותה. איזה רב ביקש ממנו שיחליף אותו בחתונה. בעלי הסכים, הגיע לחתונה ופתאום התנפלו עליו בצעקות: "מי אתה, מה אתה, לא רוצים אותך, לך מפה". הוא ממש קיבל בוחטה(?!!!) על הראש. מאוד לא נעים", היא אומרת בקול מחנך ומצביעה עם האצבע.

מיכל: כמו תובע מיומן בבית המשפט ממשיכה מדריכתנו ארומת השפתיים להקריא בקול רם, ברור וחינוכי את רשימת האשמים. יש לה לגברת המכובדה חשבון ארוך עם צלמי חתונות. "הצלם, משגע בחתונה את השכל. הצלם", היא מצהירה בנימה פילוסופית, "כוחו בצילום ולא במנהיגות. לכן, כדאי לסכם איתו מראש שיצלם את מה שעיניו רואות ולא את מה שהוא רוצה לראות"! לא, היא לא לוקחת אוויר בכלל, "הוא מטרטר את כולם. במקום שהזוג יחליט איך תתנהל החתונה הוא מחליט להם. הצלם קובע ממש איך תתנהל החתונה", היא אומרת על גבול החנק וההיסטריה.

אבי: עוד ברשימת האשמים: התזמורת. "יש שאוהבים מוסיקה רועשת, יש שאוהבים מוסיקה שקטה ויש כאלו שמתחשבים באורחים ושמים מוסיקה שקטה. הכל צריך לקבוע מראש". תוליו אינגלסיאס זה בסדר? שאל מישהו. ועוד דבר: "כיפות. כדאי להצטייד בכמה כיפות לאלו שנכנסים מתחת לחופה ולא להזכר ברגע האחרון. שלא תהיה מהומה. אתם המלך והמלכה". המלכים והמלכות בפוטנציה מקשיבים קשב רב.

מדריכתנו: "למה רק אני מדברת, תדברו גם אתם, אל תתביישו. נו באמת..."

מנומנמת אחת, במונולוג רציני: "אני רוצה טבעת מרובעת מבחוץ ועגולה מבפנים והרב אומר שזה לא נראה לו. מה זה צריך להיות? אהה? זה מעצבן אותי. אני אביא לו אותה דווקא כעובדה מוגמרת וזהו".

עוד יפהפיה נרדמת פוקחת את עיניה: "ואני רוצה טבעת בכמה צבעים, מותר?"

התוקפנות מגיעה לשלב הביעבוע: "יש לרב זכות להתנגד אם הטבעת לא מצאה חן בעיניו? הוא סוחט אותנו. דורש סכומים ענקיים. לפני שבוע הוא הודיע שהוא לא מגיע לחתונה. כבר שילמנו לרבנות 180 שקל, מה פתאום שנשלם עוד כסף? זו מצווה לרב לחתן זוג".

מיכל: מורתנו, כידוע, היא אשת רב שמשיא זוגות. היא מהנהנת בראשה, מותחת את שפתיה לידי חיוך אופקי לחלוטין ולוחשת: "נכון שהוא מקבל משכורת אבל לא יפה לתת לו ללכת בלי כלום", היא נאנחת אנחה קלה וממשיכה בעצב קל, "זו לא הרגשה נעימה. הוא לא צריך לבקש כסף, זה נכון, אבל אתם ממילא מוציאים סכומים גדולים על החתונה, אז עוד כמה שקלים, מה יש?" שאלה טובה שאלה אשת הרב.

אבי: מגיע כבוד הרב. בעלה של מורתנו. הוא שב מחתונה, חוויות טריות. הצלם עיצבן, והיה גם ריב על הכתובה בין החתן לאבא של הכלה, שרצה סכום יותר גבוה וכמעט היה פיצוץ, "אבל ברוך השם הכל הסתדר". יוצאים להפסקה. אחנו הולכים הביתה.

חלף שבוע. שמונה בערב. פגישה שניה. רק שלושה זוגות. לא נעים, זוג אחד התחתן כבר. מי חיתן אותם? נכון, המנחה שלנו. במהלך ההרצאה מגיעים עוד שלושה זוגות.

מיכל: על הפתיחה בוחר כבוד הרב בשלושה סיפורי בסאה. קצת אקשן. סיפור ראשון: אשה אחת

"ידוע שלאשה יש וסת. אחרי חמישה ימי מחזור ועוד שבעה ימי נקיון אפשר שוב לקיים יחסי מין. ואז זה מביא לקירבה מרגשת. חשבו על זה כאילו הבעל נסע לטיול בחו"ל. ואתם עוד חוסכים את מחיר הנסיעה".

היתה מבשלת בכוונה תחילה הפוך ממה שבעלה היה מבקש ממנה. רצה חומוס, מספר הרב, קיבל עדשים. רצה עדשים קיבל חומוס. עשתה זאת כדי להרגיז אותו. עד שיום אחד אמר לה הבן שהאב מבקש לאכול עדשים, כאשר, למעשה, ביקש חומוס. רצה הבן שהאב יקבל את המאכל שחשקה בו נפשו, ולכן הטעה את האם. אביו שהופתע לקבל את שביקש, אמר לבנו: אמא שלך בסדר. ענה לו הבן: עשיתי מעין טריק, והסביר לאביו. אמר האבא: איך לא חשבתי על החוכמה שלך, אבל יותר אל תעשה זאת, כי תתרגל לשקר.

סיפור שני: היה מישהו, שלמרות שאשתו עיצבנה אותו, היה מביא לה מידי יום מתנות. שאלו אותו, למה? ענה: כי היא שומרת על הבנות ומגדלת אותן, ואפילו שהיא מרגיזה אותי, זה מספיק.

סיפור שלישי: היתה אשה שילדה תאומים בהפרש של שלושה חודשים. כמו שנאמר בעצב ילדה. רצתה שלא ללדת יותר אבל היתה זקוקה לאישור מהרב החכם שהיה במקרה בעלה. כדי שלא יכיר אותה, התחפשה והלכה אליו, והשיגה מבעלה הרב אישור לא ללדת. הרב, כמובן, לא ידע שזו אשתו. אחרי שנתיים כאשר נוכח לדעת שהיא לא התעברה החל לחשוד. אמרה לו, חתמת לי שמותר לי לשתות מכוס העקרות. אמר לה, כן אבל הלוואי ולא חתמתי ולא שתית את כוס העקרות כי בנינו הם גדולים בתורה".

אבי: ועכשיו, מנתחים את הסיפור הראשון. "איזו כותרת חייתם נותנים לסיפור הראשון?" שואל הרב. שקט. מישהו זורק: "אי התאמה". אחר מציע: "יש לה ראש קטן ולו ראש גדול". מישהו: "האשה מחפשת התייחסות". עוד ניסיון: "היא סתם קלפטה".

הרב מחייך חיוך סובלני ושרלני המוענק בדרך כלל לאוכלוסיית גנון מתמרדת. "זו בעיה של הבעל, הוא לא חשב שמשהו לא בסדר ולא ניסה לפתור", מציע צעיר מתולתל ושקוף. מישהו: "היו צריכים לשבת, לפתוח את העניין. אולי לא היה חשוב לו מה הוא אוכל?"

הרב: "פתאום הוא הרגיש שינוי והיה איכפת לו, הבעיה שהוא התרגל למצב ולא ניסה לשנות. אדם שמתרגל למצב אוכל אותה. כמו שמשה דיין אמר: זה מה שיש. אלו הכלים ואיתם ננצח. הוא לא חשב לשנות, אבל כשבא השינוי הוא הרגיש את ההבדל וראה שיש חשיבות לקבל מהאשה את מה שמגיע לו ממנה. אל תשחק ראש קטן", הוא מציע לגברברים. אבל לרב, נדמה כנראה, שהמסר התפספס, והוא מבקש כותרת קולעת יותר.

מישהו: "אבא אשה וילד". נשמע כמו סרט הודי. הרב: "דמותי מה שם התוכנית? "לחיות ביחד", מכריז המתולתל שמשתדל כל־כך. "הם לא הסתדרו כי הם לא השתתפו בתוכנית (חה חה חה צוחקים הרב ואשתו בעונג). לרב, שאשתו התעמרה בו, היתה בעיה אבל הוא החליק אותה", מסביר הרב. למי שעדיין לא שם לב, בכל משפט משבץ רבנו איזו מילה סחבקית. שלא תרגיש מנותק. "מה הכי חשוב בסיפור?" הוא שואל.

"אה, קלטתי אותך מהתחלה", אומר מישהו במכנסיים קצרים ארומים, "הכי חשוב זה שהבן..."

הרב: "לא. האשה פתאום טובה".

הבחור בארום: "רגע, מה אתה מביא לנו זוג שעל ההתחלה רב והבן פותר להם את העניין?"

הרב: "הבן עוזר מבחוץ. לפעמים טוב שמישהו אחר עוזר, לפעמים זה לא טוב. מה קושר בני זוג?"

מישהו: "הבנה או ויתור".

הרבנית: "מה גורם לזה?"

הרב: "בואו ניקח תסריט מסויים. בעל חוזר מאוחר בלילה. הוא עייף, מת לאכול, אבל אשתו לא הכינה לו אוכל והיא ישנה. מה הוא יעשה? אם הוא לא מעיר אותה הוא כבר עושה ויתור. הלאה. גם אם הוא מכין אוכל לעצמו זה ויתור. אם הוא שוטף כלים ומנקה את הלכלוך זה עוד ויתור. האם הויתור תרם?"

הבחור בארום: "מה העניין, שילך לאכול בחוץ".

הרב: "בשביל זה הוא התחתן? כדי לאכול בחוץ? לפני שהתחתן הוא אכל בחוץ, עכשיו הוא רוצה שהאשה תבשל". אולי על משפט כזה ג'ון לנון שר: "אשה היא העבד של העולם, אם אתה לא מאמין לי, תסתכל על זו שאתה חי איתה".

החברה של הבחור בארום: "טוב, הוא סתם זרק רעיון"

הבחור בארום: "מה, היא חייבת לבשל לו? זו לא חובה שלה".

הרבנית לוקחת יוזמה ערמומית: "איפה אכלת לפני החתונה"?

הבחור בארום: "ההורים והאחיות הכינו לי. אם לא יבוא לי להכין אני אעיר את אשתי וזהו. לא מבין איפה יש פה ויתור".

הרב: "זו סתם דוגמה. אהבה, צריך לבנות אותה, היא לא באה סתם. צריך להשקיע. נתינה הדדית זה הכשר של הזוגיות. קשר בא מהמלה אהבה. איהבה"

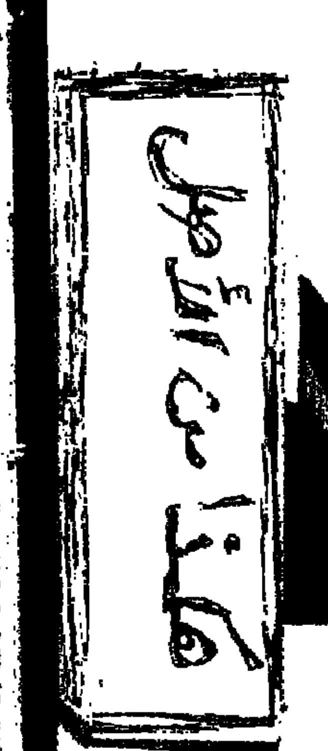
מישהו: "מי שלא נותן ומשקיע הוא אגואיסט".

וכך סובב לו הויכוח. מי יכין למי ארוחת ערב ואם צריך ללכת לקנות כתוץ. טוב שלא התווכחו אם כדאי לקנות פלאפל או שיפוד בפיתה.

מיכל: ועכשיו משחקים. משחק השלמות. מדריכתנו מחלקת לכל זוג שתי מעטפות. בכל מעטפה חלקי ריבועים גזורים ועל הזוג לחבר יחדיו את החלקים לריבועים שלמים. לאחר שכל הזוגות סיימו לחבר את הריבועים מחלקת מדריכתנו־בשבילי־החיים שאלון: "כמה עסקת יותר, בהשלמת הריבוע שלך, או של בת זוגך?" או "מה היתה הרגשתך כאשר החלק החסר נמצא אצל בת זוגתך?" וכדומה. אחת הבחורות זועפת ביותר. "הוא כל הזמן רצה להרכיב את הריבועים לבד", היא אומרת בטון מאשים כלפי בעלה לעתיד, שמנסה בזה הרגע לקבור את עצמו מתחת לקרקע המלון הכתיתי הזה. מדריכתנו מחייכת בסיפוק. "ומה היית צריך לעשות?" היא מחייכת ומביטה בבחור שנכנס לדיפרסיה קלה. הבחור שותק. המדריכה לוחצת עליו בחוסר טאקט קליל. אחר־כך מדברים על שיתוף, הרב, אגב, די מתלהב מהריבועים הקטנים שגזרה אשתו.

עוד משחק. צריך מתנדב, אף אחד לא קם. אולי בכל זאת? אף אחד לא קם. נו חברים! אף אחד לא קם.

(המשך בעמוד הבא)

אושוויץ. קצין הס.ס.

(המשך מעמוד 12)

יום קשה, אבל תעברי אותו'. התעוררתי ושמעתי צפירת רכבת. חודשיים שלא שמענו רכבת. הבחורות צעקו שהגיע טרנספורט מצ'כוסלובקיה.

"אלוהים אדירים, הם צועדים ישר לקרימטוריום. מצ'כוסלובקיה? מי יש לי משם? אמא, אבא והאחים שלי כולם מתים. אחותי מרים בארץ ישראל. שושנה עם בעלה ובתה בברטיסלבה. הס.ס. נועלים את הביתן שלנו. אני לא יכולה להסתכל. אני לא רוצה לראות כלום. איבדתי את כל המשפחה מול העיניים שלי, אני לא מסוגלת יותר. אני לא ניגשת לחלון.

"ופתאם אני שומעת את החברות צועקות, 'רוז'יקה, רוז'יקה', ומודיעות לי שאחותי שושנה נלקחת לקרמטוריום. התקרבתי לחלון וראיתי אותה רוחפת עגלת תינוק ובתה אביבה בת שמונה לצידה. אני רוצה למות ביחד אתם. אני דופקת בעוצמה כרלת ואיש אס.אס. פתח, מופתע מהחוצפה שלי. 'אל תירה בי', צעקתי, 'אני רצה לקרימטוריום'. רצתי בשביל וצעקתי. אביבה הסתובבה וזיהתה אותי. אלא שבינתים הן נדחפו פנימה. הגעתי לפתח. מי שהגיע לשם לא יצא יותר.

בפתח עמד מנגלה ושאג כשראה אותי. אמרתי: 'אדוני המפקד, אני נמצאת פה מהיום הראשון ועכשיו יש לי בקשה אחת - תן לי למות עם אחותי שברגע נכנסה פנימה עם שני ילדיה. אני רוצה למות אתם. זה מגיע לי אחרי כל השנים הללו'. הוא הסתכל עלי. 'את כולם איבדתי מול העיניים. אני רוצה למות עם אחותי', חזרתי ואמרתי. וכל מה שעניין את מנגלה באותו רגע היו שני הילדים. 'הם תאומים', שאל.

"בינתים עבר הסיפור לקאפו וממנה לוונץ. הוא בא מהר. אחותי שושנה כבר היתה בפנים ואני מול מנגלה. וונץ צעק והיכה אותי עד עלפון. מנגלה שאל: 'מה עושה פה אסירה'. וונץ ענה: 'היא אסירה שלי ואני אטפל בה'. מנגלה פנה לעיסוקיו, וונץ גרר אותי לצריף. 'מה שם אחותך', שאל. אמרתי שיש לה שני ילדים והוא האיץ בי, 'מה שמה? מהר'.

"שושנה היתה חסרת המזל. ב־1931 עלתה לארץ עם גרעין נוער ונישאה לחבר בגרעין. אביבה נולדה בארץ. הם לא התאקלמו ובסוף 1938 חזרו לצ'כוסלובקיה. ועכשיו צועדת שושנה עם ילדיה אל תאי הגאזים".

שושנה: "ראיתי את אחותי ציפורה משתוללת מאחור. אותנו דחפו פנימה. זה היה צריף ענק, השער היה כבר סגור. חלק מהאנשים התקדמו ונעלמו מעיני. לאן הלכו לא היה לי מושג. הסבירו לנו שהולכים להתרחץ. כמעט כולם כבר נכנסו כשקצין ס.ס. בא וצעק 'רוזי גראובר'. הרמתי את היד. התינוק בכה והוא חיכה בסבלנות עד שאגמור להניק אותו. לידי עמדה אשה זקנה והוא אמר לי: 'תני לה את התינוק ובואי אתי. תיכף את חוזרת. אני רוצה שתראי את אחותך הלנה לכמה דקות, אבל הילדים נשארים פה'. אביבה אמרה: 'אמא לכי, אל תפחדי, אני אשגיח על התינוק'. הייתי עידומה והוא כיסה אותי במעיל שלו. יצאנו והשער הגדול נסגר אחרינו. הכל התרחש כליכך מהר ולא הבנתי מה קורה. הוא זרק אותי לצריף של ציפורה והסתלק. נפלנו אחת לזרועות השניה ובכינו.

"שאלתי איפה הילדים שלי ואחותי ענתה שלא אפחד, הם במחנה ילדים. שאלתי אם יהיה אפשר לבקר אותם והיא השיבה: 'אפשר, אבל לא כליכך מהר'. ככה החזיקה אותי כמה שבועות ואף אחד לא סיפר לי את האמת. ראיתי את העשן הסמיך, שאלתי מה זה ולא אמרו. לא העזו לספר לי ששם נשרפו הילדים שלי. הייתי מטושטשת מהכדורים שהכניסו לאוכל שלנו ולא ידעתי מה נעשה אתי. אחרי כמה שבועות שנידנדתי לאחותי, היא התפרצה וצעקה: די אני לא יכולה יותר, בואי, אספר לך הכל, אין לנו הורים, אין לנו אף אחד. והעשן הזה ששאלת עליו? זה המקום שכולם עלו אתו לשמיים, גם הילדים שלך. אז תשתקי כבר עם השאלות שלך".

"התחלתי לחנוק אותה וצרחתי: 'אם ידעת לאן הולכים הילדים שלי? למה הצלת אותי? לא אסלח לך כל החיים. הצלת אותי בשביל עצמך, שתהיה לך אחות, שלא תהיי לבד'. הבנות החזיקו אותי. אחר־כך הרבה זמן לא דיברתי אתה. הייתי שבורה".

ציפורה: "היה לי קשה לפני שאחותי הגיעה. כשבאה התחילה תקופה יותר קשה. יום יום היא איימה לרצוח אותי. איך אני, אגואיסטית שכמותי, קרעתי אותה מהילדים שלה".

שלושה מיליון הושמדו באושוויץ, כהם שני מיליון יהודים. סוף ינואר 1945, הצבא האדום מתקרב ובמחנה מוציאים את האסירים ל"מצעד המוות".

שושנה: "אני זוכרת שוונץ נכנס ואמר לנו להתלבש בבגדים חמים. את החולים הוציאו להורג. גם ציפורה היתה חולה, אבל וונץ צירף אותה ליוצאים".

צפורה: "וונץ ניגש אלינו ואמר: 'תצאו לדרך, אני הולך לחיות. כשיבוא יום ואני אצטרך את עזרתכן אני מקווה שתהיו מוכנות לעזור לי. אנחנו ניפגש'. הוא מסר לנו את שמות הוריו וכתובתו והלך".

הם אכן נפגשו, בווינה ב־1972. פרנץ וונץ ישב על ספסל הנאשמים כפושע מלחמה. ציפורה טהורי באה להעיד. אחותה, שושנה אורנשטיין, קיבלה מכתב מאמו של וונץ, אבל סירבה לנסוע ולהעיד לטובתו.

ציפורה: "וונץ הציל את אחותי ואותי, אבל, ריבונו של עולם, הוא עשה גם פשעים נוראים. השופטים שאלו אותי אם הוא דחף אנשים למוות ואני העדתי נגדו. הייתי חייבת לספר את האמת, אבל איך אפשר לחיות עם זה? הבן ארם בכל זאת הציל אותי, את אחותי ואת הקבוצה שלנו. אני כבר היו לי אליו רגשות, ובכל זאת העדתי נגדו. איך אפשר עכשיו להסביר את זה".

> *מיקי: "בבמה קטעים במחזה אני רואה ממש את אמי שושנה ודודתי ציפורה. זו חוויה קשה. אני יושבת בחורות ובוכה".*

ספטמבר 1988, אולמות האבירים בעכו. שושנה וציפורה לא העזו לבוא להצגה. על הבמה שישה שחקנים, נשאבים אל אלומת אור, המשקפת את מצעד המוות. מיקי מרין כובשת את פניה בין כפות ידיה. זה בדיוק מה שקרה לאמה ולדודתה בגיהנום הנאצי.

שושנה: "הלכנו שבועות ברגל, בקור העז ובשלג. מי שנפל, נשאר. בוקר אחד לא הצלחתי לקום, הרגלים היו מאובנות. אחותי העירה אותי. לא יכולתי לקום, אז היא צועקת: 'את לא יכולה לקום? או תשארי כאן ודי'. שתי חברות שלנו הרימו אותי והחזירו אותי לשורה. הרגשתי שאחותי רוצה לנסות אותי. הרי היא לא תשאיר אותי שם בשלג".

ציפורה: אני עוזבת אותך במודע? לא היה לי כוח יותר. אני מודה, אני מודה עכשיו בפעם הראשונה. כל־כך הרבה עבר עלי וראיתי שכבר ממילא לא נצא מזה בחיים. לא היה איכפת לי. ידעתי שתמותי וגם אני אמות. וכך השארתי את אחותי שלי בדרך. עוד שניה והיו הורגים אותה".

שושנה: "הקימו אותי והחזירו אותי לשורה. לאט לאט התקרבתי אל ציפורה והמשכנו ללכת בשקט אחת ליד השניה. ימים ולילות. ושוב נפלתי. הפעם ציפורה התחננה בפני איש ס.ס. שלא ירה בי. נשארנו מאחור, לא ירו בנו. ניצלנו. מצעד המוות התרחק ונותרנו שתינו לבד באמצע היער בגרמניה. היה חורף קשה, היינו רעבות. לא ידענו איפה אנחנו. לא יכולתי ללכת וציפורה מצאה קרש וגררה אותי עליו. עד שהגענו לכפר גרמני שתושביו ברחו. שם התחבאנו עד שהגיע הצבא האדום".

יצחק בן־תורין

מתכון לאושר

(המשך מהעמוד הקודם)

אבל תמיד יש אחד שהבטן כואבת לו מרוב אי נעימות והוא קם. הרב מסדר מבוך קטן מכיסאות ומבקש מהמתנדב ללכת ביניהם. יופי. עכשיו הרב מחפש מטפחת לכסות על עיניו. אוי, אין מטפחת. הרב מגלה תושיה, נוטל את מפת השולחן הארומה והענקית וקושר את עיניו של המתנדב. ברגע שנחה המפה על עיניו, מזיז הרב בשקט את הכסאות ומבקש מהבחור לצעוד קדימה. הבחור מגשש בידיו, נזהר מהכסאות שהוזזו. המלכים והמלכות המיוערים מגחכים. "אין כסאות", נעלב המגשש המתנדב. הרב מרוצה. המשחק הצליח.

ומה רצה המשחק להוכיח? שאם יש בעיות עם הורי החתן או הורי הכלה לפני הנישואין אין זה אומר שדברים לא משתנים במשך הזמן. "תמיד יש בעיות עם ההורים של הצד השני", הוא אומר בידענות, "אבל עם הזמן צריך להבין שדברים לא נשארים סטטיים אלא משתנים. אם אב הכלה לא אוהב את החתן שלו, הרי במשך הזמן הוא יכול להכירו וללמוד לחבבו. אסור לדבוק ברשמים ראשוניים".

אולי נעשה הפסקה מציעה אשת הרב, שיאכלו עוגה וישתו משהו. צודקת מאוד, אומר הרב ומביט בחיבה באשתו.

אבי: פגישה שלישית ואחרונה בהחלט. מנתחים את הסיפור על האשה ששתתה מכוס העקרות. זוכרים? זו שילדה בעצב תאומים. שלושה זוגות הגיעו למפגש האחרון והמסכם. קצת מביך. הרבנית: "הרב כעס שהיא שתתה מכוס העקרות בגלל שבניהם יצאו גדולים בתורה וגם בגלל שחלה עליו מצוות פרו ורבו". מישהי: "זה אגואיזם מצידו, כי היא סובלת". הרבנית: "נכון, אבל שני הבנים היו גדולים בתורה והסבהו לו הנאה רבה".

ועכשיו עוברים למשחק פנטומימה שמטרתו ליצור קשר בין בני הזוג. "מתנדבים? נו, אל תהיו כאלה ביישנים. יאללה בחייכם". בסוף מתרצה איזה זוג ובנו שלנשיות מגיע למרכז החדר. מנסים ליצור קשר דרך פנטומימה. מביך. הרבנית ברוב טובה, מסכימה להקל עליהם, ומעניקה להם זכות דיבור. כשמגיע הרב כעבור שעה ושומע על משחק הפנטומימה הוא טוסל את השיטה. "ברור שחייבים להתחיל בדיבור", הוא אומר ומסתכל בפליאה בזופנית על הרבנית. זו מנסה להצטדק.

אחרי העוגה (המתוקה מדי, כבר אמרנו) והקפה עוברים לפן המיני. הרב ואשתו "מרביצים" תורה וכך משכנע כבוד הרב למה כדאי לא לקיים יחסי מין במשך 12 יום מדי חודש. "חשוב שהקשר המיני יהיה מעניין ושתרצו בו מאוד. שהקשר המיני לא יהיה יום־יומי וקבוע כי זה כמו מכונית משומשת. בהתחלה מתלהבים ממנה מאוד אבל עם הזמן כשהיא הופכת לדבר מובן מאליו, ההתלהבות יורדת. זה הנסך לנרוש. ואז מתחילות הבגידות, שזה דבר טבעי כי לבני הזוג נמאס אחד מהשני. היהדות מצאה פתרון. איך? ידוע שלאשה יש מחזור. ימי וסת. לפי דין תורה היא טמאה. אסור לגעת בה. לא רק שאסור לשכב עימה, אסור אפילו להעביר חפץ מידה. אחרי חמישה ימי מחזור פלוס מינוס ועוד שבעה ימי ניקיון אפשר שוב לקיים יחסי מין. ואז זה מביא לקירבה מרגשת. תחשבו כאילו הבעל נסע לשבועיים לטיול בחו"ל. ואתם עוד חוסכים את מחיר הנסיעה לחו"ל..." תודו שזה מקורי.

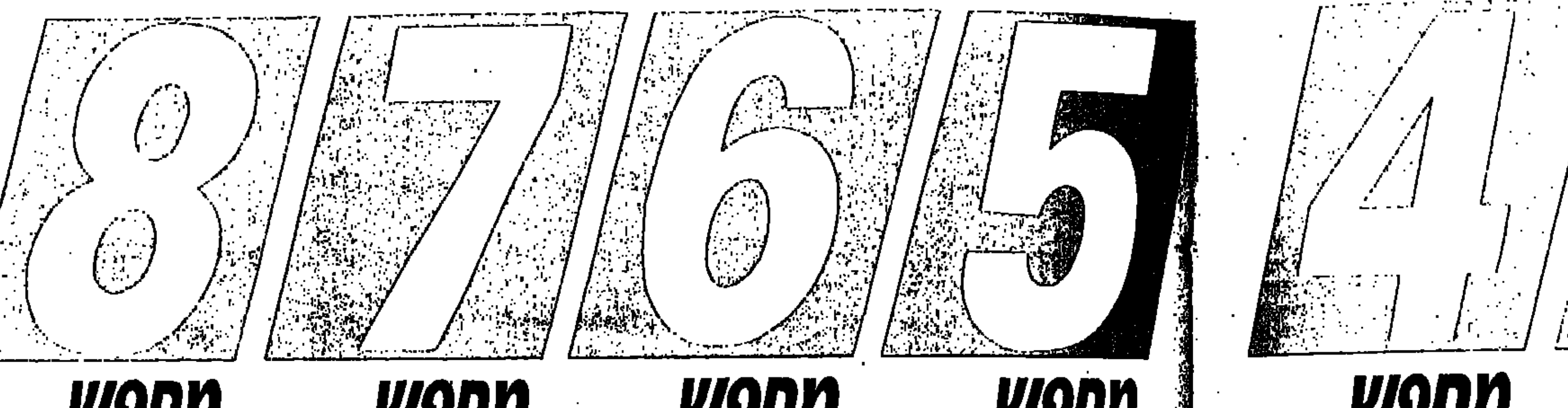
לפני סיום, נכנסת מישהי מהמלון. "זה כל מי שבאו היום?" היא שואלת בקול מקנטר קצת.

הרבנית: "אולי העוגות לא מספיקות טובות".

"אולי אתם לא מספיק טובים...", היא עונה לה בציניות.

תמה סדרת המפגשים "לחיות ביחד". סדרה פארודית, מצחיקה, מגוחכת. מקבלים עוגה וכוס קפה ואל תשכחו ל"חנך" את הצלם, לפנות את שולחן הכבוד, ולהעיר את האשה, שתכין אוכל, ושיהיה במזל טוב.

מיכל קפרא ואבי מורגנשטרן

מחפש פתרון לאינפלציה

הבינלאומי מציע לך תשואה גבוהה במיוחד בתכניות חסכון צמודות מדד, לתקופה של שנתיים או שלוש שנים.

מחפש פתרון לפיחות

הבינלאומי מציע לך תוכניות חסכון צמודות לדולר בריבית שנתית העולה ב־1.625% על הריבית הנקבעת ע"י האוצר.

מחפש פתרון לאינפלציה ולפיחות

הבינלאומי מציע לך תוכנית חסכון "ברירה" עוז חלר מדד, במבצע "אוצר משופר" הנותן לך ריבית שנתית צמודה עד 3.25% במסלול צמוד מדד ו־1.625% ריבית לשנה מעל לריבית הנקבעת ע"י האוצר במסלול צמוד דולר.

מחפש פתרון לטווח קצר

הבינלאומי מציע לך "פק"מ משופר" להשקעות משבוע ועד חודשים הנותנות לך עד מריבית המכה הנקבעת ע"י ישראל, ומקטינה לך מינימלית גבוהה. ריבית לכל תקופה שאתה נוח

מחפש פתרון לטווח ארוך

הבינלאומי מציע לך השקעה בקופות הגמל הריווחיות של הבנק.

מחפש פתרון להכנסה שוטפת

הבינלאומי מציע לך הכנסה שוטפת צמודה לדולר או למדד, לפי בחירתך, או הכנסה שוטפת בקרן נאמנות "מעיין".

מחפש פתרון בניירות ערך

הבינלאומי יאפשר לך השקעה בניירות ערך בעמלה מופחתת ורכישת קרנות נאמנות בשעור הוספה מופחת.

מחפש פתרון עוד לפני הפדיון

הבינלאומי מציע לך הלוואה ללא ריבית עד ליום הפדיון במבצע "אוצר משופר" והלוואה בריבית מופחתת לאפיקי השקעה אחרים.

בבינלאומי יש פתרונות לבנקאיות כבר מהיום!

אתה יכול להרוויח מפדיון המניות הבנקאיות – עם "סל" האפשרויות של הבינלאומי.

הבנק הבינלאומי הראשון. יוצא מהכלל.

פרטים נוספים והצעות נוספות בסניפי הבנק הבינלאומי הראשון, בסניפי בנק פועלי אגודת ישראל ובמוקד מידע טלפוני: 03-636551, 03-636281 בימים א'-ה' בשעות 9.00-18.00.

הכל בגלל האהבה

נשמע כמו כותרת של רומן למשרתות, אבל זה סיפור מהחיים. גיבורתו, בס מאירסון, יהודיה מניו־יורק, זכתה בנעוריה בתואר מלכת היופי של ארה"ב ובכינוי "נסיכת היהודים". בשנים של עבודה קשה הצליחה לפלס לה דרך לסיטי־הול, בית עיריית ניו־יורק, כשאגב־כך היא צוברת כוח והשפעה פוליטיים, כסף ונכסים, ונעשית דגם לחיקוי למיליוני נשים אמריקניות. ואז קמה וסיכנה את כל שהיה לה בשביל גבר צעיר ממנה במעין תהליך של התאבדות ציבורית בהילוך איטי. בגיל 63 היא מואשמת בניסיון לשחד שופטת שטיפלה בגירושי המאהב שלה. מה שמוכיח, כנראה, שלנסיכות מהאגדות אין חיי־מדף ארוכים, במיוחד אם הן שולחות ידן בפוליטיקה, ושב"תפוח הגדול", ניו־יורק, יש תולעים.

שרות "מעריב"
מאנגלית: שרית פרקול

43 שנה לאחר בחירתה ל"מיס אמריקה" בס מאירסון היא עדיין נסיכה מן האגדות, עדיין מסונוורת מהנזר המלאכותי שלה. מה מקומה בכל הסיפור הזה? האם היא חלק משערוריית השחיתות בעירייה של אד קוץ'? או שמא יש לזקוף את הידרדרותה רק לחובת אירועים אישיים — רגשות, מחלה, אהבה? האם מפלתה נגרמה משום שנהגה כאשה?

בס מאירסון. מימין בפורטרט מלפני מספר שנים (צילום: "גאמא"), ובימין הרחוק למעלה עם מאהבה הצעיר ממנה, אנדי קאפאסו. ימין למטה: בשנת '45, כשנבחרת ל"מיס ניו־יורק" וזמן קצר אחרי־כן ל"מיס אמריקה".

היה היו פעם בעיר ניו־יורק שלוש נשים. כל אחת מהן, כדרכה שלה, מחוננת ונהנית ממתנות הטבע. אחת מהן היתה בס מאירסון, לשעבר מלכת יופי, שהיתה לאשה החזקה ביותר בזירה הפוליטית בניו־יורק. השניה היתה ככוד השופטת הורטנז גייבל, מבית־המשפט העליון של מדינת ניו־יורק. השלישית היתה ננסי קאפאסו, הרעיה הנבגדת, שסיכבה במשפט־גירושין מלוכלך ביותר. בסיפור שלנו יש עוד שתי דמויות שהגורל לא האיר להן פנים: קרל "אנדי" קאפאסו, הבעל המיליונר בפרשת הגירושין, שהיה גם מאהבה הצעיר של מאירסון, וסוחריט גייבל, בתה המעורערת־נפשית של השופטת.

הואיל ומדובר בסיפור אמיתי, לא באגדה, איש מן החמישה לא חי באושר ועושר עד עצם היום הזה. ארבעה מהם – כמו דמויות מהטרגדיה היוונית הקלאסית – ניצבים על סף הרס־מוחלט שנגרם בשל ליקויים באופיים. נראה כי הניצולה היחידה היא דווקא הרעיה. בסיפור שלנו יש אפילו "דאוס אקס מכינה" – מעין כוח עליון המגיח ממרומי הבמה. זהו ראש עיריית ניו־יורק, אד קוץ', האיש המופקד על העיר הגדולה, העשירה ולפעמים גם המכוערת ביותר בעולם.

הגיבורה של סיפורנו היא בס מאירסון, בעבר מיס אמריקה, כחווה סינדרלה מורקנת, שבאמצעות שנים של עבודה קשה פילסה את דרכה מאטלנטיק סיטי אל הסיטי־הול (בניין העירייה) – כשאגב־כך היא נעשית מורת־דרך ודגם לחיקוי למיליוני נשים אמריקניות. לימים, בגיל 63, הואשמה בניסיון לשחד את השופטת שטיפלה בתיק הגירושין של המאהב שלה בכך שצירפה את בתה של השופטת, בת 34, נטולת כישורי עבודה, לרשימת מקבלי המשכורות של העירייה.

משפטם של מאירסון, של השופטת גייבל ושל אנדי קאפאסו נפתח בבית המשפט הפדראלי במאנהטן ב־14 בספטמבר השנה. הם הואשמו בקשירת קשר לרמות את עיריית ניו־יורק ואת ננסי קאפאסו. עדת התביעה המרכזית נגדם היא סוחריט המסכנה. גם ראש העירייה קוץ' אמור להעיד. המשפט מעורר בארה"ב התעניינות רבה, שכן נשים בעלות הישגים שהידרדרו לשפל המדרגה בשל אהבה הן תמיד נושא מרתק, בלי קשר למה שיחליט בית המשפט.

העובדות בפרשה יתגלו במהלך המשפט, או, מכל מקום – חלק מהן. בינתיים איש מהמעורבים בה אינו פוצה פה. לפיכך אין מדובר כאן בסיקור עתונאי אלא בהגיגים על נשים ואהבה, על אגדה ומציאות, על מצבה של התנועה לשיחרור האשה 20 שנה לאחר לידתה – ועל 43 השנים שחלפו מאז צעדה בס מאירסון הנאה, הפיקחית וארוכת־הרגליים על הבמה באטלנטיק סיטי, לבושה בגד ים לבן וצמוד מרי, וכך העניקה לאומה האמריקנית מופת חדש של יופי נשי ונשיות משוחררת.

שכן בס מאירסון לא היתה היפהפיה החלולה הרגילה. היא היתה פיקחית, מוכשרת, בוגרת מכללת "האנטר", פסנתרנית וחלילנית טובה – והיא היתה יהודיה. היא זכתה בתארים שלה – תחילה "מיס ניו־יורק" ולאחר מכן "מיס אמריקה" בשנת 1945 – השנה בה נודעו לעולם העובדות המזעזעות אודות מחנות הריכוז הנאציים והשמדת שישה מיליוני יהודים. ברגע מחריד זה בהיסטוריה של האנושות, נראה כי היתה כפרה כלשהי בכך שצעירה יהודיה זוכה בתואר הנערה היפה ביותר במדינה. הניו־יורקים, והיהודים בפרט, אימצו את בס אל חיקם.

אך כאשר יצאה מיס אמריקה החדשה לסיבוב הופעות ברחבי ארה"ב במסגרת החוזה שלה, התברר לה ששאר האמריקנים אינם כה סובלניים כמו הניו־יורקים. אחדים מהממנים ביטלו את הופעותיה בעריהם ובלבד שלא יצטרכו לתמוך בנערה יהודיה. לעתים נאלצה להופיע במועדונים שלא התירו כניסת יהודים. לאחר חודש של השפלה, הצליחה בס לארגן את העניינים כך שלפחות שבועיים בחודש תוכל להרצות נגד האנטישמיות, באוזני סטודנטים, חיילים וקבוצות נשים, בחסות "הליגה למניעת השמצה".

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)
הניו־יורקים אהבו אותה יותר מתמיד.

במהלך מסעותיה ביבשת נהפכה בס ללוחמת נלהבת למען העניין היהודי, ולמגייסת תרומות בלתי־נלאית למען מדינת ישראל. בשלב מסוים היא החלה גם להגדיר את עצמה בפומבי "מלכת היהודים". היה בכך משום לעג־עצמי מחושב, אך רבים לא קלטו זאת; חלק ממכתבי השיטנה שהיא מקבלת היום נתפסים כנקמה על החוצפה שגילתה באותם ימים.

כאשר פרצה השערוריה, בס כבר עברה כברת־דרך ארוכה שהותירה בה צלקות, אך גם זיכתה אותה בעדת מעריצים גדולה. אחד מאלה, בתקופה המוקדמת, היה ראש עיריית ניו־יורק דאז ג'ון לינדסי, שב־1969 מינה את בס מאירסון לתפקיד מפקחת על הצרכנות בעירייה. אם כי ניסיונה עד אז היה מוגבל להופעות בשעשועוני טלוויזיה, ביצועיה של מאירסון כלוחמת למען זכויות הצרכן הוכתרו "מבריקים".

ב־1974, על סמך סקרים שהעידו על תמיכת 90 אחוז מהמצביעים, עמדה בס לרוץ לסנאט האמריקני. אז נודע לה כי לקתה בסרטן השחלות. התוכניות להתמודד בבחירות נגנזו, ואת מקומן תפסו 18 חודשים איומים של טיפולים כימותיראפיים, עד להחלמתה.

ב־1977 החליט ידידה הטוב של בס, אד קוץ', בשעתו חבר־קונגרס ניו־יורקי רווק וכמעט אלמוני, להתמודד על ראשות העירייה. בס, חביבת העיר ניו־יורק, היתה צמודה אליו במשך כל מסע הבחירות שלו. יחד הם נסעו ברכבת התחתית ועלו על במות הנואמים. שניהם רמזו על חתונה בדרך – לאחר שייבחר קוץ', כמובן. היו שאמרו כי בס היא שעשתה את קוץ' לראש העירייה – לאחר שתחילה עשתה ממנו גבר. אין ספק כי הנוכחות המתמרת שלה לצידו תרמה רבות להשתקת הלשונות הרעות מצד האופוזיציה, שסיננו: "הצביעו בעד קוּאומו, לא בעד ההומו".

אין עוררין על כך שבס מאירסון, יותר מכל אחד אחר, תרמה לבחירתו של קוץ' לראשות עיריית ניו־יורק. בתמורה, קיוותה למשרה רמה בשלטון החדש – אולי סגנית ראש העירייה לענייני כלכלה. כאשר הדבר לא קרה, החליטה בס לנסות שוב להתמודד על מושב בסנאט. השנה היתה 1979, והיא כבר ספגה מתח רגשי וגופני רב: לא רק סרטן, אלא גם שני נישואין כושלים, שני גירושין מלוכלכים, ומספר פרשיות אהבים אומללות. היא החלה מכנה את עצמה "שורדת מקצועית" ועטפה את עצמה בשיריון נוקשה.

כאשר שאלה אותה הסופרת גייל שיהי מדוע היא סבורה שהיא מתאימה להיבחר לסנאט, השיבה: "משום שאני טובה יותר מרוב האנשים שפגשתי בממשלה" (בדיעבד, הערה זו, לצד עניין "מלכת היהודים", היתה חרב פיפיות). אולם הציבור הפכפך מטבעו, והזיכרון שלו קצר. התברר כי בחמש השנים שחלפו חלה שחיקה עצומה בתמיכה הציבורית בבס, ותרף עידודם המעיל של קוץ', של הסנאטור מויינהן ושל המושל יו קארי, היא נחלה תבוסה מוחצת בבחירות המוקדמות של הדמוקרטים, ב־1980.

הורטנז גייבל היתה שופטת נשואת־פנים, בעלת הישגים מקצועיים מרשימים בתחום זכויות האדם בכלל וזכויות האשה בפרט. בגיל 74, כשפרצה השערוריה, נחשבה "הורטי" גייבל שורדת ממש כמו בס, אך הניסיונות הקשים שעברו עליה ריככו אותה, במקום להקשיחה. במשך שנים נאבקו היא ובעלה מילטון, רופא שיניים, כדי לגדל את בתם. אך סוחריט גייבל, ילדה יחידה, בעלת היסטוריה ארוכה של הפרעות נפשיות, גדלה והיתה לאשה זועפת, בלתי־מצודדת ונטולת כישורי תעסוקה. במשך שנים ניסתה הורטנז גייבל לסדר לה עבודה טובה ויציבה.

ננסי קאפאסו, בת 46 ואם לחמישה, גם היא יהודיה מבריקה, נאה ומשכילה. בעלה השני ואבי שני ילדיה הצעירים ביותר היה אנדי קאפאסו, קבלן־שפכים עשיר, בעל קשרים ענפים בפוליטיקה ובמאפיה. אנדי פגש את בס מאירסון במהלך המירוץ השני שלה לסנאט. הוא עזר לה להתאושש מהתבוסה המוחצת במוקדמות, וללקט את רסיסי חייה. תוך זמן קצר נהפך לבן־לווייתה הקבוע, והשפלתה של אשתו ננסי היתה ממושכת ופומבית. בתחילה, כמו הרבה רעיות נבגדות, סירבה ננסי להאמין בקיומה של "אשה אחרת". אך בניגוד לנשים אחרות, היא התמידה בסירובה להאמין. אחרי הכל, בעלה היה צעיר מבס ב־21 שנה! היא אמרה לעצמה שוב ושוב, "כשהאשה ההיא הוכתרה ל'מיס אמריקה', אנדי אפילו לא נולד עדיין!"

ב־1983 הרומן בין בס לאנדי כבר היה ידוע לכל. באותה שנה זכתה גם בס, באיחור רב, לקבל את הגמול הפוליטי שלה. לאחר שמספר אנשים אחרים דחו אותו, פנה אליה קוץ' בהצעה להיות הממונה על ענייני־התרבות – משרה הכרוכה במשכורת של 83,000 דולר בשנה, לצד מכונית שרד וצוות של 40 עובדים. באותו אביב זכה אנדי קאפאסו בחוזה של העירייה בשווי 53.6 מיליון דולר. הוא גם הגיש תביעת גירושין, והתיק הועבר לידי השופטת גייבל.

בסתיו אותה שנה הופיעה בצהובונים הניו־יורקיים ידיעה בה הוטל ספק בכשרות המשרה שנתנה מאירסון לסוחריט, בהתחשב בעובדה שאמה היא השופטת בפרשת קאפאסו. לאחר מכן החלו להסתובב שמועות שאמרו כי בס גרמה לכך שהשופטת גייבל תפחית את פסיקת המזונות הזמניים וכספי התמיכה של קאפאסו מ־1,850 דולר ל־680 דולר בשבוע – בתמורה לכך שסידרה לסוחריט ג'וב בעירייה, כעוזרת אישית, במשכורת של 19,000 דולר בשנה. כאשר ביקש ראש העירייה קוץ' הסבר, שיגרה לו מאירסון מכתב רשמי, לפיו נשכרה סוחריט בהתאם להנחיות המקובלות. באביב שלאחר מכן, אילצה מאירסון את סוחריט להתפטר.

במשך שנת 1985 ניטשה מלחמת הגירושין. אנדי קאפאסו צותת לטלפון של אשתו; ננסי צותתה

במהלך מסעותיה ביבשת כ"מיס אמריקה" נהפכה בס ללוחמת נלהבת למען העניין היהודי, ולמגייסת תרומות למען ישראל. בשלב מסוים היא החלה להגדיר עצמה "מלכת היהודים".

לבעלה. כתב־העת "האראפר" פירסם מכתב של ננסי קאפאסו לשופטת גייבל, בו הפצירה בשופטת להדיח את עצמה מהטיפול בתיק. המכתב סיפק תמונה מזעזעת של אורח־החיים הראוותני של משפחת קאפאסו: היו למשפחה חמישה בתים מפוארים, בהם שני בתי קיט, דירת־דופלקס בת עשרה חדרים בשדרה החמישית בניו־יורק ושבע מכוניות, לרבות לימוזינה אישית עם נהג, מרצדס לאנדי ומרצדס לננסי. בסיום המכתב נאמר: "הואיל ושמענו על המוניטין המצויינים שלך בהגנה על נשים בנסיבות שלי, פסיקתך במקרה שלי אינה עולה בקנה אחד עם פסיקותייך במקרים אחרים – וקשה להבינה".

בתום אותה שנה זכתה ננסי בפסיקה בסך שני מיליוני דולרים, ואנדי הגיש עירעור.

במארס 1986 התאבד נשיא מחוז קווינס, דונלד מייגס, בעת שנוהלה נגדו חקירה בגין מעשי שחיתות. עד תום אותה שנה הורשעו או הודו באשמה עשרה פקידי עירייה. במאי פוצץ "דיילי ניוז" הניו־יורקי את פרשת החקירה הפדראלית בעניין עסקיו של קאפאסו ו"אירוח" פקידי עירייה. העתון תיאר גם את תפקידה־כביכול של בס בפרשת הגירושין של קאפאסו, ואת "העיסקה הסורית" שלה עם השופטת, בתמורה להעסקת סוחריט. זמן קצר לפני חג המולד זומנה בס להתייצב בפני חבר מושבעים. בהסתמכה על התיקון החמישי לחוקה האמריקנית, היא סירבה להעיד. לדבריה, פעלה כעצת הפסיכיאטר ועורך־הדין שלה.

בינואר 1987 הודה קאפאסו באשמת השתמטות ממס ונידון לארבע שנות מאסר. באותו חודש הורה אד קוץ' על חקירה סודית בעניין פרשת מאירסון־קאפאסו. בינתיים יצאה מאירסון לחופשה. כאשר הוגש הדו"ח, שדיבר על התנהגות קלוקלת וקבע שאכן היתה "הבנה סודית" בינה לבין השופטת – התפטרה בס מאירסון ממשרתה. קוץ' אסר על פירסום הדו"ח ("כדי שלא ייהרגו אנשים", כלשונו), אך נותר נאמן למאירסון באופן פרטי. שבועות אחדים לאחר מכן הזמין אותה לחגוג עמו את חג הפסח במעונו הרשמי.

הדו"ח הסודי של קוץ' הודלף, כמובן, לעתונות, ושפך עוד שמן על המדורה. ביולי פסק השופט שהחליף את השופטת גייבל 6.4 מיליון דולר לטובת ננסי בתיק הגירושין; אנדי ניסה לערער, את עירעורו נדחה. באוקטובר הוגש כתב־אישום נגד מאירסון, קאפאסו והשופטת גייבל, באשמת קשירת קשר, שוחד ותרמית. בתוך כך, בס – בתעוזה מטורפת – יצאה במסע קידום־מכירות לספרה החדש, וכרונות מתקופת היותה מיס אמריקה. באוקטובר היא גם צולמה כשהיא מפרקת את האח באחוזת משפחת קאפאסו – חלק מרכוש משותף בסך 65,000 דולר, שנפסק לזכות ננסי קאפאסו במשפט הגירושין.

במאי אותה שנה, כשהיתה בדרכה הביתה מביקור אצל קאפאסו בכלא, נעצרה בס בעיירה קטנה בפנסילווניה באשמת גניבה מחנות: היא "סחבה" שם לכה לציפורניים, עגילים זולים וזוג סנדלים, בשווי כולל של 44.07 דולר. "אולי אני יכולה פשוט לשלם בשביל זה?" התחננה לפני השריף המקומי. בארנקה היו אותה עת 160 דולר. "אני לא יודעת למה עשיתי את זה", הוסיפה. "מה קורה איתי?" השירבוב התכוף של הפסיכיאטר בדיווחי החדשות אודותיה החל להישמע יותר ויותר הגיוני.

בין אם היתה בס מאירסון אשמה בשיחוד הורטנז גייבל ובין אם לאו, הבריות, מתברר, שונאים אותה מסיבות שאין להן שום קשר עם השופטת, והשנאה האקראית והפרועה הזו מוצאת ביטויים אקראיים ופרועים ההולמים אותה.

השופטת גייבל התנהגה כאם מגוננת־מדי, והיא נענשת על כך. האם המסירות האמהית שלה גרמה לה לשכוח שהצדק צריך לא רק להיעשות, אלא גם להיראות? אולי לא. בתחילת המשחק, כשהבינה איך הדברים נראים למסתכל מהצד, שאלה אם עורכי־הדין היו רוצים שתדיח את עצמה מהטיפול בתיק. עורך־הדין של ננסי אמר כי הדבר אינו נחוץ. אפשר רק לתמוה מדוע – וגם מדוע קיבלה זאת השופטת.

ננסי קאפאסו, בינתיים, מתפרנסת מעמלות שהיא מקבלת על מכירת בתים לעשירים. קודם שהלך אנדי לכלא, הוא שילם לנושיו באמצעות רכוש שהיה חלק מפסיקת הגירושין, כך שנצחונה היה על הנייר בלבד. היא לא קיבלה דבר. היא מרוששת כליל, אבל כבר לא איכפת לה – היא רק שמחה שזה נגמר. אין מלים בפיה לתאר את מה שעבר עליה: ההתבזות הפומבית, תחושת הבגידה הצורבת, האמון ההולך ומתערער. פעמים רבות, סיפרה, אפילו רצתה להרוג את אנדי. אך היא הזכירה לעצמה כל הזמן את ג'ין הריס, שב־1980 הורשעה ברצח מאהבה, ד"ר הרמן טארנאואר, ונידונה ל־15 שנות מאסר בלי אפשרות להמתקת העונש. לכן רק חשקה את שיניה ואמרה לעצמה שעליה להמשיך להחזיק מעמד. לשרוד.

אשר לסיפורה של בס מאירסון, נראה שהיא ביצעה שוב ושוב מעשים של הלקאה עצמית. התעווה, הכאב והקליפה העבה שמתחתיה היא מסתתרת בעת מתן ראיונות לטלוויזיה ולעתונות ממש מדהימים. כמה זמן תוכל להחזיק מעמד עד שתישבר? נראה כי כל היבט של חייה שורבב לקלחת הזאת של אח"מים, שערוריות וזכרונות מימי היותה מלכת יופי. לאחר מכן עוד נעצרה באשמת גניבה מחנות. היא כמו ספינה מרהיבה אך מתפוררת, מתחבטת בשרטונים ומחשבת להישבר בכל רגע. מה שהיה פעם סיפור הצלחה מפואר ומיוחד במינו לובש עכשיו ציביון של התאבדות ציבורית בהילוך־איטי.

מדוע אדם בעל תבונה ושליטה עצמית, בשלב כה מאוחר של חייו, מתחיל לפתע לנהוג בחוסר־זהירות כזה? למה, לעזאזל, עשתה את השטות הזאת? למה ניסתה להתערב במשפט גירושין, כאשר לאנדי קאפאסו היתה ממילא הכנסה של מיליון דולר בשנה, וכמעט לא היה מרגיש בסכום המזונות שנפסק? התשובה קשורה, מן הסתם, בגיל שלה, במין שלה, בפגיעות שלה. מה קורה כשאשה מתאהבת בכל מאודה? ואולי, יותר מכל, כשלהי חייה? אהבה מטורפת בגיל 63?

ספק אם הגבר היה מבקש ממנה לעשות דברים כמו סילוק רכוש מהבית שנפסק לזכות אשתו, או ניסיון להשפיע על השופטת להפחית מפסיקת המזונות. מעשים אלה נראים נשיים, כמו ההאשמות הנושנות שהוטחו נגדה לפיהן הטרידה את חברותיהן החדשות של גברים שניפנפו אותה באמצעות שיחות טלפון באישון לילה, מכתבים אנונימיים וחבילות מגעילות שנשלחו בדואר. מעשיה האחרונים לובשים אופי של מתנות־אהבה מעוותות לאנדי – במיוחד עניין השופטת.

אפשר, אולי, לנסות להבין זאת על רקע כפול: העיר ניו־יורק והתנועה לשחרור האשה.

הסיפור מתרחש בניו־יורק, עיר השחיתויות, המיליארדרים והסרי־הבית, עיר הסכנות ותאוות הממון, עיר תאבי־השררה והחמדנים, עיר הבלתי־אנושיים, השכורים והמזוהמים. "התפוח" רקוב. התולעים תוגגות.

אשר לתנועה לשחרור האשה, נראה שהיא פתחה תיבת פנדורה. הנשים רצו להיות שוות. הן התמידו בהתעקשותן, ואף ניצחו. אך הן שכחו שעדיין מדובר בעולם של גברים. כמו האסקימואים שלעולם אינם רואים את השלג, שבשפתם אין אפילו מלה לשלג. היות שהם חיים בעולם של שלג, יש להם מלים לכל סוגיו הרבים, אבל לא לשלג בעצמו, כשם עצם אחד. במאבקן לשיוויון, הנשים שכחו שהן שונות מן הגברים, שיש להן רגישויות אחרות.

43 שנה לאחר בחירתה ל"מיס אמריקה" בס מאירסון היא עדיין נסיכה מן האגדות, עדיין מסונוורת מהנזר המלאכותי שלה. מה מקומה בכל הסיפור הזה? האם היא חלק משערוריית השחיתות בעירייה של קוץ' או שמא יש לזקוף את הידרדרותה רק לחובת אירועים אישיים – רגשות, מחלה, אהבה? האם מפלתה נגרמה משום שנהגה כאשה?

בס מאירסון, יותר מכל אדם אחר, תרמה לבחירת אד קוץ' לראשות עיריית ניו־יורק. בתמורה קיוותה למשרה רמה בשלטון החדש. הדבר לא קרה.

בס מאירסון עם ראש עיריית ניו־יורק ג'ון לינדסי כשמינה אותה לתפקיד בעירייה (מימין) ועם אד קוץ' (ימין רחוק, במרכז התמונה) כשרץ לראשות העירייה. למטה: השופטת הורטנז גייבל (משמאל) ובתה סוחריט.

נסיכה מהאגדות היא פנטזיה הטוויה מחוטי עכביש. לנסיכות מהאגדות אין חיי־מדף ארוכים. אפילו סינדרלה החזיקה מעמד רק עד חצות הלילה. אין זה מציאותי לצפות ממישהי להיות נסיכה מהאגדות במשך 43 שנה, גם אלמלא היתה פוליטיקאית – ועוד בעיר הקשה ביותר בעולם.

יתר על כן, מה קורה אם הנסיכה אינה פוגשת בנסיך בנשף, גם לא בנשפים שבאו לאחריו? מה אם במשך 35 שנה היא פוגשת רק טרונים ופרחחים, טיפוסים נוירוטיים וגורו'אים?

ואז היא פוגשת לבסוף את הנסיך, כבר בת 56, חולה, מובסת, על הפניס? בנקודה הזאת הרי בס התאהבה ב"פורגי" שלה. אלא שבגירסה הזאת היא היתה החלשה, הוא היה החזק. הוא חיזק אותה, ניחם אותה והחזירה לאיתנה – גרם לה להרגיש אשה אמיתית, אולי בפעם הראשונה. בגיל 56, איזו אשה יכולה לעמוד בכך?

נוסף לכך, בס מאירסון היתה קורבן לשורה של בגידות. ראשית, אמה תמורת־הסבר, הביקורתית תמיד, שמעולם לא אמרה עליה מלה טובה, אלא אם כן מאחוריה גבה.

היא נבגדה שוב במסגרת תחרות "מיס אמריקה" שהבטיחה לה כס מלכות וכרכרה מוזהבת, אך נתנה רק דלעת נואשת.

לאחר מכן באו אכזבות נוספות, בשרשרת אכזרית: בגידות מצד גברים, שני נישואין שנכשלו, פרשיות אהבים הרות־אסון ו"קריירה" תפלה בשעשועונים טלוויזיוניים זולים.

אחר־כך אפילו גופה הנהדר בגד בה. הגוף שהביא לה את כתר מלכת היופי הביא לה סרטן בגיל 50, ובגיל 57 לקתה בשבץ.

אך הבגידה הקטלנית ביותר היתה זו של אד קוץ'. הניו־יורקים תמימי דעים: היא שהביאה לבחירתו. הוא ניהל את מסע הבחירות שלו לצדה, הוא מכוער כליכך, היא יפה כליכך. "כמו היפה והחיה", אמרו הבריות.

וכאשר ניצח "החיה", הוא לא אימץ אליו את היפה – אלא הפנה לה עורף, לא נתן לה את התפקיד בו רצתה, אלא רק משרה יצוגית־מעיקרה. זו היתה הבגידה האמיתית. אחרי כל הבגידות האחרות, זה כבר היה יותר מרי. הבגידה הזו גרמה לה להיות חולה – וגם חמוצה, כמו אמה.

אך אפשר לומר כי בס, "מלכת היהודים", כפי שהכריזה על עצמה, היתה טיפוס של "שורדת", והתגאתה בכך. סיפור חייה, כיצד התגברה על העוני, על האנטישמיות, על האנטי־פמיניזם, על שני נישואין כושלים, על שתי מחלות קשות, על ביזיונות פוליטיים, על שיני הזמן – זה ההון הפוליטי שלה. יש תחומים החשובים לה – ישראל, צרכנות – אך היא אינה פוליטיקאית החורתת על דגלה מצע כלשהו. בסופו של חשבון, היא אינה מוכרת צרכנות טובה או מימשל טוב; מאז ומתמיד היא מכרה בעיקר את בס מאירסון. בימים אלה, למרבה הצער, שוב אין קונים.

● מתוך .Ms, גיליון ספטמבר 1988

ביסודי אני אופטימיסט חסר תקווה

יאיר צבן: "לפעמים אני מקנא באותם ח"כים שהכריזו על מספר הטלפון שלהם כחסוי. אני לא ממאן לעשות כך, למרות ש... מרבים לצלצל"

לצערי הרב, אינני מבלה מספיק זמן בבית. בצורה זו או אחרת אני מעורב בפעילות ציבורית כמעט מאז שנישאנו. הילדים נולדו אל תוך בית שאופיו מאוד פוליטי. כל השנים נשמרתי מהטפה מכוונת, מאינדוקטרינציה של הילדים, מנסיון להלעיטם בפוליטיקה. נעניתי להם כשהם רצו לינוק. אני ער לעובדה שבבתים של אנשים פוליטיים רבים צומחים נוגדנים חריפים. ואם היום אין אמנם זהות גמורה בינינו ופה ושם יש ויכוחים, אבל בדרך־כלל קיימת במשפחה הרמוניה בהלך הרוח הערכי, בנורמות המוסריות ובכיוון הפוליטי הכללי – הרי זו במידה רבה תוצאה של הגישה שנקטנו. הפיצוי להם ולי על ההעדרויות המרובות היה בהתמסרות לילדים ולבית בקטעי הזמן המעטים הפנויים. ועל־פי מערכת היחסים בינינו, אני חושב שדי הצלחנו. גם היום, כשהם עומדים ברשות עצמם, אנו מבלים לעתים יחד ויש בינינו שפה משותפת.

לפעמים אני מקנא באותם חברי־כנסת שהכריזו על מספר הטלפון שלהם כחסוי. אני לא מען לעשות כך, למרות שביום ובלילה מרבים לצלצל אלי הביתה. אנשים עם בעיות אישיות, קבוצות וארגונים, אלמנה שרוצים לפנותה מביתה, קצין הרוצה למסור עדות על משהו שקרה בשטחים, זוג עם בעיית אימוץ, גימלאי שיש לו בעיות עם הפנסיה שלו והרבה תמהונים שחושבים שבעיות העולם תמצאנה את פתרונן אם רק אקדיש להם עשר דקות.

זה קשה, זה תובעני וגוזל זמן, מוציא אותך מהמסלול. לפעמים סתם רצית לשבת עם אשתך ולשוחח, אולי לראות סרט בטלוויזיה, להיפגש עם הידידים, לקרוא סוף־סוף ספר המחכה על המדף או לצאת לטיול בשבת. כשזה עניין רציני ואתה מרגיש שאתה יכול לעזור, כל התוכניות משתבשות. כפרה על השישי־שבת, אתה בריצות ובעשייה. ותמיד בתחושה שלא מספיקים, שמפגרים בתגובה לאנשים. אך כשנמצא פתרון חולם יש לי מזה סיפוק אישי רב מאוד. ואחרי כל זאת, חוששני שהמחיר שגבתה פעילותי היה מגוזם. אחת החולשות הגדולות שלי היא שאינני יודע להציב סכר לסחף הפעילות, כדי להקדיש יותר זמן למשפחה שהיא המשענת בשעה קשה, לחברים ולספרים.

את שואלת מה הכרחי בשבילי. נדמה לי שיהיה לי קשה בלי אתגרים אינטלקטואליים. אני נמשך לגירוי שבפתרון בעיות. קשה לי בלי פעילות שיש בה התמודדות, ואני זקוק לחברת אנשים. אני חש צמאון מתמיד לפעילות שיש בה מימד של יצירתיות ומימד של מאבק. מאבק, יצירה, חברות – שלוש מלים גבוהות, כמו סיסמה, אבל אלה הם האתגרים ההכרחיים, המרתקים, המעשירים. אני מחשיב מאוד את החברות בפוליטיקה. אחד הדברים שהכריעו אצלי כשהצטרפתי למפ"ם היתה התרבות הפוליטית המיוחדת לה, המאפשרת לך לעסוק בפוליטיקה בלי לחוש הרגשת מיאוס.

גם לערוך טיול לבדי אינני מעלה על דעתי. כשאין עם מי להתחלק בחוויות, למעלה ממחצית ההנאה מתעופפת באוויר. טיולנו האחרון, לפני שנה, נולד ביוזמת בתי. טיול כזה עושים פעם בחיים. נסענו, אשתי ואני, עם הבת והבן והעיקר – עם אבי, בן ה־86 – לפולין. זוהי חוויה שקשה לתארה. ושיאה – לאחר שפקדנו את מסלול המוות של יהודי פולין – כניסתו של אבא כשערי עיירת הולדתו 63 שנים לאחר שעזב אותה, וגילוי בית נעוריה של אמי המנוחה בעיירה אחרת.

מצד אחד אני נחשב ל"וורקוהוליק" מכור לעבודה, מצד שני, אני מסוגל להתנתק לתוך קריאה, מנוחה, טיול, תיאטרון, קולנוע, שיחת חשבון, האזנה למוסיקה. אינני מבין גדול במוסיקה קלאסית, אך אני מנצל הרבה, בנסיעות הארוכות, את האפ.אם. לשמיעת קול המוסיקה, ומאוד אוהב זמרה עממית, כמו שרנו בתנועות השמאל. יש זמרים הקרובים במיוחד ללבי: זמרים ישראליים כמו אריק איינשטיין ושמעון ישראלי, וזרים כמו פול רובסון, איב מונטאן, ג'ואן באאיז, פיט סיגר, פיטר פול ומרי, מוסטפה תיאודורקיס, שעימו גם נוצרו קשרים אישיים. מוסיקה המשקפת מאבקים לחרות, לשלום או לקידמה חברתית.

הפעילות הפוליטית מכתיבה סדרי קדימויות משלה בתחום הקריאה, ומעניקה עדיפות לפובליציסטיקה. מדי פעם, בייחוד בחופשות, אני משתדל ליטול זמן לקריאת ספרות יפה. שיר חדש אפשר, מדי פעם, לנגוס בחטף ממוסף ספרותי, וספרי עיון כמו הביוגרפיה של מוסליני או מצעד האיוולת של טוכמן אפשר לקרוא, כאין ברירה, פרק פה פרק שם. אבל ספרות יפה – זו קריאה אחרת. עכשיו, בחופשה, אני קורא את "רומן רוסי" ונהנה מאוד, בעיקר מהשפה ומהדימויים.

בדירוג שלי לבילוי טוב, הצגת תיאטרון טובה וטיול טוב בחו"ל מתמודדים על המקום הראשון, ולכן מה שמשיג את מדליית־הזהב זה הצירוף של השניים – הצגת תיאטרון טובה בחו"ל, אפילו כרטיס עמידה לחלק השני של הנרי הרביעי בסטרטפורד, לאחר יום נסיעות מעייף. גם בארץ אנחנו אוהבים לטייל והולכים לא מעט לתיאטרון, אבל בגלל מיעוט הזמן אנחנו סלקטיביים. לכן לא הולך שבי אחרי ההקצנות המודרניסטיות. השנה אהבתי מאוד את "הרווד וניה", "רכוש נטוש" ו"מי מפחד מוירג'יניה וולף". לפני כשנה גרמה לי הצגת "אני לא רפפורט", החושפת את בעיית הזיקנה בכל מורכבותה, ליזום מהלך של הצגת תוכנית לאומית כוללת לטיפול בגיל השלישי.

כיוון שאני יודע שמסגרת הפעילות הפוליטית עלולה לנתק אותי מעבודה אינטלקטואלית, אני נוטל על עצמי באופן קבוע התחייבויות של כתיבה עיונית שאיננה פוליטית, בעיקר בנושאים הנוגעים לזהות ולתרבות היהודית ולחשיבה הסוציאליסטית המודרנית. זה אילוץ שאני מנתב את עצמי לתוכו, כדי לא להישחק בשיגרת הפעילות הפוליטית. אני עושה זאת בידיעה מראש שכאשר יגיע זמן הפרעון אקלל את הרגע שהתחייבתי, ואכנס ללחץ נורא.

התפתחות עולם המחשבה היהודי מסקרנת ומעסיקה אותי. אני חושב שבלי להבין את רצף המחשבה היהודית לדורותיה, לא ניתן להבין את "הראש היהודי" שלנו היום. בעבורי, המשמעות של היות יהודי זו העמידה בנקודת מיפגש של שני קווים: קו אנכי המייצג את הרצף ההסטורי של דורות של חיים יהודיים, וקו אופקי המייצג את הרצף הקיומי האקטואלי, הדמוגרפי־תרבותי של החיים היהודיים בימינו, בניו־יורק, במוסקווה, בדמשק, בישראל. תכני הזהות היהודית־חילונית מעסיקים אותי מאוד.

כיוון שאני אדם סקרן, הרי גם בתחום הפרלמנטרי השתדלתי כל השנים לעסוק בנושאים שיש בהם גם גירויי למידה והתמודדות אינטלקטואלית ומוסרית מורכבת, כמו אקולוגיה, נזקים רפואיים, היפנוזה, אישפוז כפוי של חולי נפש. בכל נושא ניתן למצוא עניין. אם לא כבוד העליון – הרי כרכרים שמתחתיו.

שנים רבות אני נושא איתי יומרה גדולה – לכתוב את הביוגרפיה של משה סנה. אך מימושה הולך ונדחה בלחץ הפעילות הציבורית. בינתיים אני אוסף חומר ועוסק בהוצאת מבחר כתביו. אני מסוגל, בשעות סנאי נדירות, לעזוב הכל ולהסתגר, למשל, עם כל המסמכים הנוגעים לפיצוץ מלון המלך דוד ב־1946, כדי לפענח את המסתורין ואת חלקו של סנה לפרשה. זה מרתק אותי לא פחות מהדיון הבא הצפוי בכנסת.

התחום המוקרי ההגותי מהווה בשבילי מעין עיר מקלט, חברת ביטוח כנגד כל אכזבה ומהלומה שחחיים הפוליטיים יכולים להנחית. ואני אומר זאת למרות שביסודי אני, כמו שאומרים, "אופטימיסט חסר תקווה".

שטח פרטי

יאיר צבן

חבר־כנסת

יליד ירושלים (1930). בוגר הגימנסיה העברית, למד בסמינר הקיבוצים, השתלם בבר־אילן ואוניברסיטת ת"א (פילוסופיה כללית ויהדות). במלחמת השחרור לחם בגדוד השישי של הפלמ"ח. ממייסדי קיבוץ צרעה. הצטרף למפ"ם לראשונה ב־1949, פרש למק"י וחזר למפ"ם ב־1980. ייצג את מוקד ושל"י בהסתדרות (73'־79'). נבחר לכנסת ב־81', פעל בוועדת העבודה והרווחה, בוועדת הכספים ובוועדה לביקורת המדינה. נשוי, אב לשניים, גר ברמת־גן.

על מה אתה גאה? על התוכן שיצקתי במונח "שליח ציבור".
את מי אתה מכבד? את הנאמנים – לעקרונותיהם, לחבריהם, לעבודתם.
למי אתה בז? לחנפנים, לרכלנים, לשקרנים.
במי אתה מקנא? באלה שמרבים להינות מארוחות טובות, ונותרים דקי־גיזרה.
ממה אתה סולד? מציורים וורדרדים של העתיד, ולא פחות מכך מרוח הייאוש.
מה הדבר שאתה הכי מתעב? גזענות. גזענות של אחרים נגד יהודים ושל יהודים נגד אחרים. זו כמו זו – תועבה.
ממה אתה נעלב? כשאנשים שאני מעריך מנסים להערים עלי כאילו היית טמבל.
על מה אתה מתחרט? על עשר שנים של שלילת הציונות, על שלא למדתי יותר שפות, על שלא קיבלתי חינוך מוסיקלי.
מה גורם לך נדודי שינה? מתיחות עם אדם קרוב וחוסר הכנה ראוייה לדיון חשוב.
איך אפשר להוציא אותך מהכלים? אי־אפשר כמעט. הבלמים חזקים. אבל יש טיפוסים מרגיזים לעילא: בטלן מתחזה לאדם פעיל, טיפש חרוץ, משמיצן בזדון, תככן בלתי־נלאה.
איך אתה מפנק את עצמך? בשינה טובה, בארוחה מלאת חטאים, בסרט טוב ביום שישי אחה"צ.
מה המוטו שלך? "הפילוסופים אך פירשו את העולם בדרכים שונות, אבל העיקר הוא לשנותו" (מארקס).
מתי התבגרת? ב־11 באפריל 1948, כשנשלחתי יחד עם חברי לכיתה לקבור את טבוחי דיר־יאסין.
מה היו ההחלטות החשובות בחייך? להתחתן עם שולמית, להקים את "מוקד", להצטרף למפ"ם.
מה היתה נקודת המיפנה בחייך? פגישתי עם משה סנה, כשקיבלתי עלי להיות מזכירו האישי.
מה עקב אכילס שלך? פרפקציוניזם גם לגבי מטלות לא כל כך חשובות.
מה החולשות שלך? לא משתגע אחרי ביקורת, אבל לעומת־זאת – אוהב דברי שבח...
אילו תכונות אתה מעריך? יושר אינטלקטואלי, ואומץ לב אזרחי עד כדי מתיחת ביקורת גם על הקרובים והיקרים לך.
מה מפחיד אותך אצל אנשים? היכולת להידרדר להתבהמות, לחייתיות, לאבד את המותר המוסרי.
בחברת אילו אנשים אתה מרגיש נוח? אנשים שאני יכול ללמוד מהם ורוצים ללמדני, אנשים שאני יכול ללמדם והם רוצים ללמוד ממני, ובעיקר אנשים שטוב לנו להחליף דעות וללמוד זה מזה.
מהו הדבר הכי ישראלי בעיניך? פעם – ארוחת ערב עם חביתה, ירקות ולבן; היום – תיירים רעשנים ב"מארקס אנד ספנסר".
מה עוזר לך להתרכז? מוסיקת רקע שקטה.
מה הולך לך קל ועל מה אתה צריך להאבק? קל לי לעבוד קשה, וקשה לי להיאבק על הדיאטה.
אילו ירשת בוחטה של כסף, מה היית עושה? מחפש כל דרך אפשרית להמיר אותו בזמן.
איזו אישיות בת־זמננו אתה מעריך? נלסון מנדלה בן ה־70, מנהיג השחורים בדרום־אפריקה. 25 שנה בכלא ולא נכנע.
איזו אישיות הסטורית אתה מעריך? מרדכי אנלביץ, מפקד גטו ורשה, כסמל לרוח האדם שאיננו נכנע לעריצות.
את מי הערצת בילדותך? לפי סדר כרונולוגי – טרזן, ארול פלין, בר־כוכבא, ספרטקוס.
איזה ספר השפיע עליך? בנעורי – "מרדות" ו"ידידות שנפסקה".
מהו זכרון הילדות החזק ביותר שלך? שנת 43'. אבא יושב על המיטה, שעות ללא תזוזה, ראשו בין כפות ידיו, פניו אפורות; הגיעו הידיעות הראשונות על ההשמדה בפולין, שם נותרה משפחתו.
מה ההצלחה הפרלמנטרית הגדולה שלך? הנעת היוזמה של חוק שכר מינימום והכשלת הגזרות על הגימלאים.
מה הכשלון הפרלמנטרי הגדול שלך? לאחר שבג"ץ הוציא לבקשתי צו־ביניים ועצר הזרמת "כספים ייחודיים" לפי ההסכם הקואליציוני, ובטרם הכריע בסוגייה כולה – הצליחו עסקני הליכוד, המערך והדתיים להערים ולשריין אותם בחוק התקציב.
את מי מהימין אתה מעריך? אני מכבד, מעריך ומחבב את דן מרידור, אבל רואה בו אחד היריבים הפוליטיים והרעיוניים הקשים לדרך שאני מייצג. אין קשר בין התדמית הסימפטית והנינוחה ומאור הפנים שלו, לבין חושך המדיניות שלו. אני מעריך את שרה דורון, במיוחד על ששמרה על אינטגריטי ויושר ובידיעה שהיא מסתכנת, הצביעה לפי מצפונה בשאלת מיהו יהודי.
מה היית רוצה להיות? יו"ר ועדת שרים לענייני חברה (עבודה, רווחה, שירותים חברתיים כמו חינוך, בריאות, שיכון ובטחון סוציאלי).
לאיזה טלפון אתה מצפה? לטלפון שיבשר על הולדת הנכד הראשון.

דראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

הלו, זה טלוויזיה?

21 שנה לאחר השידור ההיסטורי הראשון של הטלוויזיה הישראלית יש בקרב העובדים תחושה שהספינה שוקעת. העכברים רוצים לברוח או שפשוט שקעו באדישות. "בניין היהלומים" ברוממה מאופיין ביחסי אנוש עכורים וחוסר מוטיווציה, שלא לדבר על השכר הנמוך. התפטרות יעקב אחימאיר מעריכת "מבט" נתנה את האות למעגל מחודש של מריבות ומאבקי כוח. במצב הנוכחי כל שטות מטרפדת את העבודה התקינה. מה שחשוב הוא אם יש כריכים לדרך ולא חומר רקע וציוד תקין. די שכתב מעשן והטכנאי לא וכבר הם מסרבים לשתף פעולה ואין כתבה. יש אומרים: "זו אינה טלוויזיה אלא רדיו מצולם, וגם זה בקושי". מי שאינו מוכרח, אינו מגיע לבניין. עשרות עיתונאים של מערכת החדשות הם בנים אובדים. דומה שאיש אינו יודע היכן הם וגם לאיש לא איכפת. יש יום חר"ג, בו הבניין ממש הומה. לא חלילה שהעובדים נתקפו בקדחת עשייה, פשוט מחלקים את הלוקש.

מאת אילנה באום

כאשר פתחה הטלוויזיה הישראלית, ב־1967, את שידוריה בתצלומים מרהיבים של מצעד צה"ל, היתה התרגשות רבה. היו חלומות, היו תקוות שהשידור הראשון יסמל עידן חדש בתקשורת. אנשי רדיו נלהבים השתדלו להשתלב בתחום המהפנט. מכולות עם מכשירי הטלוויזיה הציפו את הנמלים, בימי השידורים היו כולם מרותקים לביתם ובעלי בתי הקולנוע נתקפו יאוש.

היום, 21 שנה לאחר הרגע ההיסטורי, נתפסת אותה תקופה כ"תקופת זוהר", ומדברים בגעגועים על דמויות מפתח, כמו ארנון צוקרמן, חיים יבין ודן שילון. בימים ההם אפשר היה לחוש בחיים המפכים ב"בניין היהלומים" שברוממה. אכן גם אז הוא היה אפור וקודר, לא כולם היו מיומנים, אך ההתלהבות היתה עצומה והיתה תחושה ברורה של יצירה. הרבה רגעים גדולים היו בשנים הראשונות, כמו סיקור בואו לישראל של נשיא מצרים אנואר סאדאת. העובדים, מראשון העורכים והכתבים ועד אחרון הפקידים, היו מוכנים לתת את הנשמה. ומה שאולי חשוב עוד יותר – היה מעין בטחון שזו רק ההתחלה, ושהטלוויזיה צועדת לקראת ימים של קסם.

אך הגלגל התהפך. היהלומים אינם קורצים עוד. יש אווירת דעיכה אפילו גסיסה. העכברים החלו לנטוש את הספינה. הרצל אביטן כרת, המדינה כולה עצרה את נשימתה ולטלוויזיה בקושי יש מה להגיד על זה. לפני שנה הבניין עדיין שקק חיים. הכתבים היו באים, גם אם לא היתה להם כתבה באותו ערב, אולי בכל זאת יוכלו לתרום משהו. המשפחה עדיין לא התפרקה. איש לא הסתכל על הלוקש, שתמיד היה נמוך, כי היה סיפוק.

מהדורות "מבט" של היום הן משעממות, אפורות, חסרות חיים. יש אומרים: "זו אינה טלוויזיה אלא רדיו מצולם, וגם זה בקושי". היום, מי שאינו מוכרח, אינו מגיע לבניין. העבודה הפכה לטרחה. כמה כתבים חרוצים, שעדיין לא התעוררו מהחלום – כמו משה שלונסקי, בני ליס, ארוי כהן אהרונוב (אכ"א), אהוד יערי ויקטור נחמיאס, חנן עזרן – באים כמעט מדי ערב. כך גם עורך "מבט", שני עורכי המשנה ומנהל החדשות. השאר, כ־55 עיתונאים של מערכת החדשות הם בנים אובדים. איש אינו יודע היכן הם ודומה שגם לאיש לא איכפת. יש כתבים ששבועות אין להם מושג מה קורה בבניין או מה משדרים ב"מבט".

יש יום חר"ג, בו הבניין ממש הומה. לא חלילה שהעובדים נתקפו בקדחת עשייה, פשוט מחלקים את הלוקש. אין הפתעות, יודעים מה השורה התחתונה: כ־1,200 שקל כולל שעות נוספות ואש"ל. למה כאילו מתוך הרגל.

והנה לפני שנה, בערב סוכות, חטפה הטלוויזיה עוד מכה. יש אומרים אפילו נוקאאוט. עיתונאי רשות השידור החליטו לפתוח במאבק. הכריזו על שביתה בגלל שכרם הנמוך ובגלל מחלוקת עם המנכ"ל, אורי פורת, בנושאי חלטורות ופיטורי עובדים. לאחר 52 ימי שביתה הכל כאילו שב לקדמותו, אך ברשות עדיין לא גמרו ללקק את הפצעים. יש אומרים שאלה פצעים שאין להם מרפא.

המערכת על הפנים ושופט הורידה החל בספירה. הסיבות לנפילה רבות – הרבה מרירות ותיסכול, חוסר מוטיווציה, יחסי עבודה עכורים. שואלים למה להתאמץ בשביל פרוטות. לפני שכתב, צלם או טכנאי יוצא לשטח הוא אינו מתעניין בזוטות, כמו חומר רקע או ציוד. הנקודה הקריטית היא אם הוכנה צידנית עם כריכים, אם יש מאבטח ואם יש מיגון לרכב. במקרים רבים, עד שהמזונן יכין עוד כריך או בקבוק משקה, הלך הסיפור.

כך למשל רצה הכתב לענייני משטרה, אורי כהן אהרונוב (אכ"א), לעשות כתבה על שיחזור רצח הנערה דיזה גודובסקי. אכ"א קיבל צוות, אבל לרכב לא היה מיגון, האנשים סירבו לצאת לשטח.

הרוב עושים את המינימום הנדרש, שלא פעם הוא אפס. את המאמץ האמיתי מקדישים לחלטורות. הסובלת העיקרית מהמצב היא מחלקת החדשות. הפקת מהדורה טובה היא פרי עבודת צוות, המורכב מעורך, עורך משנה, כתב, צלם, תאורן, מקליט, נהג, מאבטח. התיאומים בין כל הגורמים יכולים לשגע פילים. ואז כשהכל מוכן יש פיצוץ. בגלל שטות. למשל משה שלונסקי (כתב חרוץ שמבלה הרבה בשטח) מעשן. הטכנאי שצורף אליו אינו מעשן. פיצוץ. אין כתבה. עורך "מבט" במלכודת. לאחר שגמר, אם גמר, לריב עם כל מי שמנסה לשים רגל להפקה, הוא משתדל לתפקד גם כמפיק, לשלוח חמישה צוותים למקומות הנכונים, ליזום נושאים, לדרבן כתבים. כשהעסק לא רופף פעם אחר פעם קורה שמפסיקים לנסות.

בעיה נוספת חוסר פירגון. "אנחנו חבורה של 55 קריירסטים, אגוצנטרים שמתים להופיע על המסך", אומר אחד השדרים. למה להגיד מלה טובה על חבר כשאפשר להיפרע לכן הביקורת מתעופפת, בצדק ושלא בצדק. העיקר להעיף ריקושטים. למשל יעקב אחימאיר. מישהו אמר עליו: "שתו את דמו של בכפית, מרדו אותו בסטופרים שאף איש מקצוע אינו יכול להימרד על פיהם". אף כי מסכימים בדרך כלל כי הוא "מקצוען" ו"שוקל שיקולים עניינים", בפועל שמו לו

(המשך בעמוד הבא)

יבין: כרגע יש משבר

מנהל הטלוויזיה, חיים יבין: "הרכילות אומרת שתמיד יש אווירת משבר בחדשות. אבל אלה פטפוטי מסדרון. אנשים באים אלי ואומרים, 'איפה ימי הזוהר'. נער הייתי וגם זקנתי. גם אז היו משברים והתחושה של אזלת יד. גם בימי יבין וגם בימי שילון היו עליות ומורדות. גם אז וגם היום "מבט" נהנה מאחוז צפיה מדהים, 98 אחוז, וזה לא רק בגלל הבלעדיות אלא משום ש"מבט" מרתק ואמין.

"כרגע יש משבר. בפרשת הרצל אביטן היה כשלון. זה הכלל המוכיח על היוצא מן הכלל. כל יום עושים פוסט מורטם ושואלים איפה היינו לא בסדר. אין לי ספק שבשנתיים בהן ערך אחימאיר את "מבט" לא חלה הידרדרות – אלא להיפך. אני מתכוון בעיקר לדסק לענייני ערבים. הכתבות של אהוד יערי היו מעמיקות ומצוינות. ויקטור נחמיאס, שכיסה את האינתיפאדה, היה יוצא מן הכלל. היה תסקופ של הכתב הצבאי משה שלונסקי בעניין קלמנוביץ' והיו יומני ואנונו והיה ססמך חוסייני שאהוד חשף.

"יעקב הוא איש טוב. התאים לתפקיד. קשה לפעול בתנאים של הטלוויזיה. אנחנו ערים לעובדה שצריך להזרים דם חדש. אני מכיר את המערכת 20 שנה. היבבנים והקוטרים הם אנשים שחותרים לקבל תפקיד, לא מקבלים אותו ואז מתחילים לקטר".

יעקב אחימאיר (למעלה). טיפוס מופנם, לא שייך לשום קליקה. כשתסף ביקורת לא דפק על השולחן (צילום: סקופ 80). מימין – חדר בקרה בטלוויזיה.

מנכ"ל רשות השידור, אורי פורת (מימין), עם שניים מבכירי הטלוויזיה, יאיר שטרן וחיים יבין. (צילום: סקופ 80).

מצפצף על ביקורת

ביקורת לא מזיזה הרבה למנכ"ל רשות השידור, אורי פורת. הוא פועל כרצונו והאחרים, גם אם הם חברי הוועד המנהל, שידברו כמה שהם רוצים. כאשר מינה את אמנון נדב כמנהל בפועל של "קול ישראל" טענו כלפיו בוועד המנהל שהוא נותן להם הרגשה שהם "חבורת טרחנים ונודניקים". הביקורת לא נעמה לפורת, אבל לא יותר מזה.

פורת אוהב לפעול במהירות והשאר יכולים רק לקונן. אלמלא התערבות פוליטית מהירה, יתכן שאף הנסיון להכניס למערכת החדשות בטלוויזיה איש שלו – היה עולה בידיו. הפעם הוא רושם לעצמו כשלון, גם אם הוא מתבל את הכשלון בנסיעה לאולימפיאדה בסיאול. דומה שפורת ארב לרגע בו אחימאיר יתפטר. היתה לו תוכנית מגרה איך להכניס במקומו את דפי גינת. את מכתב ההתפטרות הגיש אחימאיר ביום שישי, לאחר ישיבת הבוקר בחדרו של יבין. נמתחה ביקורת נוקבת על הכשלון בסיקור בריחת הרצל אביטן. יומיים לא הפסיקו כלי התקשורת לדווח בהרחבה על בריחת האסיר. כל המדינה חיפשה אחריו. אבל ביום בו נלכד נפתחה מהדורת "מבט" בכתבה של בני ליס על הרימון, שריד מבית המקדש, שנרכש על ידי מוזיאון ישראל. סיפור חשוב ומרגש, אך זה היה הלילה של אביטן. גם אחימאיר הודה כי היה צריך לפתוח את המהדורה בלכידתו הדרמטית של הפושע.

במכתב ההתפטרות כתב כי "מיצה את עצמו". ליבין אמר כי הוא לוקח על עצמו את האחריות לפאשלה ומתפטר. לחברי המערכת אמר כי פרשת אביטן היתה הקש ששבר את גב הגמל. אילו ידע יבין מה פורת מתכנן ספק אם היה מזדרז לקבל את ההתפטרות, אבל יבין, שהתבטא בנוסח "אלמלא היתה פרשת אביטן היה צריך להמציא אותה", היה סבור כי המערכת צריכה להפיק לקחים. לאחימאיר, במקרה זה, היתה אחריות כפולה: גם כממלא מקומו של מנהל החטיבה יאיר שטרן, ששהה אז בחו"ל, וגם כעורך "מבט". אף כי את המהדורה בפועל, באותו יום, ערך רפיק חלבי.

יבין דיווח לפורת על ההתפטרות. פורת הזדרז לקבלה. פורת יבין ואחימאיר סיכמו, כי ההתפטרות תישמר בסוד עד שובו של שטרן. הפירסום "במעריב" על ההתפטרות שיבש את תוכניתם. פורת דיבר עם יו"ר הוועד המנהל של רשות השידור, אהרון הראל. לחברי הוועד אין זכות להתערב במינויים בתוך הרשות, אבל פורת רצה לנטרל התנגדות אפשרית מכיוון זה. הראל לא התנגד לגינת. יבין התלבט ארוכות ולבסוף הסכים לגינת.

התנגדויות נמרצות החלו להגיע מפוליטיקאים. גם מהליכוד וגם מהמערך. פורת, ואולי גינת, שלחו "שליחי ריכוך", אך זה לא עזר. לפורת היה ברור כי אם יתעקש יכניס את המערכת לסערה שליטתו תושמץ, והיות ואלה ימים הגישום של טרום בחירות החליט לוותר, זמנית. כדי לא ליצור חלל ריק הוקם כי עד לבחירות יהיה יאיר שטרן מנהל החטיבה ועורך "מבט" רפיק חלבי וערכו חלק מהמהדורות.

ב־2 בנובמבר תיכנס המערכת לסחרור חדש ואז יתחילו הקרבות לא רק על משרת עורך "מבט", אלא גם על תפקיד מנהל חטיבת החדשות, כי שטרן יסיים את הקדנציה שלו במברואר. בשלב זה גינת הוא כנראה המועמד של פורת לניהול החטיבה, אבל בטלוויזיה הכל צפוי לקרות.

(המשך מהעמוד הקודם)

רגל וניסו להטיל בו דופי. כבנו של אב"א אחימאיר הוא חשוד מראש שהוא תומך בליכוד. למה? הנה אחותו זאבה היא תומכת גלהבת של "שלום עכשיו". כשאחימאיר שולח צוות לסקר את ראש הממשלה אומרים, גם אם לא בפניו, כי זה בגלל החולשה שיש לו לשמיר.

כשאחימאיר קיצר ראיון שערך יגאל גורן עם פרס "התנפלו" עליו גורן ומנשה רז והאשימו אותו בהעדפת שמיר על פרס. בהזדמנות אחרת, תקף פורת את אחימאיר ושטרן על כי לא שלח צוות לסקר את שובו של שמיר מארה"ב. מה שמוכיח, שמה שלא תעשה – ידפקו אותך.

כאשר הסכים אחימאיר לקבל את עריכת "מבט", לפני שנתיים, עשה זאת בעל כורחו, כמי שנכנע "לצו התנועה". שלוש שנות כהונתו של קרפין עמדו או להסתיים והתחילו ליחשושים וגישושים לגבי היורש. אחימאיר כתב בזמנו למנהל הטלוויזיה, כי קרפין אינו ראוי להיות עורך "מבט". אחימאיר הביא מקרה בו חרג קרפין חמורות מכללי האתיקה: ב"מבט" שודרה ידיעה שח"כים כינו יהודים דתיים בשם חומייניסטים. אחימאיר, אז כתב בכנסת, היה המום. הוא לא העביר ידיעה כזו. קרפין פשוט הכניס את הידיעה ביוזמתו ובלי לשאול את אחימאיר.

באותה תקופה היו הרבה טענות כלפי קרפין. חלקן על נטייתו "להצהיב" את "מבט" וחלקן על רקע אישי. כדי להפיק את "מבט", כפי שהוא הבין, רב קרפין עם כולם, יום אחר יום. עם הוועדים, המנהלים, הטכנאים, העורכים והכתבים. היה גומר יום עבודה מותש, הולך הביתה לישון ולמחרת חוזר לבניין ופותח בסיבוב חדש של מריבות. דומה היה אז כי לא היה איש שקרפין לא רב עימו. יאיר שטרן לא דיבר איתו. עורכי המשנה שלו, יעל חן ורפיק חלבי, המקורבים פוליטית לקרפין, הודיעו כי לא יעבדו איתו יותר. פורת רצה ש"מבט" ישאר בידי קרפין. שטרן אמר "על גופתי המתה" וגייס עובדים למאבק בקרפין.

לאחימאיר, האנטיתיזה של קרפין, אמרו: "רק אתה, עם שיקול הדעת שלך, הסולידיות והמקצועיות תוכל לערוך את מבט". שטרן גם שיכנע את יבין לתמוך באחימאיר.

לאחר חודשיים של הפצרות הסכים אחימאיר להגיש את מועמדותו (בעבר שמש כעורך "מבט" בשנים 1977־1981). כמו בכל המינויים הבכירים ברשות, גם בסיפור הזה היו מעורבות לשכות שמיר ופרס. עסקנים בכירים בשתי המפלגות כחשו בקרידה. לשכת פרס תמכה בקרפין ולשכת שמיר באחימאיר. קוריוז היסטורי: רפיק חלבי, שאינו נחשד באהבה לוהטת לליכוד, ייעץ לבכירים בליכוד שלא ללחוץ למינוי אחימאיר כי צעד כזה יכול לפעול כבומרנג. כראש ועד־עיתונות הפקה דאג חלבי להוציא אז גילוי דעת, בו נאמר שהעיתונאים דוחים מכל וכל את הנסיון הנלוז של המערך לפסול את אחימאיר, משום שאחיו יוסי הוא יועץ ראש הממשלה. אחימאיר זכה במכרז, בניגוד לרצונו של פורת.

"מי שמחליט לאן ייצאו הצוותים הוא שקובע גם בענייני תכנים. אין דרך להפריד בין העריכה התוכנית לטכנית", מסביר אחד הבכירים במחלקת החדשות בטלוויזיה. ייתכן כי עניין זה היה בעוכרו של אחימאיר. מעריכים אותו על האינטלקט שלו, על הגינותו ויושרו המקצועי. הביקורת נגדו היא על כישוריו בניהול.

גם לפני השביתה איים אחימאיר להתפטר. ההבטחות שיקבל יותר אמצעים להפקת "מבט" לא קויימו. חדשים לא נכנסו למערכת. אין "כתבים צעירים רעבים" כפי שאומר אהוד יערי. רובם מעל ארבעים. המערכת נשחקה ו"הזקנים", כמו בני ליס או ויקטור נחמיאס, עדיין יוצאים לשטחים כמעט מדי יום.

"אסור להפקיד כתב למלחמות עם מנהלים, או יותר גרוע, לכופף אותו בפני לחץ של פוליטיקאים"

כמה שבועות לאחר שנכנס אחימאיר לתפקיד השביתו הטכנאים את נירות השידור. אחימאיר הגיש מכתב התפטרות, אך חזר בו לאחר שהובטח לו כי "יהיה בסדר". אחר־כך פרצה השביתה ולאחימאיר היה ברור שאינו מסוגל להתמודד עם כל הגורמים הפועלים נגדו.

הוא טיפוס מופנם, מתבודד. לא שייך לשום קליקה. נפגע מביקורת, רגיש לניואנסים, נוטה למצבי רוח. כשחטף ביקורת מהחברים – תמיד ציין כי הם הקלגות שלו, לא חברים – לא דפק על השולחן, לא עמד על שלו, אלא הסתגר. מישהו אמר עליו שהוא "נושא את צער העולם על כתפיו", מעט מלודרמטי אבל לא בלתי־מתאים. כמעט תמיד עצוב, לא מבלה בבארים וממעט להופיע בארועים. בישיבת המערכת בה הודיע על התפטרותו אמר, כי לא הצליח לספק מוטיווציה באנשים. "אני לא אומר שאי־אפשר יותר, אני אומר שאני לא מסוגל יותר".

בענין המוטיווציה היתה לו בעיה נוספת. כשהתמנה לעורך "מבט" קיווה שיקבל גיבוי משפורת ויבין. הגיבוי לו זכה היה חלקי בלבד. שני המנהלים שלו, שידעו שפורת לא תומך בו, לא נלחמו יותר מדי לגונן עליו. "הכתבים חשופים ללחצים. אין מי שיסוכך עליהם מפני המנכ"ל, התפקיד של כתב הוא לדאוג להביא סיפורים. תפקיד המנהלים לתת לו גב. אסור להפקיד כתב למלחמות עם מנהלים, או יותר גרוע לכופף כתב בפני לחץ של פוליטיקאים", אומר אחד העורכים הוותיקים.

אחימאיר לא זכה לגיבוי ממנהליו ולכן לא היה יכול לגונן על הכתבים. "סם החיים שלנו הם הפוליטיקאים. מה זו בעצם עשיית חדשות? זו קואליציה בין פוליטיקאי לעיתונאי. אבל כשהפוליטיקאי יודע שהוא יכול ללחוץ דרך המנהלים ולעקוף את הכתב – או הכתב נחלש ולבסוף כל המערכת משלמת. היום הכתב הוא החוליה החלשה במערכת", אומר אותו עורך.

ההתפטרות של אחימאיר הפתיעה בעיתוי שלה אם כי היתה צפויה. באווירת הדכדוך והאדישות השוררת בטלוויזיה איש אינו מזיל דמעה ואיש אינו חוגג. רפיק חלבי, ש"מבט" מופקד עתה בידיו, הבהיר כי צריך להחזיר את הכוח לכתבים. "הכתב צריך להרגיש את הפילם שלו רץ על המסך", אמר. אך לאור נסיון העבר, סביר יותר שהכתב לא ירוץ והפילם לא ירוץ.

קוראים לה רוני

רוני בכר (מימין, ובצילום המרכזי ליד כתובת־הפרסום בתחנה המרכזית בת"א): "אני לא מסוגלת לתפקיד פתוח בשירה. מזייפת או לא, צלול או לא – קודם כל רגש".

קוראים לה רוני, והיא לא רק כתובת על קיר בתחנה המרכזית ועל מדבקות שחורות שהופצו בפינות תל־אביביות לא מקריות. היא זמרת, בת 23. אלבום הבכורה שלה יוצא בימים אלה ושניים משיריו, "כמו משוגע", שיר פאראנואידי על אהבה אובססיבית, ו"עם גופיה", סקסי ומתגרה, הספיקו כבר לעורר רעש חקשורתי מסוים. רוני, נדמה, מצטרפת לזרם חדש־יחסית במוסיקה הישראלית, זרם של נשים צעירות, כותבות שגם מבצעות את שיריהן, עם טקסטים נועזים, הופעה חיצונית יוצאת־דופן וגב מקצועי רציני (במקרה של רוני – בעלה, המפיק המוסיקלי ירון בכר). כיוון שונה מ"קונצנזוס אמצע הדרך" שהפך את ארזי, עטרי וריטה למוכרות פלטינה.

מאת טל פרי צילומים: שמואל רחמני

מה שמפחיד אותה זה הצילומים. "אני רואה איך אנשים יוצאים בעיתון", היא אומרת, "ואחר־כך רואה אותם במציאות, והם נראים לגמרי אחרת. הרבה יותר טוב". היא גם לחוצה בגלל שצילומי הויראוקליפ שלה, "עם גופיה", מתעכבים. בבוקר היה פיצוץ של צינור בדירה בחולון ולה היתה דלקת עיניים והיא הרגישה לא כל־כך טוב. אפילו חשבה לבקש לדחות קצת את הראיון, בעיניה עדיין חוויה מפחידה במקצת. אבל היא תעבור את זה, ויהיו עוד ראיונות וצילומים והופעות וחשיפה בעתונים כי זה מה שצריך לעבור כשאת זמרת צעירה, עדיין על תקן של מתחילה אבל בדרך להיות כוכבת. והיא בסך־הכל מאוד רוצה להצליח. כמו כולן.

קוראים לה רוני. מי שראה את המדבקה השחורה שמבשרת על כך והופיעה בחודשים האחרונים על קירות ותאי טלפונים ותחנות אוטובוס בתל־אביב, כמו גם את הכתובת הגדולה באותו עניין על קיר בתחנה המרכזית, מוזמן לקשר בין השם לבין הדמות. בת 23, דקיקה, עדיין מרגרת בביישנות מסויימת. פרי שצריך להבשיל מהר כי בשבוע הבא יצא אלבום־הבכורה שלה, והקהל יוזמן לקטוף ולטעום.

כשהיתה ממש קטנה וגרה ברחובות, רצתה להיות אחות. שיחקה עם חברות בגן בלתת זריקות. אבל אז עברה המשפחה לאשדוד, ורונית – שמגיל שלוש קראו לה כולם רוני – החליפה את המזרק במחשבות ראשונות על מיקרופון. "לימודי פסנתר, קצת פיתוח קול, להקות קטנות – כאלה עם חברים, סתם, לשיר במסיבות בבית־הספר, דברים כאלה. שירים למגרה".

את זוכרת איך נשמעו השירים שכתבת אז?

"ממש לא. יש לי זכרון נורא קצר. אני לא זוכרת בעל פה טקסטים שכתבתי עכשיו".

כילדת סנדוויץ' בין שתי אחיות בוגרות ושתיים קטנות במשפחה מרוקנית חמה, רוני זוכרת פרגון חזק מהבית, לא "השיטה הפולנית", שמעמידה את "הבת

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

הזמרת" על השולחן בכוח כדי שתשיר כבת־מצווה של השכנים, רק המון אהדה. וגם עזרה כספית כשהתחילו נסיונות ההקלטה הראשונים. אבל לפני־כן בא הקרע במשפחה.

"לאבא ואמא", היא אומרת, "היו כמה שנים קשות. ידענו שהמצב ביניהם לא טוב, אבל לא האמנו שהם יפרדו. כשזה קרה, זה הרס אותי. אבא נשאר באשדוד, אמא ואנחנו עברנו לפתח־תקווה. אני הייתי מאוד קרובה לאבי. הלכנו יחד לסרטים, יצאנו לבלות. אחרי שהוא כבר לא היה איתנו התגעגעתי אליו געגועים היסטריים. דווקא בגלל שהוא הפסיק פתאום להיות מובן מאליו כבית, נקשרתי אליו עוד יותר".

רוני מתרגשת, לוקחת אוויר, בדיוק כשהדלת נפתחת והבעל חוזר הביתה. ירון בכר מגיע הרוס מלילה שלם באולפני ההקלטות עם ירדנה ארזי. הוא מפיק את אלבומה החדש. בעבר כבר הפיק את יהודית רביץ, יוהר כהן, שרון ליפשיץ, בועז שרעבי. אבל בדירה הזו בחולון, עכשיו, הוא לא המפיק הגדול. הוא בעל עייף שבא הביתה מהעבודה ועוד צריך לעשות קניות לשבת.

רוני נותנת לו רשימה. שתייה, פירות, עוגה. לא ממתקים. זה כבר יש, בכמויות, מפוזרים על השולחן בסלון. ופלים, טוויסט, מסטיקים, סוכריות. "אני אוכלת אותם בלי סוף", היא מתנצלת, "נורא רוצה להשמין. אני רזה מדי. ממש מרגישה חלשה".

ירון יוצא בעניין כלכלת הבית. רוני מצביעה על תמונה שתלוייה על הקיר. גבר נאה שוחה בבריכה. "זה אבא שלי. איזה איש הוא היה קבלן. טיפוס שלא ישב רגע בשקט".

עברתן לפתח־תקווה. את בת 17. סביבה חדשה, חברה חדשה, אבא לא בבית, ואת כבר בראש של מוסיקה. איזו מין תקופה זו היתה בשבילך?

"היה קשה, ובהתחלה היו המון נסיעות לחברים הישנים באשדוד. אבל נקלטתי די מהר. הסתובבתי הרבה ב'פינגווין', למרות שלא הייתי ממש מה שנקרא 'חיית מועדונים'. היתה לי אכזבה גדולה כשלא התקבלתי ללהקה צבאית. באתי לבחינות, שרתי שיר של מזי כהן, ולא עברתי. עשו ממני פקידה במרפאה".

יום אחד, כשהיתה בחופשה מהצבא ונסעה לקיבוץ ליד טבריה, צלצל הטלפון. אביה לקה בהתקף לב חמור ואושפז ב"קפלן" ברחובות. רוני מיהרה לבית החולים, מצאה אותו בטיפול נמרץ, מחובר למכשירים, בהכרה מלאה.

"אחרי שאבא נפטר רציתי לבטא את זה בשיר, ולא יכולתי. המלים לא יצאו. הרגשתי שאני יכולה רק לצעוק".

"הייתי בהיסטריה. השאירו אותי לבד איתו, והוא התחיל לומר לי מה היה רוצה שיקרה אם הוא לא יצא מבית־החולים. השתקתי אותו. הרופאים אמרו שהמצב לא טוב, אבל יש סיכוי שהוא יצא מזה. קיבלתי חופשה מהצבא, וכל יום נסענו אליו להיות איתו".

בילכן?

"כן. לפני ההתקף, היחסים בין אבא ואמא השתפרו והם שוב התקרבו זה לזו. כל התקופה בה היה מאושפז ידענו שכשהוא מחלים הוא חוזר הביתה, ובאמת היתה הרגשה שהוא מתאושש, אבל המצב שוב החמיר. אפילו אי־אפשר היה לנתח אותו. הזמנו מומחה שהציע להעביר אותו ל'איכילוב', לבדוק שם אפשרות לטיפול שונה, אבל שם התברר שהוא חלש מדי בשביל לקבל את הטיפול שרובר בו. האיש החזק הזה. מיד כשהגיע התחילו לתת לו שוקים חשמליים. הוא כבר היה מיואש. התחננתי בפניו שיעזור לעצמו, שירצה שוב לחיות.

"ביום השלישי נדמה היה שהוא מרגיש טוב יותר. דיבר על איך ישפץ את בית החולים בהתנדבות כשיצא. הבאתי לו פרחים למיטה, והוא החזיק לי את היד בכוח. אמרתי לו: 'אבא, אתה רואה, יש לך כוח'. ואז נכנסו הרופאים ובקשו שאצא. הלחץ שהוא הפעיל לי על היד הפריע לקצב הלב שלו. אז הם גם אמרו לנו שכנראה אין סיכוי שיחלים".

הוא ידע?

"כולנו בכינו כל הזמן, אבל כשהיינו איתו, חייכנו. למחרת אותו יום אמרו לנו שאבא גוסס. שניכנס לומר לו שלום. הוא שכב שם, מחובר למכשירים. בלי הכרה. אני זוכרת שהחזקתי לו את היד ולחשתי לו באוזן: 'אבא, אתה שומע אותי?', ופתאום הוא פתח עיניים והסתכל בי. הוא ניסה לומר משהו, אני בטוחה, אבל היה מטושטש לגמרי מהתרופות ולא הצלחנו להבין מה. הרופאים בקשו שנצא. אחרי כמה זמן אמרו לנו שזהו, הוא נפטר".

"הייתי ממש בהלם. אמא היתה צריכה לעזוב את האבל הפרטי שלה כדי להרגיע אותי. לא ידעתי מה קורה לי. אפילו בשבעה, באשדוד, לא קלטתי שהוא איננו. הרגשתי כאילו הוא נסע לחו"ל ועוד יחזור".

מות האב השפיע על רוני קשה במשך תקופה ארוכה. אחר־כך החלה התאוששות. היא הכירה את ירון, התחילה העבודה על האלבום. האבל התנקז לשיר מצמרר בעוצמתו, "אל תלך", שיר שמתחיל בקינה, נמשך במרירות ונגמר בזעקה. "איפה אלוהים/ אין בו רחמים/ אבא, אל תלך/ אבא, אל תלך..."

"אחרי שאבא נפטר כתבתי מעין יומן בו סיפרתי לו מה קורה איתי. רציתי לבטא את זה בשיר, ולא יכולתי. המלים לא יצאו. הרגשתי שאני יכולה רק לצעוק. השיר התגבש רק אחרי שירון כתב לחן שנראה כמתאים בשבילו".

את ירון פגשה רוני בפעם הראשונה כשיצאה מהבית לבלות אחרי מות האב. יהודה פוליקר ו"עיניים שלי" ב"היכל התרבות" בת"א. היא באה לשם עם אחותה גילה, שנשואה לגיטריסט ארז נץ. ירון היה אז אחרי ההפקה הגדולה הראשונה שלו – המופע "קלנוע" של הזמרת שרון ליפשיץ.

"נכנסנו לחופעה, וההתרגשות שלי היתה עצומה. יהודה כל־כך נגע לי בלב. בקטע בו עלתה יהודית טמיר לבמה ושרה את 'זה, אילו רק יכולתי ללכת, אז הייתי איתך' – חשבנו, אחותי ואני, על אבא, התחלתי לבכות ונאלצתי לצאת החוצה להרגע. ירון היה שם".

הרומן עם ירון עזר לך לצאת מהמשבר של מות האב?

"זה משהו שקיים אצלי עד היום. עד היום אני משתגעת שאני שומעת סירנה של אמבולנס. הצער הכי גדול שלי הוא שאבא לא זכה להכיר את ירון. אבל התחלתי שוב לצאת, וירון ניסה בפעם הראשונה להלחין בעצמו, ואני כתבתי סקיצות. לו היה ברור שאוציא אלבום הרבה יותר מוקדם מאשר לי".

ירון בכר, באופן פרטי בעלה, חתום על האלבום החדש של רוני כמפיק מוסיקלי, מלחין תשעה השירים, נגן קלידים ומתכנת תופים. בהקלטות השתתפה רשימה מכובדת של אנשי מקצוע, מארז נץ, הגיס, בגיטרות דרך ז'אן פול זימבריס ואלון הלל בתופים, אלון נדל ויוסי פיין בבאס, ובני קונייבסקי בכלי הקשה.

רוני: "ירון רצה שזו תהיה הפקה פרטית. אמר שנוכל לעמוד בהוצאות. הוא השקיע בפרוייקט הזה מה שהרוויח בעבודות האחרות שעשה. כל הנגנים עבדו איתנו בהתנדבות, וזו אולי הזדמנות להגיד להם המון תודה".

רק "המון תודה"? אלה הרי הנגנים הכי יקרים בארץ, והם עבדו בלי לקבל גרוש...

"כולם חברים. ארז זה משפחה. ז'אן פול מכיר אותי מגיל 14. יוסי פיין בא לביקור מולדת, וירון שהכיר אותו מילדות הזמין אותו, והוא הסכים מיד. לרגע לא חשבתי במונחים של 'אני אתחבר עם זה או עם זה כדי שאחר־כך הם יעזרו לי באלבום'. רציתי נורא שיעקב גלעד יכתוב לי. באנו אליו, והראיתי לו סקיצות שלי. הוא אמר שלדעתו השירים מצויינים, וכדאי לי לכתוב בעצמי. בסוף הוא היה היועץ האמנותי של האלבום".

בכר הלחין והפיק, ורוני כתבה. שירים בוטים, תמציתיים, קיצוניים. תקליטון השדרים הראשון שלה, "כמו משוגע", זכה להשמעות אינטנסיביות. שיר פאראנואידי על אהבה אובססיבית. "הוא, כמו משוגע/ משתולל, לא נרגע/ מאוהב/ עצבני/ הוא קנאי ותלוי/ מקנא לה/ אין אהבה בלי קנאה/ לא נותן לה/ רק מנוחה...". גם השיר השני, "לא יודעת", הושמע הרבה.

השיר השלישי, "עם גופיה" – לחן נעים, נמתח עם סולו מפוחית רוגע – כבר עורר רעש מסויים. רוני שרה בו בקול סקסי, מתגרה: "מתסכלת במראה/ וחושבת לעצמה/ היא לא דומה לאף אחת/ יש בה משהו מיוחד/ במיטה עם גופיה/ משחקת עם עצמה/ הוא מתקרב/ גופו רעב/ רוצה לקחת את כולה/ להתאהב...". היו עורכים ברדיו שלא כל־כך ידעו איך לעכל אותו.

"מצחיק. בהתחלה בכלל לא אהבתי את השיר. יעקב וירון התלהבו ממנו, שכנעו אותי להקליט. לא היתה כוונה מראש להיות פרובוקטיווית. רציתי שזה יעשה מה שכל הטקסטים האחרים יעשו. יגרום לאנשים להזדהות. שיגידו 'אה, גם אני עברתי את זה'. הרעש שהשיר עשה הבהיל אותי".

"אני לא חיים נחמן ביאליק. את הטקסטים שלי לא צריך לנתח לעומק. זו סיטואציה. תאור מצב".

זו את במיטה עם גופיה?

"אני לא חיים נחמן ביאליק. את הטקסטים שלי לא צריך לנתח לעומק. זו סיטואציה. אף שיר באלבום לא מתאר סיפור אישי שלי, חוץ מ'אל תלך'. כללית אני נמצאת בשירים כי כתבתי אותם, אבל לא ספציפית בכל סיפור. שיר כמו 'מאה נשים', על נשים מוכות, כתבתי כי זה נושא מדובר שפשוט נגע לליבי".

אין לך אף שיר אופטימי. הכל קיצוני, מטורף, מיואש, מסתבך. את אדם פסימי?

"לא. באמת שלא".

שבוע לפני צאת "עם גופיה" לרדיו ירון בכר ורוני התחתנו. אולם מפואר. כל המשפחה. אחרי החופה נתנו רוני, ירון וארז נץ הופעה קצרה, שרו את "כמו משוגע", "עם גופיה", ואז רוני שרה את "אל תלך".

לא פחדת לשבש את השמחה בשיר עם מטען כזה עצוב?

"החלטתי שאיכשהו אני חייבת להזכיר את אבא ביום הזה. פחדתי רק שלא אעמוד בזה. באמצע הרגשתי שהקול שלי נחנק, וראיתי שאחותי הקטנה בוכה. בקטע של סולו הגיטרה ירדתי לחבק אותה, ואז השיר נגמר, והיה רגע שקט, ומישהו צעק: 'עכשיו תשירי משהו שמח'. שרתי את 'לא יודעת'".

"רוני" האלבום הוא המבחן הרציני הראשון שלה. רוני הזמרת יודעת שהיא קופצת ראש לבריכה של קהל די שמרן, שבקושי הצליח לעכל כתף חשופה של ריטה ב"קדם אירוויזיון", והיא באה עם טקסטים נועזים, הופעה חיצונית יוצאת־דופן, גב מקצועי ממדרגה ראשונה, וגישה רגשנית של חומר, מרחק רב מ"קונצנזוס אמצע הדרך" שהפך את ארזי, עטרי וריטה למוכרות פלטינה.

"אני לא מסוגלת להפחית מהרגש בשירה. כל מי ששמע אותי קלט את זה. מזייפת או לא, צלול או לא – קודם כל רגש. כרגע אנחנו עדיין לא מתכננים מופע, אבל אם יהיה מופע – ארצה אותו מאוד תיאטרלי. להציג כל שיר. לעשות רק מה שבראש שלי, ולא בגלל שאני מחפשת שלטון. דווקא הייתי מאוד רוצה יועץ אישי מקצועי שיהיה איתי לאורך הדרך. אם האלבום לא יצליח? אקליט אלבום אחר. ירון ואני כבר כותבים שירים חדשים".

רוני, בת 23, זמרת, מוכנה לקהל. אם הקהל מוכן לרוני זו כבר שאלה אחרת. עליה, יש להניח, יענה התקליט. ■

הבניאס ליד שאר ישוב · עצים ירוקים וגבוהים ושקט מופלא. רק הקול של המים

מאת נילי פרידלנדר
צילומים שי גינות

81. חדרים פרטיים בגליל

יש חדש בגליל העליון, בעמק החולה ובחרמון. אפשר לשכור כאן חדרים לנופש בבתים פרטיים.

● **אצל נוריאל בשאר ישוב**

במושב שאר ישוב פגשנו משפחה נחמדה במיוחד. צביקה ומרים נוריאל וארבעת ילדיהם שמארחים את הנופשים בהמון אהבה וגם באווירה רגועה. צביקה מורה וחקלאי, מרים מורה לביולוגיה. זוג צעיר שעלה לגליל ובנה בית פשוט וצנוע שתענוג להתארח בו. הם וארבעת ילדיהם לא רק משכירים חדרים אלא גם מארחים את הנופשים ומראים להם את המקומות היפים שנמצאים ממש בחצר האחורית שלהם, קטעים רגועים ויפים של הבניאס. הפינות הסמויות מהעין של גדות הנהר. בתוספת תשלום אפשר גם להשתתף בארוחות הטובות שלהם ולהכיר קצת יותר מקרוב את הסביבה. סוג של נופש שאנחנו מכירים מהכפרים היווניים באיים ובהרי האלפים ועכשיו גם בגליל. זו לא חייבת להיות חופשה ארוכה אלא גם סופשבוע או יום־יומיים. לא יקר. יש פרטיות ויש גם אירוח חביב ולבבי. להתקשר בטלפון 06־942367. אפשר לבוא בקיץ, בסתיו וגם בחורף כשמתעוררים בבוקר בתוך עמק החולה, עם הרי נפתלי והחרמון המושלג בסמוך. וכמובן גם באביב.

● **איפה נמצא מושב שאר ישוב?**

מקרית שמונה פונים ימינה לעבר שמורת הדן מעין ברוך, והגושרים, וקצת אחרי חורשת טל יש פניה לשאר־ישוב.

● **פינת הדקל**

מסביב לשאר ישוב יפה כל השנה. באביב, פורחים כאן מאחורי חורשת טל מאות סחלבים. ועד אז מומלץ לגשת לפינת הדקל על נהר הבניאס.

יוצאים ברכב מהשער של שאר ישוב ונוסעים עוד קילומטר לכיוון חורשת טל. אחרי הפארק פונים שמאלה (ימינה כשבאים מכיוון הגושרים); דרומה, לכיוון כפר סאלד.

עוברים את הגשר, נוסעים קילומטר ומאה מטר. פונים ימינה, מערבה לדרך עפר עבירה לרכב בין אקליפטוסים וכותנה, ומצד שמאל מטע אבוקדו מגודר. כשמגיעים לאבוקדו פונים לכיוון הצמחיה הירוקה והדקל הגבוה, יורדים מהרכב והולכים אל הנחל לבלות על גדותיו. נחל זורם, חזק ומהר. על גדותיו עצים ירוקים וגבוהים ושקט ורק קולות המים. לא להיסחף, זה הבניאס.

● **הגן מול כפר סאלד**

אין לי מילים להגדיר את הגן הזה. מרוחים לבוא ולראות, והכי יפה בשעות אחר הצהריים.

נוסעים משאר ישוב לכיוון קיבוץ כפר סאלד. מול הכניסה לקיבוץ יש גבעה שעליה עשה חבר כפר סאלד, את העיצוב ליפה בגנים הפתוחים שראיתי בארץ.

מזהים את הגבעה מהכביש, לפי פסל של דמות אדם שידיו פרושות לשמים. בדיוק בין הידיים רואים את מבצר הנמרוד, שם נפל הבן במלחמת לבנון. הבן גדל כאן והספיק להשאיר אחריו פסלים אחדים. את פסלי החיות שעשה מאבני טוף רואים מעבר לגדר הקיבוץ בין העצים.

כאן המשיך האב את חיי היצירה של הבן: גן מדהים שבו משתלבים סלעי הבזלת בפסלים קטנים ונאיבים של חיות, שמתמזגים בצמחים שגזומים על האדמה כמו תנינים, נחשים ושפנים. גן מיוחד, בלי יומרה של "גן פסלים" ו"אמנות אדמה", אבל עם הרבה יופי, תום וגם צער.

אמנות נאיבית שנוגעת ללב ויפה לעין.

● **ושוב, שמורת הדן**

קשה להבין איך הישראלים עולים לגליל ולא נכנסים לשמורת הדן, לשוטט ביער החשוך בין הפלגים שזורמים על השרכים הירוקים ולשמוע את קול המים שנופלים בנהר.

לקנות כרטיס ולהיכנס לשמורה המגודרת, לפחות שעתיים לפני שהיא ניסגרת בארבע אחר הצהריים, כדי שתמשיך ותישאר שמורת טבע.

ללכת מאה מטר אחרי אתר הפיקניקים ולפנות שמאלה מתחת לעץ תות גדול – יש שילוט – אל שבילים אינטימיים בין פלגי מים ויער גבוה ומוצל. משהו מיוחד. מעיינות, פלגים, יער גדול, ובהמשך עולים לתל דן ורואים את השער.

ומי שרעב אחרי הטיול הזה, יש בכניסה לשמורה מסעדה של קיבוץ דן.

● **סרטי הטבע של משה אלפרט מאמיקים**

הכביש הצדדי המוביל לקיבוץ דן מוביל גם לבית אוסישקין, שבולט בקשת יפה ובמרפסת על החרמון. ניבנה ב־1955 בידי האדריכל קרקאור.

כאן יש תצוגה של טבע האיזור וסרט קצר על החרמון ובעיקר על עונה פחות מוכרת בו – האביב, שמתחיל ביוני והפריחה המיוחדת שנמשכת עד סוף יולי.

בשתם אפשר להיכנס לאולם הממוזג ולראות גם את סרטי הטבע של משה אלפרט, שאותם יכולים לראות צופי טלוויזיה במערב אירופה. סרט על נדידת השקנאים שצולם בקניה, בחולה וברומניה, וגם "אלבום משפחתי" – סרט רגיש ואנושי על קינון של בזים ביורושלים ובנולך והיחסים בתוך המשפחה.

בית אוסישקין פתוח בכל יום 15.30־08.30, ביום שישי 1200־08.30, בשבת 1000־14.30, תשלום סמלי בכניסה.

● **מבצר נמרוד**

בנסיעה מהדן והבניאס לנווה אטיב, לא להחמיץ את הפניה למבצר נמרוד, מיבצר ערבי מימי הביניים, ששופץ ושוחזר בידי רשות הגנים הלאומיים. מבט מהחרמון עד הבופור, מעל מטולה, מעל מארג' (עמק) עיון.

● **אצל כלפון בחרמון**

במקום הכי גבוה בארץ, אוויר קריר ונקי בקיץ ובסתיו. אפשר לגור בחדרים יפים וזולים אצל משפחת כלפון, טלפון להזמנות עד הצהרים – 06־981333. או בפנסיון משפחתי של נולי ודני אלימי, שהוא יותר יקר, עם בריכה קטנה בחצר. פרטים בטלפון 06־981345, 06־981524.

רוב הנופשים כאן הולנדים, שוויצרים וצרפתים, שמחפשים חופשה שקטה בטבע.

מטרופוליס

מאת
יהודית חנך
צילומים:
אלדד מאסטרו

ישראל אינה אירופה, שבה כולם – אבל כולם! – יוצאים באוגוסט לחופשה בחיק הטבע וחוזרים בספטמבר, שזופים ונינוחים, כאילו נולדו מחדש. בשובם, מלאי תוויות, חלונות הראווה כבר גדושים בבגדי סתיו ובאוויר יש ריח של צבע טרי והתחלות חדשות. אבל גם אצלנו, בסוף עונת החגים כשכבר חשים ברוח קרירה לעת ערב, מציינים משהו חדש שהולך טוב עם קו חדש שמשתלט על האופנה המקומית. "סיטי לוק". מראה העיר.

"מראה העיר" אינו המצאה ישראלית מקורית אלא אופנה שרצה בעולם כבר זמן מה, ורצה טוב. החדש הוא שהיצרנים המקומיים אימצו אותו, אולי מפני שגילו שלאנשים נמאס לקנות בלי הרף בגדים שמתיישנים אחרי זמן קצר. מה עשו? חזרו לבגד הקלאסי, אבל קצת אחרת. לקחו פריטים כמעט נצחיים והעניקו להם נוסח מאוד עכשווי.

לבלייזר ארוך הוסיפו חצאית מיני בקפלים. מקטורן ספנסר־קצר הולך עם מכנסיים רחבים או עם חצאית־קרטלית. הצבעים חם שמנת ושנהב ולבן ושחור, עם גיוון של צבעי־אדמה וקצת כתום, סלמון וסגול. הכל נקי־נקי ושקט.

את אלה משלבים עם אריגים גבריים מסורתיים: משבצות "פרינס דה גאל" בשחור־לבן מתחברות לסווטשירט סגול עם תווית על החזה. מייצרים פסי סיכה שחורים על רקע לבן לא מצמר כבר או פשתן יקר, אלא מכותנה שמתחפשת לפשתן. הם דומים רק קצת לאורגינלים המחוייטים של פעם, אלא שהם לא תפורים מי יודע מה.

המקטרונים דקים וללא ביטנה, אבל רכים, נוחים ומקרינים מראה מתוחכם שנקשר עם מה שהולך ברחובות האופנתיים של ערים גדולות. השילוב של קלאסי ועכשווי מסיר מהם את תווית הגיל ועושה אותם מושכים גם לבנות עשרים וגם לחמישים פלוס.

בגדים שעד אתמול אפשר היה למצוא רק בבוטיקים יקרים של בצפון תל־אביב ואצל יצרנים כ"ג'ייד", מיוצרים עכשיו גם על ידי יצרנים כמו "ראש אינריאני", "טופר", "דונה גי", "ג'קי בינג", "הוניגמן" ואחרים שעד כה התמקדו בפוטרים, טריקו וג'ינס. הם לא ירדו מהלהיטים הצבעוניים שהנוער אוהב, אבל הוסיפו גם את מראה העיר שתוחלת החיים שלו יותר ממושכת. בשבוע האופנה מכרו אותם לחו"ל, לקיץ הבא. בארץ מוכרים אותם כבר עכשיו. התפוצה המורחבת של מראה העיר הורידה את המחירים מגובה הבוטיקים לרמה יותר סבירה. מוכרים אותם בשמונים עד מאה ושמונים ש"ח לכל פריט.

מראה נקי (מימין למעלה) בגווני שנהב עם פסי־סיכה שחורים (עיצוב: צביקה בר ל"שופר").

שחור זה יפה (בצילום משמאל), כמו מחוייט, וגם עם מיני. (עיצוב: ג'ני פרלון ל"דונה גיי"; תכשיט: דויד ורסנו).

בלייזר קלאסי (מימין) נראה קצת אחרת עם מכנסיים רחבים (עיצוב: אילנה כרמלי ל"ראש אינריאני").

משבצת גברית כאפור לבן (בצילום למעלה) הולכת עם סווטשירט במראה העירוני של סתיו 89' (עיצוב: ירדנה זיו ל"הוניגמן").

משהו:

אם ישראל שולחת לווין ריגול לחלל לפני הבחירות ובתקופת ממשלת אחדות, אז שפן־בחירות של מי זהו של הליכוד או של המערך?

ביקור בשטחים הכבושים

אני משדר מהשטחים הכבושים. אני נמצא כאן, בשטחים הטירוליים הכבושים בידי האיטלקים, ומעביר את תחושותי.

מסביבי ארץ אחרת. זו איננה איטליה. לא חשוב עד כמה יכתבו במפות אלטו אדיג'ה – זה דרום טירול. אני נמצא בבוצן. לא אתן יד לכובשים ולא אקרא לעיר הזו בולצנו. בוצן, בוצן, בוצן.

תיסע בצפון איטליה, תעבור את נהר האדיג'ה ותגיע לגדה הצפונית – אתה נמצא בשטח כבוש, ובו עם אחר, הטירולים. שפתם שונה, תרבותם אחרת, אבל השטח כולו נשלט בידי האיטלקים.

איך אפשר שלא לחוש הזדהות עם העם היושב כאן, השואף לחיות ללא העול המעיק של הזרים.

יש מהם אמיצים העשויים ללא חת, והם מפוצצים עוברי־אורח והורגים קונים בבתי כלבו. בגלל השיטה הדמוקרטית המחורבנת הם לא יכולים להשליט אימה בעזרת וועדות הלם, ולהבריח את הטירולים הרופסים יותר, חסרי התודעה או רודפי הנוחות, להתקומם, וחבל.

אני מביט באנשים ההולכים ברחוב. "די לכיבוש", אני רוצה לומר להם, "קומו, נערו מעצמכם את השלטון הזר. תיפסו ילדים איטלקיים ורוצצו ראשיהם באבן. עשו משהו. הנה אוטובוס איטלקי עובר, למה לא תזרקו עליו בקבוק ותשרפו למוות את היושבים בו?"

האינטלקטואלים יתמוגגו. הפרלמנט האירופי יפגוש את מנהיג ההתקוממות. הנצחון יגיע. אין כח בעולם שיכול למנוע הקמת מדינה טירולית. שום עם איננו יכול לשלוט על עם זר.

בשטח הכבוש ששמו סוּד טירול הוצאתי את היד מחלון מכוניתי וסימנתי וי.

עופרה חזה

במדרחוב של מינכן נשפך העושר של העולם מחנויות הענק. הכל יפה ביופיו של צמח טורף. אנשים תרבותיים שדם תחת ציפורניהם שואלים אותי אם אני רוצה עוד ליטר בירה, שאין כמוה לטעם.

לקחתי איתי את דפי זיכרונותיה של סבתא איוה. חשבתי להגיע לכפר הולדתה. לא הסתייע. ומה זה היה משנה בעצם. הייתי רואה עוד מקום נהדר ועשיר ונקי ושליו עד לאי אפשרות להאמין במה שהיה. מרוב יופי החושים מתעתעים בי. לרגעים אני קרוב להידרדר לרמתו של המשורר הנלמד לבגרות, שאמר בעתון: אפיזודה.

בכל מקום שתעצור בו שתי דקות מובטח לך שתשמע עברית. הישראלי ממשלחת הרכש הפרטית מפעיל את הראדאר שלו וסורק אחר קסמים חשמליים וריבוק.

כאשר שמעתי עברית, אמרתי: "שנה טובה". צ'יקצ'אק שיחה. ב"דויטשה מוזיאון" אפילו התאספה ככה קבוצה של ישראלים, והתעורר בינינו ויכוח פוליטי חריף. כמעט פתרנו את בעיות המזרח התיכון .ועברנו לטיפול בשאר העולם, אבל מישהו הפסיק את העניין לפני שהגענו לסיכומים. שמעתי שם סיפור מעניין: באכסניית נוער אחת, בשיחה בין ישראלי לבין כמה אלג'יראים, סורים, מצרי וסעודי, הנהגו כולם הן הן לשאיפה השמיימית לשלום, חוץ מהסעודי שאמר: צריך למחוק את מדינת הפושעים הזו מעל המפה. נילחם עד שנשמיד אתכם. אמר הישראלי: ומה עם פצצות האטום?

אמר הסעודי: לא חשוב, שיישמרו שמונים אחוזים מהערבים, ועשרים האחוזים הנותרים יכבשו את הארץ.

לפי אופי הקורא, זה סיפור מבהיל או מצחיק.

ומעל כל גרמניה, האחרת אולי, מהדהד שיר מסולסל ויפה. עופרה חזה שרה. הרמקולים בחנויות ומקלטי הרדיו בדרך משדרים את קולה כפול־הצליל. בערוץ הטלוויזיה המשדר מוסיקה 24 שעות רואים את סרט הווידיאו שלה, ובחנויות התקליטים מכוסים הקירות בפוסטרים אחד ליד השני: עופרה חזה.

היה לי חשוב לראות אם בתקליט שקונים בגרמניה השירים הם בעברית. בעברית. ולא עוד אלא גם שם כותב המלים מצויין על אחורי הקומפאקט־דיסקים: שלום שבזי. אגרה.

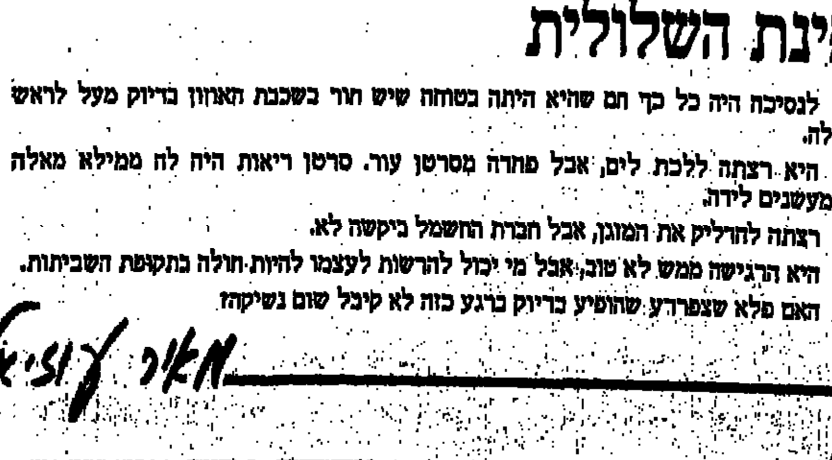
זה סיפור הצלחה שאין לו דוגמה, ואנוכי, שאוהב דברים לא הגיוניים, מתאהב לי במקרה הזה וזוכר את כל גאוני המוסיקה, מגרוניך ועד צביקה פיק שיצאו לכבוש את העולם, או לפחות מקום תשעים במצעד, ולא הצליחו אפילו לשמוע "אל תתקשר אלינו, אנחנו נתקשר אליך".

כמה ימים לפני כתיבת דברים אלה בילית יום נאה עם חייל משוחרר אחד, קיבוצניק, היודע בביטחון מלא מה יפה ומה לא. קישקשנו על כל מיני דברים, אכלנו אגוזים, והגענו לתופעת עופרה חזה. הוא קצת נעלב מנושא השיחה הזה. מה מעניינת אותך עופרה חזה? הוא שאל.

"מעניינת", אמרתי, "כי אולי נגלה פתאום שהיא זו שעושה בישראל את המוסיקה הטובה, האמיתית, וכל השלום חנוכים והמתי כספים והסי היימנים הם זיוף שיכול לרמות רק אותנו".

פינת השלולית

לנסיכה היה כל כך חם שהיא היתה בטוחה שיש חור בשכבת האוזון בדיוק מעל לראש שלה.

היא רצתה ללכת לים, אבל פחדה מסרטן עור. סרטן ריאות היה לה ממילא מאלה שמעשנים לידה.

רצתה להדליק את המזגן, אבל חברת החשמל ביקשה לא.

היא הרגישה ממש לא טוב, אבל מי יכול להרשות לעצמו להיות חולה בתקופת השביתות.

האם פלא שצפרדע שהופיע בדיוק ברגע כזה לא קיבל שום נשיקה?

מאיר עוזיאל

הם מפחדים מהאינתיפאדה

(המשך מעמוד 8)

שומע חדשות. כך שעל חיי היום־יום שלי היא לא השפיעה. אני לא ראיתי סיכוי לדו קיום בשלום גם לפני האינתיפאדה, ואיני רואה אותו עכשיו".

חנן ארליך, תלמיד ישיבת בני עקיבא "נתיב מאיר" בירושלים: "הפרעות המכונות אינתיפאדה לא שינו אצלי דבר. יש פה מלחמה בין יהודים לערבים, והיא נמשכת באיזור כבר הרבה שנים. אינני חושש לקיום של עם ישראל ושלי. פחדתי כאשר ג'ורג' שולץ יצא עם תוכנית השלום שלו. כשנוכחתי לדעת ששמיר אינו מתכוון להתקפל, נרגעתי. זו הסיבה שצריך לפחד מההומות, כי הן מעודדות תוכניות שלום כגון זו".

חנן חושב שיתכן כאן דו־קיום, אך לא בשלום. הוא טוען כי הישראלים המדברים שוב ושוב על "כיבוש", "כיבוש" עודדו את הערבים להתקומם. "הארצות הערביות השכנות כבר סובלות אותנו פה, פחות או יותר. זה אולי יקח עוד עשרים שנה, אבל הן יקבלו אותנו. כל זה כפוף לכך שנפגין נחישות".

יהונתן בונה: "דו־קיום עם ערבים? זו סיסמא נחמדה, השלום חסר סיכוי".

מרב קליין, תלמידת מדרשיית "עמליה" בירושלים: "אינני חשה פחד ממשי מאבן או מבקבוק תבערה. כבר זרקו עלי אבנים. היום זה כבר לא ממש פחד, אלא מיטרד. עוד גרנור בדרך הביתה". מרב סבורה כי יתכן דו־קיום עם הערבים, אלא ש"בינתיים הם לא רוצים שאנחנו נהייה פה".

את רוצה אותם פה?

"הם לא מפריעים לי. הם גרים פה וגם אני גרה פה".

יהונתן: "אנו שני עמים שגרים בבית אחד".

מרב: "אפשר לגור גם בבית דו־קומתי".

יהונתן: "אני גר פה מגיל שמונה. הורי באו מהשפלה. נהגנו לקנות בשוק של אל־בירה. היום כבר אינני יודע אפילו איפה הוא נמצא. אני זוכר שאבי רצה להכנס לשוק, ואמרתי לו שאני לא רוצה. שכן שלנו שאל אותי מדוע, אז עניתי לו: או אני או הם. מאחר שהם שם, אני לא רוצה להיות שם. היום – זה קודם כל אני. ואם גם הם – אז בסדר. אין בעיה. אבל אני נשאר פה".

הרבצת פעם לערבים?

יהונתן: "פעם, מזמן, זרקו עלי אבנים, אז זרקתי בחזרה".

חנן: "עכשיו, שאתה שואל, זה באמת מעניין. ליהודים דווקא הרבצתי, לערבים אף פעם לא".

בצבא תכו ערבים?

יהונתן: "בטח. בתור חייל, אם זו מדיניות, אז בטח שאציית לה. אגיד לך יותר מכך – אם אקבל פקודה לפנות ישוב יהודי, אציית לה".

גם אם יפקדו עליך לפנות את עפרה?

"בדמעות, אקרע קריעה ואעשה זאת".

חנן: "זו באמת בעיה גדולה. אינני יודע מה הייתי עושה".

אתה מתכוון לפנות?

"כן".

ומכות לערבים?

"זה כבר משהו אחר. אם תהיה פקודה להרביץ – ארביץ".

דני: "אם מישהו מנסה להרוג אותי על ידי זריקת אבן, והדבר הכי גרוע שאוכל לעשות בלי להכנס לבית־סוהר זה להרביץ לו, אשמח מאוד להרביץ".

חנן: "זה לא נראה לי כל־כך חמור. אם מישהו ניגש לנהג ברמזור ושובר שמשה במכוניתו, אני בטוח שהוא יקבל מכות".

לא מכבר השתתף יהונתן ב"הייד פארק" של תנועות הנוער בירושלים. יהונתן רואה את עצמו ואת המתיישבים ביהודה ושומרון כממשיכי דרכה של התנועה הציונית.

עד כדי כך, יהונתן?

"כן, בהחלט, על כל הסממנים של התנועה הציונית, התיישבות חקלאית ובטחונית".

באותו אירוע דובר על אפשרות של פריצת מלחמת אחים. יהונתן אמר שהוא לא יעז לירות ביהודי. "הצד השני אמר שדווקא כן יעז, ולכן הוא ינצח". אחר־כך התגלגל הוויכוח ליחסי חילוניים־דתיים. יהונתן אמר שהוא צופה שפיכות דמים שתמשך לא יותר מעשרים דקות, וזה שיירה ראשון – ינצח. "מצידי", הוא אומר "בוודאי שלא תבוא יריה".

דני מוסיף שהוא יכול לצייר כמה וכמה תסריטים שיוליכו למלחמת אחים, אך אין הוא רואה את הזוועה בעתיד הקרוב. חנן טוען כי "ישנן הסתות בצד השמאלי". הוא אינו חושב שנגיע למלחמת אחים, אך קורא להפסיק "מאמרי הסתה" שמתפרסמים על ידי השמאל.

הצעירים של עפרה מאוד מעורבים. קוראים עיתון כל יום, מאזינים לחדשות. חוץ מדני, כמובן. הבילוי שלהם הוא טיולים ופעילות ב"בני עקיבא". על המצב הם מדברים הרבה יותר "מאשר קודם". החיים בלב האינתיפאדה אינם מעיבים על אושרם. יהונתן אפילו חש שהחיים בעפרה מעניקים לחייו יותר משמעות. כולם אוהבים את עפרה. רק דני אומר שהיה מעדיף לגור בעיר. דני הוא מורד, אבל מורד מקובל. חבריו לא הפנו לו עורף בגלל דעותיו האפיקורסיות. כשהוא מדבר הם מאזינים לו ברריכות עם הבעה משועשעת על פניהם. בניגוד לחבריו, דווקא לדני אין לבטים. גם הוא וגם חבריו אינם מתלבטים בנושא אחד – האמונה. הם מאמינים ללא עוררין, הוא אינו מאמין כלל. "עכשיו החלטתי סופית שאינני מאמין באלוהים", הוא אומר, ולרגע קשה להאמין שהדברים נאמרים בעפרה.

חנן ארליך: "צריך לפחד מההומות, כי הן מעודדות תוכניות כמו זו של שולץ".

אינך מקנא לפעמים בחבריך שהאמונה כליבך מחזקת אותם?

"לא", הוא משיב ללא היסוס. "לא, משום שלדעתי אמונתם מוטעית".

דווקא בנושא השטחים הוא "כראש אחד" עם חבריו, אבל מניעיו אחרים. "אני פשוט לא חושב שזה יעזור אם נחזיר אותם", הוא אומר. "אני לא חושב שבסופו של דבר יהיה פה יותר מעם אחד, ואני מעדיף שזה יהיה העם שלי."

ליהונתן אין תשובות בעניין זה. רק שאלות. הוא חושב שכרגע התשובה היחידה היא "שב ואל תעשה. לשבת, להיות חזקים ולהמתין".

בישיבה שלו, המורים אינם מביעים עמדות אישיות. "הם באים להעביר רק חומר, וזהו שזה כך", אומרים התלמידים. "זה לא צריך להיות כך".

התלמידים של עפרה לא חשו מעורבות כה רבה בימי מלחמת לבנון, כפי שהם חשים בימי האינתיפאדה. אולי, הם חושבים, מפני שאז היו צעירים מאוד. הפעם המלחמה היא לפתחם. "אני חש שזוהי כבר מלחמה על הבית שלי", אומר יהונתן. "לא נותן... אני מגן על ביתי והמלחמה כבר בפנים".

דני חלמיש: "אשמח להרביץ אם לא אכנס בגלל זה לכלא".

חנן אומר שגם בימי מלחמת לבנון חש הרבה כעס, כפי שהוא חש היום. על מה הכעס? "צה"ל נלחם וזה עניין קומי, ובעורף מדברים על 'צבא כיבוש, צבא אכזר'. זה מרפה את ידי החיילים. זה גורם להיסוס".

על חורבן בית שלישי אין חושבים שם. בעפרה יהונתן בטוח שהוא לא יחרב, אבל מיד מסתייג: "אני רק מקווה שאנשים לא ינטשו את הספינה. אני גם מקווה שהבית הזה יהיה בית דתי, אבל מרצון והסכמה".

בדבר אחד אין מחלוקת בין תלמידי עפרה ותלמידי "הריאלי" – בעניין הוראת הציונות בבתי־הספר.

מרב: "משרד החינוך מכריז על שנת הדמוקרטיה במקום על שנת הציונות. בקושי מחנכים אותנו. זה מעוות שלא מחנכים אותך לאהוב את המקום שבו אתה גר".

חנן: "הייתי רוצה לראות יותר ימי חינוך בבתי־הספר, משהו כמו סידרת חינוך בצבא". גם המחקר של המכון הישראלי למחקרים צבאיים מצא, כי בית־הספר מדורג בתחתית הרשימה של הגורמים המשפיעים על עמדות בני הנוער. קדמו לו חברים, קרובי משפחה, אמצעי התקשורת. כמעט אף אחד מהנשאלים טענו שזהו תפקידו של בית־הספר להכין את תלמידיו לקראת השירות הצבאי.

לחוקר הראשי ד"ר ראובן גל, לשעבר הפסיכולוג הראשי של צה"ל, יש גם מסקנה אישית מהמחקר המקיף שעשה: "יש לנו נוער הרבה יותר טוב משחשבתי".

ללא כלים מחקריים, זו גם המסקנה שאנו הגענו אליה, סתם כך, משיחות ארוכות עם שמיניסטים משני צידי הקו הירוק.

עמוס ל

חיים ואוהבים

אשתו במירוץ

שאלה: האמנם העובדה שסוניה פרס אינה לוקחת חלק במסע הבחירות של בעלה בפרט ובחיים הפוליטיים בכלל, גורמת לו נזק אלקטוראלי? תשובת שמעון פרס: "באיזה ספר כתוב שאשה צריכה לקחת חלק פעיל בתפקיד של בעלה? סוניה פרס ממשיכה להיות מה שהיא – סוניה פרס, ולא רעייתו של מי שרץ להיות ראש הממשלה".

בעצם, קשה לאמוד את מידת הנזק או האי־נזק שבעמידתה האיתנה של סוניה פרס בכל הנוגע לשמירת הפרטיות של אורח חייה, מפני שאין לדעת איך היו עומדים פני הדברים אילו היתה סוניה פרס משנה את עורה ויוצאת לככרות לנאום לטובת בעלה ובשם המערך. גם אין לדעת אם המערך היה אכן זוכה בנקודות אילו היתה הגברת פרס נילווית לשמעון פרס במסעותיו בחו"ל, ואילו היתה מופיעה כאן בפני חוגי נשים בתקופת מערכת הבחירות. היא מעולם לא עשתה זאת, ואף אשת מועמד כמעט ולא עשתה זאת כאן. החל מפולה בן־גוריון וכלה בלאה רבין.

אשה המוגדרת כרעיית־של או כ"כל הזמן אשתו" היא לא בדיוק המתכונת של אשה היוצאת מן הזמנה של הפרטיות שלה. וסוניה פרס וקודמותיה אכן תיפקדו כרעיות־של. גם רעיית הנשיא, אורה הרצוג, חרף אי הסכמתה הפנימית להופיע כרעיית־של, עדיין לא מצאה את המתכון ליצור ישות עצמאית במעמדה.

מן הצד השני ניצבת שולמית שמיר, שבחייה הפרטיים היא לא פחות רעיית־של בעלה מאשר סוניה פרס. אלא שהיא – במסגרת מערכת הבחירות – מעוניינת לגלות פעילות פוליטית ולסייע בכך לבעלה ולמפלגתה. היא היתה עושה כן גם אילמלא היתה אשת ראש הממשלה, שכן האמונה בדרכה של תנועתה זורמת בדמה עוד מימי המחתרת. לכן יזמה מפגשים עם פעילות המפלגה במסגרת תפקידה כיו"ר המועצה למען הזקן, ועתה העמידה עצמה לרשות מסע הבחירות של מפלגתה. הדבר לא ניכפה עליה והוא גורם לה סיפוק.

•

הנטייה לערוך השוואות בינינו לבין כל מה שקורה אצל אחותנו הגדולה ארה"ב – תופשת גם כאן. שם לא בא בחשבון להריץ מועמד לבית הלבן מבלי שאשתו תרוץ לצידו. שם עושים סקרים על הסיכוי של קיטי דוקאקיס הדמוקרטית מול ברברה בוש, רעיית המועמד הרפובליקני. שם זכורים לי הסקרים האינטנסיוויים שנערכו על "סיכוייהן" של רוזלינר קארטר הדמוקרטית ונאנסי רייגן הרפובליקנית.

בארה"ב, נשות המועמדים ממלאות תפקיד נכבד ולו בשל הופעתן הכמעט מתמדת לצידו והיותן בת־לוויה במסעות המייגעים. וזאת שלא לדבר על מתן עצות, הפיכתן ליועץ־סתרים והיותן גורם מורכב במירוץ. הרבקות במטרה של קיטי דוקאקיס תיזכר כהיסטוריה של המירוצים לבית הלבן: היא עברה ניתוח אורתופדי לא קל בחוליות הצוואר והופיעה לצד הבעל לאחר היעדרות של כמה ימים, הישר מבית־החולים, ולא שכחה את החיוך. היא ורעותיה – הגבירות הראשונות פאט ניקסון, נאנסי רייגן והשתים המתמודדות עתה – ממש נושאות את הבעל על כתפיהן לבית הלבן. הן מוכיחות רצון ברזל, ושאפתנות כמעט פאנאטית.

ואילו אצלנו – מישהו זוכר סקר על סיכויי הגברת פרס מול הגברת שמיר? סיכויי הגברת בגין המנוחה מול הגברת רבין, תיבדל לחיים? רובן עומדות על זכותן לחיות בצידו של המירוץ המפרך.

בסקר הטלפוני שנערך על ידי טלסקר – מכון מחקר לייעוץ לשיווק – מיוחד למוסף "סגנון" של "מעריב", השיבו 36 אחוזים מהנשאלים כי הם בעד רעייה פעילה לראש ממשלה. 41 אחוזים תמכו ברעייה השומרת על חייה הפרטיים. לשאר לא היתה דעה. זאת אומרת: הקהל הישראלי אינו נוקט עמדה נחרצת באשר לשיתוף נשות המועמדים במירוץ. יש לציין כי בקרב נשים שמוצאן מאפריקה ואסיה יש נטיה קלה לתמוך יותר ברעייה פעילה, ואילו בין המתנגדות למעורבות אשת ראש הממשלה נמצא אחוז גבוה של נשים צעירות מתחת לגיל 30.

אישית אני סבורה כי במידה שהסקרים מוכיחים שקיים פער מינים בהצבעה למען המועמד (נאמר ש־70% ממצביעי המערך הם גברים – ו־30% הן נשים) – חשוב שאשת המועמד תיכנס למשחק ותפגין נוכחות.

באותה מידה חשוב שהמועמד יתן דעתו יותר על הסעיפים במצע העוסקים בענייני נשים.

השנה היתה זו הפעם הראשונה שמרכז מפלגת חרות ישב ודן בנושא של אי הכללת נשים במקומות ריאליים ברשימה לכנסת. הנשים התעוררו ברגע שפגעו בהן בהתעלמות. ועדיין לא הוכח הקשר התועלתני בין פסיביות/אקטיביות של אשת מועמד לבין מידת ההתחשבות של מרכז המפלגה בסעיפי הנשים ובשיתופן ב"שביעיות"...

באמריקה חן רצות איתם, ראה מייקל וקיטי דוקאקיס (צילום איי. פי, משמאל). אצלנו, לעומת־זאת, תישאר סוניה פרס אדם פרטי בעוד שמעון רץ (צילום: עוזי קרן).

ללא פרסום

עטיפת ספר השירים של שולמית לפיד "שירי חלון" (הוצאת "כתר") היא דמויית שק. כן, האסוציאציה מדוייקת. זה ספר זכרון למיכל, בתה הבכורה, שנהרגה בתאונת דרכים. ספר שהיא "עטפה", לדבריה, גם בשירים אחרים – אבל העיקר, לב הספר, הם שירי הזכרון.

שלא כדרכה ביקשה שולמית לפיד ("גיא־אוני", "כחרס הנשבר") מן ההוצאה שלה וגם מן האנשים הקרובים לה שלא להעניק לספר את הטיפול היח"צני הרווח המקובל לגבי כל ספר אחר. לפיד, שהיתה מזכ"ל אגודת הסופרים, מוסיפה ואומרת: "ביקשתי להימנע מלהשתתף בספורט הלאומי של הקמת אנדרטאות...".

אז היא כתבה ספר, כאילו לעצמה, והעובדה שהוא מצא דרכו אל המו"ל ואל חנויות הספרים היא כאילו צרדית, טכנית, בלתי נמנעת. ומעבר לזה – קריאת הספר גורמת להתרגשות רבה גם למי שלא הכיר את מיכל. יש בו שירים מצמררים שקשה לעמוד בהם. מה שמעורר את השאלה איך חיים איתם. אני מביאה את ה"קל" שביניהם:

מיכל תמיד בת עשרים וארבע

מיכל נכנסת למונית
מרימת קרסול עגלגל
ונעל חדשה.
האם היא מחה? האם היא לוחצת?
שיער השוקולד החם עוטף את
מלח חמשי של לחית.
האם היא בוכה? האם היא כועסת?
את המעיל הזה אינני מכירה.
אולי הוא חדש, אולי של חברה.
מי יתתני מעיל, מי נעל לרגלה.
פנית פולחים את ההמון כסכין
קורנים רגע דרך חלון
אוטובוס מסע בקמפוס, על יד
השעון, בבנק, בתור.
מיכל תמיד בת עשרים וארבע
ואף פעם אינה פונה לאחור.

תמר אדירם

אוקטובר 88

משפחה

גם להם צומחים שדיים

הבנות מחוץ לתחום

מה מגלים החלומות?

אופנת פארים 88־89'

הופיע! הופיע! הופיע! הופיע!

אסטרולוגיה

חוסיין מלך ירדן, מבט אסטרולוגי

המלך חוסיין הוא ללא ספק אחד המנהיגים הנבונים, הרגישים והחיוביים באזורנו. הוא נולד ב־14.11.35 בשעה 2.30 לפנות בוקר. מפת לידתו בעלת איכות נדירה, שכן רוב כוכביה פזורים ועומדים בנקודות "אסטרטגיות" אופטימאליות בעבורם: כוכב הפעילות נמצא במזל אחראי ושאפתן, כוכב החשיבה – במזל של עומק ותבונה, כוכב הרגש – במזל רגיש ומשפחתי וכוכב החברה – במזל של עידון והתחשבות. אפילו כוכב המזל מתרווח לו בקשת, הנחשב למזל "ממזל".

בקשריו החברתיים האיש מקסים: שקט, עדין, חייכן ונעים הליכות. רגיש ובעל כושר הזדהות, ער לזולת, למחשבותיו ולתחושותיו. הוא פסיכולוג טבעי היודע במי לבטוח, ממי להיזהר וכיצד להפיק מכל אדם את המירב. קשה להפתיע אותו. הוא עוקב אחר התרחשויות בהתהוותן, קולט את המוטיבציות המונחות ביסודן, תווה את כיוון התפתחותן – ומתערב בצורה החלטית וחד־משמעית כאשר הכיוון אינו לרוחו.

למרות הנועם וההייכנות הוא אדם סגור, שאינו חושף אפילו טפח מדעותיו ורגשותיו. אמרנו שקשה להפתיע אותו, אך הוא עצמו מפתיע – ולא משום שהוא חסר יציבות או פועל על פי גחמות. היפוכו של דבר. חוסיין שוקל כל אחד ממהלכיו, וחוזר ושוקל ו"מבשל" כל רעיון במוחו עד שיהיה מושלם ולא ימצא בו דופי. אלא שהוא לא מהמשתפים. רעיון נולד במוחו בהבזק ומתבשל בו לאיטו – עד שהוא מוכן ליישם. היישום עצמו מהיר, החלטי וחסר רחמים והוא מכה את הסובבים אותו, שלא היו ערים ליסורי התהוותו, בהפתעה מוחלטת.

יחד עם זאת חוסיין אינו זאב בודד. יש לו אנשי סוד נבחרים (יתכן שמדובר באדם אחד או שניים) עמם הוא יכול לחלק את סודותיו. אלה יהיו, כמובן, אנשים שנאמנותם לו אינה מוטלת בספק. נראה שאחיו הוא אחד מאנשי סודו, שכן הוא מסתמן, בהורוסקופ, כתומך נאמן – גם אם מתגלים, לפרקים, חילוקי דעות בין השניים. בכלל, חוסיין התברך בידידי נפש המוכנים ללכת בשבילו באש ובמים לא רק בזכות היותו מלכם, אלא מתוך אהבה והערצה כנה לאישיותו.

חוסיין לעולם לא יבגוד בידיד אמת. הוא בעל ערכים אנושיים־חברתיים גבוהים ואת ערכיו הוא הופך לדרך חיים. הוא הוגן והגון ביחסיו עם הזולת ומצפה ממנו ליחס דומה. הוא נותן מעצמו מכל הלב וללא היסוס ואם ידרש להקריב – יעשה זאת ברוח טובה. אך אוי למי שבגד או עקף את סמכותו או למי שחותר תחת האינטרסים שלו ושל עמו. המלך יחסל את אויביו באותה נחישות ועוצמה בה יתמוך בידידיו. יחד עם זאת, הוא אינו נוקם ואינו נוטר. משהרחיק מעליו את האיום – יניח לאויביו ויתפנה לעיסוקים אחרים, קונסטרוקטיביים יותר.

חוסיין הוא איש משפחה מובהק, אב חם ובעל מתחשב. אל עמו הוא מתייחס כאל משפחתו המורחבת: כולם ילדיו. הוא דואג להם ופורש חסותו עליהם כאב המגן על ילדיו. בעבר הלא רחוק, היו גם תושבי הגדה בניו. אך בהדרגה הם התרחקו מכור מחצבתם: הבנים בגדו ולקחו להם אב אחר תחתיו – את אש"ף. אלמלא "בגידה" זו לא היה חוסיין מתנתק מהגדה, גם אם נדמה היה לו שמעשה זה יקדם את ענייניו. למרות שהניתוק אינו אלא תחבולה שמטרתה להחליש את אש"ף ולהחזיר אליו את השטחים, הרי שיש במעשה זה גם סממן קל של "ענישה" לבנים סוררים, משהו בנוסח של: נראה אתכם מסתדרים עם אש"ף, שהעדפתם אותו על פני!

שני מוקדי בעיות קיימים בהורוסקופ של המלך חוסיין. האחד קשור לטרגדיות אישיות־משפחתיות ואינו מענייננו כאן. השני חשוב יותר, שכן יש לו השלכות על החלטותיו הפוליטיות.

הזכרנו את כוכב החשיבה של חוסיין וציינו את ההגיון והתבונה שהוא מעניק לו. אלא שבצד מעלותיו, נתון כוכב זה גם תחת השפעתו השלילית של כוכב אחר – אורנוס – שאופיו נמהר, פרוע וחסר סבלנות.

אמנם אין בכוחו של אורנוס לערער את חשיבת חוסיין דרך קבע; אך אחת לכמה שנים, כאשר מותקפת אותה מערכת כוכבים במפת לידתו – נוטש אותו הגיונו הבריא והמעשי, כושר השיפוט שלו מתערער והוא עושה טעויות גורליות. שתי הטעויות הגדולות בחייו אכן ארעו בתקופות אלה של שפל חשיבתי. הראשונה ב־1967, כאשר חוסיין נכנס למלחמה ואיבד מחבית ממלכתו; השניה – ב־1973, כאשר נמנע מלהצטרף למלחמה והפסיד הזדמנות לשוב ולזכות לפחות בחלק מאותה ממלכה.

אותה מערכת כוכבים בעייתית שוב הותקפה במארס '88. סביר להניח שאז נולד במוחו רעיון ההתנתקות מהגרה. בו זמנית החל להיווצר במפת לידתו צירוף כוכבים חרש ומסוכן הגורם לערפול בראיית המציאות ולאופטימיות בלתי מבוססת על גיסא, ולצורך בשליטה ובהאדרה עצמית מאידך. ההשפעה המעורפלת הזו תימשך עוד כשנתיים, ואז תפנה מקומה לתקופה הרת תהפוכות וסכנות שתתפתח לשיא בין מרץ לאוקטובר 1991.

אין כל אפשרות לדעת אם בעיות 1991 של חוסיין תהיינה פרי תרגיל ההתנתקות העכשווי, או האם צפויות לו בעיות חדשות. ניתן לומר בבטחון שתרגיל ההתנתקות לא ישיג את המטרות המקוות, רהיינו – לא יחזיר לחוסיין את השטחים, לא יחליש את הפלג האש"פי הקיצוני ולא יסחוט מישראל ויתורים מפליגים. באותה מידה של בטחון ניתן לחזות לשנת 1991 לחצים כבדים על חוסיין, שינויים מרחיקי לכת, איבוד שליטה (לפחות חלקי) בעניינים ואולי, במקרה הגרוע ביותר – אפילו סכנה לחייו.

מכל מקום, חוסיין הולך ומסתבך במהלך שישנו ויעלה כמו גולם על יוצרו. יש לקוות שחושיו המצויינים ומזלו יעמדו לו במשברים העתידים לנחות על ראשו, שכן בתבונתו, בשפיותו, כאומץ לבו ובערכיו האנושיים – חוסיין הוא תופעה נדירה בנוף הפוליטי שבאזורנו.

רות אלי

תחזית לשבוע שבין 30 בספטמבר ל־6 באוקטובר

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
אין זה זמן טוב לחיפוש מגורים, וגם הענ־יינים המשפטיים מבולבלים עכשיו. מוטב לעסוק בלימוד, או בחשיבה רצינית, שכן כושר הריכוז שלכם במיטבו. גם בתחום החברתי צפויה השבוע הצלחה.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
לא כדאי בימים אלה לנסות לגייס כספים למטרות מיוחדות, אך המצב הכלכלי שפיר למדי. השבוע מוטב לשמור על השאיות. תוכלו לקבל החלטה חשובה בענייני קריירה אם תשכילו לשלב בילוי־ים עם עסקים.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
המישור הפיננסי יהיה השבוע מורכב ומ־בולבל, ויהיה עליכם להגן על האינטרסים שלכם. אתם מאוד בולטים עכשיו בפעילו־יות חברתיות, תוכלו גם ליהנות משיחה מעמיקה ומקרבת־לבבות עם חבר טוב.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
השבוע לא תצליחו, מן הסתם, להשיג דברים באמצעות עבודה שגרתית, אך בהחלט כדאי לפעול מאחורי הקלעים לשם קידום הקריירה. עם זאת, בידקו היטב הצעות שתשמעו. בין אוהבים צפויה אינטימיות נעימה.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
בעיות מסויימות עלולות לצוץ עכשיו בקשר לילדים, אך יש להניח שתצליחו להתגבר עליהן. זה זמן טוב למפגשים עם חברים. התחום הרומנטי, לעומת זאת, אינו מוצלח במיוחד. חדשות חשובות יגיעו מרחוק.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
לא כדאי להלוות השבוע כספים; מישהו מנסה לעודד את אהדתכם באמצעים בלתי כשרים. התמקדו בעסקים ובקידום האינטרסים. תוכלו ליצור עתה קשרים טובים בנסיבות חברתיות. צפויות החלטות חשובות הנוגעות לבית.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
אם כי אין זה זמן מוצלח להבעת הרעיונות שלכם, שותף או בן זוג יגלה תמיכה רבה. תוכניות הקשורות בעסקים עלולות לחשתבש עכשיו, אך אולי מוטב כך. בתחום הרומנטי צפויים רגעים נעימים.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
אתם מרגישים שמישהו מאכזב אתכם בתחום העסקי, אך באמצעות שיחה ישירה תוכלו לפתור את הבעיה לשביעות רצונכם. בענייני קריירה השיפוט שלכם טוב, כמו בענייני קניות חשובות. כדאי לקבל הזמנות חברתיות.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
בימים אלה יש אתם עלולים לעשות טעויות הקשורות בעסקות פיננסיות. לעומת זאת, שיחות בארבע עיניים עם שותפים ובני זוג עשויות להועיל מאוד לשני הצדדים. זה זמן טוב לעיסוקים יצירתיים ורומנטיים.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
אם כי אינכם בטוחים כעת במעמדכם בקשר עם מישהו קרוב, בענייני הבית והעבודה מטרותיכם ברורות מאוד, ואתם מקבלים החלטות נבונות. שיחה עם בן משפחה תשפר את המצב. תוכלו לשלב בילויים עם עסקים.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
בימים אלה תצטרכו להישמר מפני חלומות בהקיץ בזמן העבודה – יש לכם נטייה להיסחף. ביחסים עם חבר עלולות להתגלע בעיות. בתחום היצירתי, אתם בכיוון הנכון. תיתכן אהבה ממבט ראשון.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
גם אם איכפת לכם מאוד ממישהו, אל תניחו לו לנצל אתכם מבחינת כספית. ההתקדמות בתחום הקריירה עלולה להיות איטית בימים אלה. לעומת זאת, במישור הביתי העניינים מתנהלים על הצד הטוב ביותר.

30 בספטמבר 1988 י"ט בתשרי תשמ"ט גליון 355
עריכה: דורה בר עריכה גראפית: חוה עילם

שִׁבְעָה אוֹרְחִים

אֶל סֻכָּתִי
פְּלָאֵי פְּלָאִים
נִכְנְסוּ
שִׁבְעָה אוֹרְחִים.

הָרִאשׁוֹן, זָקֵן לוֹ שָׂב
אַבְרָהָם
מוּלִי נִצָּב

וְעֵת בָּרוּם
כּוֹכָב צָחַק
אֶל סֻכָּתִי
נִכְנַס יִצְחָק

מֵרֹאשׁ סֻלָּם
אָז יַעֲקֹב
שָׁלַח אֵלַי
בְּרָכוֹת לָרֹב

יוֹסֵף, עָטוּר
גְּלִימַת זָהָב
מֹשֶׁה, עִם גְּדִי
בִּזְרוֹעוֹתָיו.

בָּרוּךְ הַבָּא
רִשְׁרֵשׁ רִמּוֹן
וּמִי הוֹפִיעַ
אַהֲרֹן.

עִם נֵבֶל
בַּחֲצוֹת הַלֵּיל
הִגִּיעַ, מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל.

בְּסֻכָּתִי
פְּלָאִי, פְּלָאִים
הִתְקַבְּצוּ
שִׁבְעָה אוֹרְחִים

אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב
בְּפִיהֶם בְּרָכוֹת לָרֹב
יוֹסֵף מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
וְדָוִד הָאַחֲרוֹן
וְיַחְדָּו שָׁרִים הַלֵּל
יָבוֹא שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל

חנה בר

דובוני אכפת לי – הפתעה נעימה!

עפ"י סִדְרַת הַטֶּלֶוִיזְיָה
כְּתַב וּבִיֵּם: גִּידִי שָׁחָם
מוּסִיקָה: מִישָׁה בְּלֶכְרוֹבִיץ
תְּפָאוּרָה: בֶּנִי לוּטִינְבֶּרְג
תִּלְבּשׁוֹת: צִיּוֹן וְדַפְנָה קְהִלָּה
שַׂחְקָנִים: דָּוִד בָּרוּךְ
יוֹאֵל לִיבָּה יָפָה גַּבַּאי
עָפְרָה יקה גִּידִי שָׁחָם.

אַרְבָּעָה דֻּבּוֹנִים צִבְעוֹנִיִּים חֲמִימִים עוֹלִים עַל הַבָּמָה מִיָּד עִם פְּתִיחַת הַהַצָּגָה; לִצְלִילֵי הַמּוּסִיקָה פּוֹצְחִים דֻּבּוֹנֵי אִכְפַּת־לִי בְּזֶמֶר, הֵם חַיִּים בֵּין הָעֲנָנִים. יֵשׁ לָהֶם אַפִּים דְּמוּיֵי לֵב וּלְכָל אֶחָד צֶבַע מִשֶּׁלּוֹ: בִּצְבָעִים שֶׁל תְּכֵלֶת, וָרֹד, כָּתֹם וְצָהֹב מְקַפְּצִים דֹּב־מִשְׁאָלוֹת, לַיְלָה־דֹּב, דֹּב שָׂמֵחַ, וְדֹב־לֵב־טוֹב עַל הַבָּמָה לְיַד יַעַר הַקְּרָנְשׁוֹת.

סִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה הוּא מִלְחֶמֶת הַטּוֹבִים בָּרָעִים: פְּרוֹפֶסוֹר לֵב־קַר וְעוֹזְרוֹ לֵב־שָׁפָל מְסַכְּנִים מְזִמָּה אֲיֻמָּה – לְהִשְׁתַּלֵּט עַל הָעוֹלָם וּלְהַקְפִּיא אוֹתוֹ. כְּצַעַד רִאשׁוֹן הֵם מְנַסִּים לְהַקְפִּיא אֶת יַעַר הַקְּרָנְשׁוֹת, שֶׁל לְבָבוֹת אֲדֻמִּים פּוֹרְחִים בֵּין עַנְפֵי הָעֵצִים שֶׁלּוֹ וּמְדִיפִים נִיחוֹחוֹת נְעִימִים. בְּעֶזְרַת מַכְשִׁירֵי קֹר הֵם מַצְלִיחִים לְהַקְפִּיא אֶת הַיַּעַר.

דֻּבּוֹנֵי אִכְפַּת־לִי יֵשׁ לָהֶם נֶשֶׁק מִשֶּׁלָּהֶם: קֶרֶן־אוֹר. כְּשֶׁהֵם קוֹרְאִים לְעֶזְרָתָהּ שֶׁל קֶרֶן הָאוֹר הִיא זוֹרַחַת וּמְמַסָּה אֶת כָּל הַקֹּר שֶׁבַּחוּץ וְשֶׁבַּלֵּב.

וּבֵין כָּל אֵלֶּה יְשֵׁנָה יַלְדָּה וּשְׁמָהּ מִילִי הַמִּשְׁתַּעֲמֶמֶת וּמִתְלוֹנֶנֶת כָּל הַזְּמַן: לֹא טוֹב לָהּ, יֵשׁ מִפְלֶצֶת בָּאָרוֹן. דֻּבּוֹנֵי אִכְפַּת־לִי נִכְנָסִים לִפְעֻלָּה: הֵם מַגִּיעִים אֵלֶיהָ וּמְבִיאִים לָהּ קֻפְסַת קָמֵעַ. אָסוּר לְמִילִי לִפְתֹּחַ אֶת הַקֻּפְסָה, כִּי הַקֻּפְסָה מְבִיאָה מַזָּל רַק כָּל עוֹד הִיא סְגוּרָה, וְאֵין יוֹדְעִים מָה בְּתוֹכָהּ. רַק לְאַחַר זְמַן, כְּשֶׁפְּעֻלַּת הַקֻּפְסָה הוֹכִיחָה אֶת עַצְמָהּ, מַרְשִׁים הַדֻּבּוֹנִים לְמִילִי לִפְתֹּחַ אוֹתָהּ אֲבָל אֲנַחְנוּ לֹא נְגַלֶּה לָכֶם מַה יֵּשׁ בְּתוֹכָהּ!

הַמּוּסִיקָה קִצְבִּית וּקְלִיטָה וְהַצּוֹפִים הַצְּעִירִים מַצְלִיחִים לְזַמְזֵם אוֹתָהּ בִּשְׁמִיעָה רִאשׁוֹנָה. שָׂמַחְתִּי לְגַלּוֹת חֵן וְאֶסְתֶּטִיקָה בְּהַפָּקָה גְּדוֹלָה כָּל כָּךְ, הַמְּיֻעֶדֶת לְאוּלַמּוֹת גְּדוֹלִים. זוֹ הָיְתָה הַפְתָּעָה נְעִימָה בְּהֶחְלֵט. כְּתַחֲלִיף לַאֲוִירָה אִינְטִימִית שִׁמֵּשׁ קֶטַע, שֶׁבּוֹ יוֹרְדִים שְׁנֵי דֻּבּוֹנִים לַקָּהָל וְלוֹחֲצִים אֶת יְדֵי הַצּוֹפִים. הַהִתְלַהֲבוּת הָיְתָה מְלֵאָה. רַבִּים קָמוּ מִמְּקוֹמוֹתֵיהֶם, כְּדֵי לֹא לְהַחְמִיץ אֶת הַהִזְדַּמְּנוּת לָגַעַת בַּדֻּבּוֹנִים הַחֲבִיבִים הָאִכְפַּתִּיִּים וּלְקַבֵּל מֵהֶם קְצָת חֹם וְעִידּוּד. פְּרוֹפֶסוֹר לֵב־קַר הָפַךְ בְּסוֹף הַהַצָּגָה לִפְרוֹפֶסוֹר לֵב־חַם וְסִפֵּק סוֹף טוֹב (הֶפִּי־אֶנְד) לַצּוֹפִים הַמְּרֻתָּקִים.

אֵין בְּהַצָּגָה זוֹ בְּשׂוֹרוֹת אָמָּנוּתִיּוֹת אוֹ חִנּוּכִיּוֹת מַפְתִּיעוֹת, אֲבָל הַצּוֹפִים יוֹצְאִים מִמֶּנָּהּ בְּלֵב־חַם.

גילה קופף

עתידנות

מָנוֹעַ אָטוֹמִי בֵּיתִי

הַאִם אֶפְשָׁר לְתָאֵר עִיר בַּת יָמֵינוּ בְּלִי עַמּוּדֵי חַשְׁמַל לְהֲמוֹנֵיהֶם, שֶׁעֵינֵיהֶם כַּבְלֵי חַשְׁמַל אֲרֻכִּים, הַמְּכַסִּים אֶת כָּל הָעִיר לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ?

מוּבָן שֶׁלֹּא. כַּבְלֵי הַחַשְׁמַל מַגִּיעִים אֶל כָּל בַּיִת וּמְסַפְּקִים לָנוּ אֶת הָאֶנֶרְגִּיָּה הַדְּרוּשָׁה לְהַפְעָלַת מַכְשִׁירִים שׁוֹנִים. בְּלִי הַחַשְׁמַל הַמַּגִּיעַ אֶל בֵּיתֵנוּ, בְּאֶמְצָעוּת כַּבְלֵי הַחַשְׁמַל, לֹא הָיִינוּ מְסֻגָּלִים לְהַפְעִיל אֶת אוֹתָם מַכְשִׁירִים. הַכְּבָלִים מוֹבִילִים חַשְׁמַל מִתַּחֲנַת חַשְׁמַל, הַמְּיַצֶּרֶת חַשְׁמַל, לְרִבְבוֹת בָּתִּים.

וְאוּלָם יִתָּכֵן שֶׁבְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים שָׁנָה כְּבָר לֹא יִהְיֶה צֹרֶךְ בַּכְּבָלִים הָאֵלֶּה וּמִמֵּילָא גַּם לֹא בָּעַמּוּדִים הַמַּחֲזִיקִים אוֹתָם. כָּל זֹאת הוֹדוֹת לְמָנוֹעַ קָטָן אַךְ רַב עָצְמָה, שֶׁיִּהְיֶה מָצוּי בְּכָל בַּיִת וִיסַפֵּק בְּעַצְמוֹ אֶת כָּל הַחַשְׁמַל הַדָּרוּשׁ לַבַּיִת. לֹא יִהְיֶה זֶה סְתָם מָנוֹעַ, אֶלָּא מָנוֹעַ אָטוֹמִי. הָאֶנֶרְגְּיָה שֶׁתַּפְעִיל מָנוֹעַ זֶה תִּהְיֶה מֵאוֹתוֹ סוּג שֶׁל אֶנֶרְגְּיָה הַמַּפְעִילָה אֶת פְּצָצַת הָאָטוֹם הַמַּפְחִידָה. אוּלָם הַפַּעַם תְּנֻצַּל אוֹתָהּ אֶנֶרְגְּיָה דַּוְקָא לְמַטָּרוֹת שָׁלוֹם.

כָּל גָּדְלוֹ שֶׁל הַמָּנוֹעַ לֹא יַעֲלֶה עַל זֶה שֶׁל קֻמְקוּם. הוּא יִהְיֶה כֹּה קָטָן, עַד שֶׁכָּל יֶלֶד יוּכַל לְהַחֲזִיקוֹ וְעַל מַדָּף רָגִיל יִהְיֶה נִתָּן לְהַנִּיחַ כַּמָּה וְכַמָּה מְנוֹעִים כָּאֵלֶּה.

חֹמֶר הַדֶּלֶק הָאָטוֹמִי שֶׁיִּכָּנֵס בְּמִלּוּי אֶחָד וְיָחִיד בְּאוֹתוֹ מָנוֹעַ יוּכַל לְסַפֵּק חַשְׁמַל בְּלִי הֶפְסֵק שָׁנִים רַבּוֹת, גַּם אִם הַבַּיִת שֶׁבּוֹ יֻפְעַל יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּחַשְׁמַל רַב מְאוֹד.

הַשִּׁמּוּשׁ בְּמָנוֹעַ יָבִיא לְהֵעָלְמוּת הַסֹּפִי הַמָּהִיר כִּמְעַט שֶׁל עַמּוּדֵי וְכַבְלֵי חַשְׁמַל, הַמְּכַעֲרִים אֶת הֶעָרִים בְּיָמֵינוּ וְיִתְרֹם בְּכָךְ לְשִׁפּוּר מַרְאֵה הַסְּבִיבָה. הַמָּנוֹעַ גַּם יַחְסֹךְ מֵאִתָּנוּ הַפְסָקוֹת חַשְׁמַל, אוֹתָן עָלֵינוּ לִסְבֹּל בִּגְלַל הֱיוֹתֵנוּ תְּלוּיִים בְּמַעֲרֶכֶת הַחַשְׁמַל בַּת יָמֵינוּ.

וְאֶל הַמַּכְשִׁירִים הַבֵּיתִיִּים הָרַבִּים שֶׁכְּבָר קַיָּמִים בְּיָמֵינוּ, כְּגוֹן מַחְשֵׁב בֵּיתִי, טֶלֶוִיזְיָה, רַדְיוֹ, טֶלֶפוֹן וְעוֹד, יִתּוֹסֵף עַתָּה מַכְשִׁיר חָדָשׁ – מָנוֹעַ אָטוֹמִי בֵּיתִי.

יורם אורעד

מה הולך

גַּן חַיּוֹת בְּתַרְמִיל

כַּאֲשֶׁר אָנוּ חוֹזְרִים הַבַּיְתָה מִטִּיּוּל בְּחוּץ לָאָרֶץ וּפְקִידֵי הַמֶּכֶס מְבַקְּשִׁים לִפְתֹּחַ מִזְוָדוֹת, הֵם מְצַפִּים לִרְאוֹת בָּהֶן חֲפָצִים – חֲפָצִים אִישִׁיִּים אוֹ דְּבָרִים שֶׁקָּנִינוּ, תָּמִיד חֲפָצִים. תָּאֲרוּ לְעַצְמְכֶם מָה הִרְגִּישׁוּ פְּקִידֵי הַמֶּכֶס בִּנְמַל הַתְּעוּפָה שֶׁל פָּרִיס כַּאֲשֶׁר בִּקְּשׁוּ מִצָּעִיר צָרְפָתִי בֶּן 19, שֶׁחָזַר מֵאַפְרִיקָה, לִפְתֹּחַ שְׁנֵי תַּרְמִילִים וּמָצְאוּ בָּהֶם גַּן חַיּוֹת וָחֵל. חָלָם.

בַּתַּרְמִילִים הָיוּ 64 נְחָשֵׁי פִּיתוֹן, 37 לְטָאוֹת וְזִירוֹת, 20 צַבִּים, ו־3 צְפַעוֹנִים. כָּל הַיְּצוּרִים שֶׁהָיוּ בַּתַּרְמִילִים מִשְׁתַּיְּכִים לְמִינֵי חַיּוֹת הַנְּתוּנִים בְּסַכָּנַת הַכְחָדָה. כֻּלָּם עָבְרוּ בְּשָׁלוֹם אֶת הַטִּיסָה וְהֵם נִמְצָאִים עַכְשָׁו בְּגַן הַחַיּוֹת שֶׁל פָּרִיס.

וְעוֹד מַשֶּׁהוּ עַל חַיּוֹת. מְאַלֵּף אֲרָיוֹת וְאִמּוֹ נִצְּלוּ בְּנֵס מִמָּוֶת, כַּאֲשֶׁר הֻתְקְפוּ בְּקִרְקָס הַלְּאֻמִּי שֶׁל אֲלֶכְּסַנְדְּרִיָּה שֶׁבְּמִצְרַיִם עַל יְדֵי שְׁנֵי נְמֵרִים ו־13 אֲרָיוֹת, שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בְּמוֹפָע לִפְנֵי קָהָל רַב.

בְּמֶשֶׁךְ כַּחֲצִי שָׁעָה נֶאֶלְצוּ הַגְּבֶ' מַאחַאסֵן אִלְחִלוּ וּבְנָהּ מִדְחַת לְהֵאָבֵק בַּחַיּוֹת הַזּוֹעֲמוֹת, אַךְ לְבַסּוֹף נֶחְלְצוּ לְאַחַר שֶׁסָּבְלוּ פְּצִיעוֹת קַלּוֹת בִּלְבַד. הַפָּרָשָׁה הִסְתַּיְּמָה לְאַחַר שֶׁאֶחָד מִשּׁוֹמְרֵי הַקִּרְקָס יָרָה שֶׁבַע יְרִיּוֹת מְרוֹבֶה לְעֵבֶר הָאֲרָיוֹת וְהַנְּמֵרִים, שֶׁנִּרְגְּעוּ לְבַסּוֹף.

הַתַּקְרִית אֵרְעָה עַל רֶקַע אִי הַצְלָחָתוֹ שֶׁל אֶחָד מִבֵּין הָאֲרָיוֹת לְבַצֵּעַ אֶת הַתַּפְקִיד שֶׁהֻטַּל עָלָיו. אַרְיֵה זֶה, "טוֹמִי", שֶׁפָּחַד מֵהַצְלָפַת הַמְּאַמֵּן הִתְנַגֵּשׁ בְּזוּג הַנְּמֵרִים וְאֵלֶּה תָּקְפוּ אוֹתוֹ. כַּאֲשֶׁר נִסָּה הַמְּאַלֵּף לְהִתְעָרֵב, תָּקַף אוֹתוֹ אַחַד הָאֲרָיוֹת. אִמּוֹ, אַף הִיא מְאַלֶּפֶת חַיּוֹת, חָשָׁה לְעֶזְרָתוֹ וְהֻתְקְפָה עַל יְדֵי שְׁאָר הָאֲרָיוֹת שֶׁבַּזִּירָה.

רֹב הַצּוֹפִים נִמְלְטוּ בְּבֶהָלָה מִן הַקִּרְקָס. לְבַסּוֹף, כַּאֲשֶׁר הִסְתַּיְּמָה הַפָּרָשָׁה מִבְּלִי שֶׁמִּישֶׁהוּ יִפָּגַע קָשֶׁה, הֵרִיעוּ הַנּוֹתָרִים לַמְּאַלְּפִים, שֶׁנֶּאֶלְצוּ לִשְׁהוֹת בְּמֶשֶׁךְ שְׁעָתַיִם בְּבֵית חוֹלִים לְצֹרֶךְ טִפּוּל בִּפְצָעֵיהֶם.

רחל שי

משתעשעים

שַׁבְּצוּ אֶת אַרְבַּעַת הַמִּינִים

בְּמַעֲרַךְ הַמִּשְׁבָּצוֹת שֶׁלִּפְנֵיכֶם יֵשׁ לְשַׁבֵּץ אֶת אַרְבַּעַת הַמִּינִים.

בְּהַצְלָחָה!

מימי

מַה זֶּה?

לִפְנֵיכֶם רְשִׁימַת מִלִּים, שֶׁלִּכְאוֹרָה אֵין קֶשֶׁר בֵּינֵיהֶן.
אִם תְּשַׁנּוּ אֶת סֵדֶר הָאוֹתִיּוֹת תְּקַבְּלוּ מִלִּים חֲדָשׁוֹת הַקְּשׁוּרוֹת לֶחָג:
תֶּרֶבַע הַכּוֹס בְּלוּל גֶּדֶל תָּאֱגוֹר.

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס
פתרונות יש לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד 20044 ת"א

היומן המטריף שלי

בֵּיבִּי סִיטֶר

כָּל הָעִנְיָן הַזֶּה לֹא נָעִים לִי, בְּחַיַּי. אֲנִי לֹא צָרִיךְ בֵּיבִּי סִיטֶר. מָה אֲנִי, תִּינוֹק?! גַּם לִיאוֹר, אָחִי הַקָּטָן, אוֹמֵר שֶׁהוּא לֹא צָרִיךְ בֵּיבִּי סִיטֶר. מַה הוּא, תִּינוֹק?!

בְּכָל פַּעַם שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים מַשֶּׁהוּ לֹא טוֹב, צוֹעֲקִים עָלֵינוּ אַבָּא וְאִמָּא בְּכַעַס: "מָה אִתְּכֶם, אַתֶּם תִּינוֹקוֹת?" וּכְשֶׁהֵם רוֹצִים שֶׁנַּעֲשֶׂה מַשֶּׁהוּ מְיֻחָד, הֵם יַגִּידוּ לָנוּ: "נוּ, חֶבְרֶ'ה, אַתֶּם כְּבָר יְלָדִים גְּדוֹלִים, מַמָּשׁ בּוֹגְרִים".

אֲבָל בָּעֶרֶב, כְּשֶׁהֵם הוֹלְכִים לְסֶרֶט, הַצָּגָה אוֹ קוֹנְצֶרְט, הֵם חַיָּבִים לְהַזְמִין מִישֶׁהִי מֵהַמּוֹשָׁב, אֵיזוֹ נַעֲרָה, שֶׁתַּעֲשֶׂה לָנוּ בֵּיבִּי סִיטֶר.

"אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאָנוּ מְבִיאִים אוֹתָהּ בִּשְׁבִילְךָ, יוֹאָב", מַסְבִּיר לִי אַבָּא. "אִם זֶה הָיָה תָּלוּי בִּי, הָיִיתִי מַשְׁאִיר אֶתְכֶם לְבַד, אֲבָל אִמָּא דּוֹאֶגֶת..."

אִמָּא אוֹמֶרֶת שֶׁהִיא יוֹתֵר רְגוּעָה כְּשֶׁנִּשְׁאָר בַּבַּיִת מִישֶׁהוּ גָּדוֹל. הִיא אוֹמֶרֶת לִי: "זֶה בִּשְׁבִיל הַהַרְגָּשָׁה שֶׁלִּי, יוֹאָבִי, כְּדֵי שֶׁכְּשֶׁאֲנִי מַאֲזִינָה לְקוֹנְצֶרְט אָחוּשׁ שֶׁאֲנִי רְגוּעָה יוֹתֵר, אַתָּה מֵבִין?"

אֶתְמוֹל הִתְקַשּׁוּ אִמָּא וְאַבָּא לִמְצֹא בֵּיבִּי סִיטֶר. כָּל הַבָּנוֹת שֶׁהֵם מַכִּירִים הָיוּ כְּבָר תְּפוּסוֹת בְּעִנְיָנִים אֲחֵרִים. לְבַסּוֹף הֵם הֵבִיאוּ מִישֶׁהִי מִמּוֹשָׁב אַחֵר, סָמוּךְ לַמּוֹשָׁב שֶׁלָּנוּ.

"אָז שָׁלוֹם, יְלָדוֹדֶס", אָמְרָה אִמָּא, נִשְּׁקָה אוֹתָנוּ וְחִיְּכָה אֶל יָעֵל, הַבֵּיבִּי סִיטֶר הַחֲדָשָׁה: "הֵם יִהְיוּ יְלָדִים טוֹבִים, כְּמוֹ שֶׁהֵם יוֹדְעִים".

אַחַר כָּךְ הֵם הָלְכוּ וּמִיָּד הָלַכְנוּ לִיאוֹר וַאֲנִי וְהִתְיַשַּׁבְנוּ לְיַד יָעֵל, הַשְּׁמַרְטַפִּית הַחֲדָשָׁה שֶׁלָּנוּ.

"אַתְּ לֹא מְפַחֶדֶת מִנְּחָשִׁים, נָכוֹן?" שָׁאַל לִיאוֹר.

"לָמָּה?" עָנְתָה יָעֵל, מֻפְתַּעַת מְעַט.

"כִּי רַק לִפְנֵי יוֹמַיִם, כְּשֶׁהָיְתָה כָּאן נֹגַהּ, הַבֵּיבִּי סִיטֶר הַשְּׁנִיָּה", הִסְבִּיר לִיאוֹר בְּסַבְלָנוּת, "הִיא הָיְתָה צְרִיכָה לַעֲזֹר לָנוּ לְסַלֵּק נָחָשׁ אֶחָד, שֶׁנִּכְנַס מֵהַחַלּוֹן שֶׁל הַחֶדֶר שֶׁלָּנוּ וְהִסְתַּתֵּר מִתַּחַת לַמִּטָּה".

נֶעֱנַעְתִּי בְּרֹאשִׁי לְאוֹת הַסְכָּמָה וְיָעֵל הֶחֱוִירָה.

"...וְאַתְּ בִּכְלָל גַּם לֹא צְרִיכָה לְפַחֵד מֵהָעַרְבִים שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים כָּאן, בַּפַּרְדֵּסִים", הִצְטָרַפְתִּי בִּמְרֶץ, "הֵם מְאֹד יְדִידוּתִיִּים. וְגַם אָז, כְּשֶׁתָּפְסוּ עַרְבִי אֶחָד גּוֹנֵב מִנּוֹטְמַן, הַשְּׁכֵנָה שֶׁלָּנוּ, בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה, הִתְבָּרֵר שֶׁהוּא הָיָה בִּכְלָל יְהוּדִי".

"אַתְּ יוֹדַעַת", הִמְשַׁכְתִּי, "אַתְּ לֹא צְרִיכָה לִדְאֹג. לִיאוֹר וַאֲנִי נִשְׁמֹר עָלַיִךְ".

יָעֵל נִסְּתָה לְחַיֵּךְ. לִיאוֹר הִתְקָרֵב אֵלֶיהָ, נִרְאָה שֶׁהִיא מָצְאָה חֵן בְּעֵינָיו, כָּזֹאת, מְפַחֶדֶת.

"אֲנִי רָגִיל לִישֹׁן כָּאן, בַּסָּלוֹן", הוּא אָמַר לָהּ, "אִמָּא וְאַבָּא מַרְשִׁים לִי, וַאֲנִי לֹא יָכֹל לְהֵרָדֵם בְּלִי לְהָנִיחַ אֶת רֹאשִׁי עַל הַבֶּרֶךְ... שֶׁלָּךְ, אֲנִי מִתְכַּוֵּן".

"מָה, בֶּאֱמֶת?" צִחְקְקָה יָעֵל, "בְּסֵדֶר, אִם זֶה נוֹחַ לְךָ, בְּבַקָּשָׁה".

לִיאוֹר הִסְתַּדֵּר בְּנוֹחוּת עַל הַסַּפָּה, כְּשֶׁהוּא מֵנִיחַ אֶת רֹאשׁוֹ עַל בִּרְכָּהּ שֶׁל יָעֵל. אֲנִי חִיַּכְתִּי בִּמְבוּכָה, וּכְמוֹ הִתְנַצַּלְתִּי עַל מַעֲשָׂיו שֶׁל אָחִי הַקָּטָן: "הוּא רָגִיל כָּכָה..." הִסְבַּרְתִּי.

"וְעַכְשָׁו אַתְּ רַק צְרִיכָה לְכַבּוֹת אֶת הַטֶּלֶוִיזְיָה, שֶׁנּוֹרָא מַפְרִיעָה לִי לְהֵרָדֵם", הִמְשִׁיךְ הַקָּטָן בִּדְרִישׁוֹתָיו, "וְגַם אֶת הָאוֹרוֹת". וַאֲנִי הוֹסַפְתִּי: "הוּא רָגִיל, מָה לַעֲשׂוֹת?"

"וּמָה אִתְּךָ?" שָׁאֲלָה יָעֵל, לְאַחַר שֶׁכִּבִּינוּ אֶת הָאוֹרוֹת וְנוֹתַרְנוּ יוֹשְׁבִים בַּחֲשֵׁכָה.

"אֲנִי? אֲנִי נִשְׁאָר עֵר, כִּי אַחֶרֶת מִי יִשְׁמֹר עָלַיִךְ, הָאִם?"

סִפֵּר יוֹאָב,
רָשַׁם אֵיתָן אֲבִידָם

הרפתקאות מלפפון פרק 9 כתב וצייר אורי פינק

